

Universitätsbibliothek Wuppertal

Handlexikon zu Cicero

Merguet, Hugo

Leipzig, 1905

M

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2871)

Macellum, Speisemarkt: I. quae est ista laus, quae possit e macello peti? fin II 50. — II. ipse suos necessarios a faucibus macelli corrogat; Quinct 25. — III. annonam in macello cariorem fore; div II 59.

macer, mager: quod solum tam exile et macrum est, quod aratro perstringi non possit? agr II 67.

maceria, Mauer, Umfriedigung: Helico nequissimus HS ∞ dabat nullo aprico horto, nulla maceria; ep XVI 18, 2.

machaerophorus, Schwerträger, Trabant: machaerophoris centum sequentibus; Q fr II 8, 2.

machina, Maschine, Gerüst, Vorrichtung, List: I. qui vectes, quae machinae, qui ministri tanti muneris fuerunt? nat I 19. quid? isti doli, quid? machinae, quid? fallaciae praestrigiaeque || praestig. || num sine ratione esse potuerunt? nat III 73. — II. 1. columnae machina apposita delectae sunt; Ver I 145. — 2. quem (M. Regulum) Carthaginienses resectis palpebris inligatum in machina vigilando necaverunt; Piso 43. — III. isdem machinis me posse labefactari; dom 27. cum omnibus machinis ac tormentis oppugnaret; Sest 133.

machinatio, Mechanismus, Stunstgriff: I. data est quibusdam (bestiis) etiam machinatio quaedam atque sollertia; nat II 123. — II. (is) tamquam machinatione aliqua tum ad severitatem tum ad remissionem animi est contorquendus; de or II 72. cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram; nat II 97.

machinator, Anstifter: I. omnium architectum et machinatorem unum esse Chrysogonum; Sex Rose 132. — II. horum omnium scelerum improbisimum machinatorem ad me vocavi; Catil III 6.

machinor, erinnern, erdenken, beverfstelligen: I. nihil aliud, nisi uti ne quid per vim agi posset, machinabare; dom 54. — II. alqd: s. cantum. I. haec duo musici, qui erant quondam eidem poëtae, machinati ad voluptatem sunt, versum atque cantum; de or III 174. mihi omnes est insidias sceleratissime machinatus; Sest 133. ad usum orationis incredibile est quanta opera machinata natura sit; nat II 149. versum: s. cantum.

macies, Magerkeit: I. Crassi libertum tibi de mea sollicitudine macieque narasse; A III 15, 1. — II. quem hominem „vegrandi || ut grandi || macie torridum“ videbamus; agr II 93.

macrocollum, Pergament in großem Format: I. idem *ὀνύχα* nisi ad te et quidem *ἀργέντεον* ipsum. hunc tu tralatum in macrocollum lege arcano convivis tuis; A XVI 3, 1. — II. quoniam impensam fecimus in macrocolla; A XIII 25, 3.

macte, Glück auf! macte virtute! ego enim ipse cum eodem isto (Platone) non invitus erraverim; Tusc I 40. macte virtute! mihi quidem gratum; A XII 6, a. 1 (6, 3). agripetas eiectos a Buthrotiis. macte! A XV 29, 3.

macto, verherrlichen, versöhnen, opfern, bestrafen, töten: eum (Sp. Cassium) morte mactavit; rep II 60. cum puerorum extis deos manes mactare soleas; Vatin 14. ius civitatis illo supplicio esse mactatum; Ver IV 26. eos privatos ferunt laudibus et mactant honoribus; rep I 67. quam potestis P. Lentulo mactare victimam gratiorem? Flac 95.

macula, Fleck, Entstellung, Schmach, Masche: I. est corporis macula naevus; nat I 79. — II. delenda est vobis illa macula Mithridatico bello superiore concepta; imp Pomp 7. — III. reticulum ad nares sibi admovebat minutis maculis; Ver V 27. — IV. 1. hunc tu vitae splendorem maculis aspergis istis? Planc 30. ne is macula turpissimaque ignominia notetur; Quinct 99. — 2. in ipsis quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interiectas; rep VI 20.

maculo, beflecken, entweihen: cuius (Lovis) ille lacus, nemora finesque saepe omni nefario stupro et scelere macularat; Milo 85. rex ille optimi regis caede maculatus; rep II 45. eo negotio M. Catonis splendorem maculare voluerunt; Sest 60.

maculosus, befleckt, von schlechtem Ruf: non enim umquam turpior in ludo talario consessus fuit, maculosi senatores, nudi equites; A I 16, 3. vestis Pompei non multa eaque maculosa; Phil II 73.

madefacio, beneßen, tränken: imbuti gladii sunt vel madefacti potius Caesaris proelio; Phil XIV 6. madefactum iri Graeciam sanguine; div I 68.

madeo, naß sein, friesen: erant madentes cinnorum fimbriae; Piso 25. natabant pavimenta vino, mdebant parietes; Phil II 105.

madidus, durchnäßt: fasciculum illum epistularum totum sibi aqua madidum redditum esse; Q fr II 10 (12), 4.

maena, fleiner Seefisch: iis licet dicere se acupenserem maena non antepone; fin II 91.

maereo, trauern, betauern: I. 1. a. nihil profici maerendo; Tusc III 64. — b. Piliam angustia veta. satis est maerere pro omnibus; A XII 14, 4. — 2. cum in immolanda Iphigenia tristis Calchas esset, tristior Ulixes, maereret Menelaus; orat 74. si tuarum rerum cogitatione maeres; ep V 16, 4. aegritudo erit sublata illa maerens; Tusc III 83. omnes bonos interitu suorum quam gravissime maerere oportere; Tusc III 63. — II. qui (patriam) nimium tarde concidere maerent; Sest 25. — III. maereo casum eius modi, ut . . .; ep XIV 2, 2. ut nemo umquam unice filii mortem magis dolerit, quam ille maeret patris; Phil IX 12.

maeror, Trauer, Betrübniß: I. maeror (est) aegritudo flebilis; Tusc IV 18. ita illum in persequendi studio maeror, hos laetitia tardavit; imp Pomp 22. — II. 1. quis maerorem levare mitius consolando (potest)? de or II 35. maerorem minui, dolorem nec potui nec, si possem, vellem; A XII 28, 2. maerorem relinquis, maeroris aufers insignia; Piso 18. ut aegritudini (subiciuntur) angor, luctus, maeror, aerumna; Tusc IV 16. — 2. iacet in maerore meus frater; A X 4, 6. — III. omnia plena luctus et maeroris fuerunt; Sest 128. — IV. intellegi necesse est non rem ipsam causam atque || [causam atque] || fontem esse maeroris; Tusc III 67. insignia: s. II, 1. relinquo. — V, 1. si quem tuorum adflictum maerore videris; Tusc III 43. summam esse stultitiam frustra confici maerore; Tusc III 77. idem lacrimis ac maerore perditus; Muren 86. — 2. nec loqui prae maerore potuit; Planc 99.

maestitia, Traurigkeit, Wehmuth, Schwermuth: I. 1. sapientia est una, quae maestitiam pellat ex animis; fin I 43. aliqui orationis quasi maestitiam sequuntur; orat 53. — 2. ut non me maestitiae, cui resisto, potius quam litteris dederem; orat 148. — II. quod domum Antonii adflictam maestitia audiebam; Phil XII 2.

maestus, traurig, betrübt: ut tum me a re publica maestum domus excipiebat, quae levaret; ep IV 6, 2. te inquirere videbant, tristem ipsum, maestos amicos; Muren 49. cuius desiderio forum maestum; Vatin 8. »exili maestam fugam meditabar«; Tusc III 29. cum excitavi maestum ac sordidatum senem; de or II 195.

magis, mehr, maxime, am meisten, sehr, besonders, namentlich: I. tam sum amicus rei publicae quam qui maxime; ep V 2, 6. ipse ille maxime ludius nec tuos ludos asperxit nec ullos alios; Sest 116. fuit hic vir civis e re publica maxime; leg II 66. — II. ut utrique eorum et carus maxime et iucundus esset; Sest 6. ut nihil magis officio possit esse contrarium; of I 43. loca inter se maxime diversa; Ver III 192. quo etiam magis sum non dicam miser, sed certe exercitus; Planc 78. versibus

propositis quam maxime gravibus; de or I 154. incundus: f. carus. maxime necessariam partem philosophiae; Ac I 34. id quod est praestantissimum maximeque optabile; Sest 98. qui unus maxime popularis fuit; dom 24. quod maxime proprium est optima naturae; nat I 121. decoloratio quaedam maxime potest sanguini similis esse; div II 58. — III. ut dicatis quam maxime ad veritatem accommodate; de or I 149. quae (consensio) magis honeste quam vere sodalitas nominaretur; Plane 37. quod subtiliter magis quam dilucide dicitur; Tusc I 41. — IV. id quod multo magis est admirandum; Catil I 7. de Graecia cotidie magis et magis cogito; A XIV 18, 4. f. placeo. cognoscat etiam rerum gestarum ordinem, maxime scilicet nostrae civitatis; orat 120. se quam maxime ex cruciari luctuque confici; Tusc III 80. quem populo Romano maxime consulturum putent; agr II 17. magis adeo id facilitate quam alia ulla culpa mea contigit; de or II 15. quanto ille plura miscbat, tanto hic magis in dies convalescebat; Milo 25. ego illa extuli semper et eo quidem magis, ne . . .; A IX 13, 3. exercitio: f. conficio. si maxime exploratum sit eum nobis amicum fore; A VIII 3, 2. exspecto tuas litteras de multis rebus, te ipsum multo magis; ep XVI 19. eo repugnante fiebat (consul), immo vero eo fiebat magis; Milo 34. quam (rationem) ut maxime invenieris, eum non sine causa falsum testimonium dicere ostenderis; Ac II 81. quod eo magis iudico verum esse, quia . . .; leg II 59. quae si maxime meministem, tamen . . .; A IX 13, 3. sed mihi magis magisque cotidie de rationibus tuis cogitanti placet illud meum consilium; ep II 18, 2. verbis aliis, quam maxime possem, lectis; de or I 154. cohortati sumus, ut maxime potuimus, ad philosophiae studium; div II 1. neque solum corporis, sed multo etiam magis animi motus probandi; of I 100. ubi videt eum nihilo magis minis quam precibus removeri; Ver IV 66. quo magis (mentem ab oculis) sevo, eo minus id, quod tu vis, possum mente comprehendere; nat III 21. ut quam maxime significem; Tusc II 46. nihil esse animal praeter ignem, qui magis quam praeter animam? nat III 36. id eo mihi magis est cordi, quod . . .; Lael 15. etsi magis est, quod gratuler tibi, quam quod te rogem; A XVI 5, 2. furum id magis factum quam deorum videtur; div II 68. — V. illud ad me ac multo etiam magis ad vos; de or II 140. neque hoc in Sardinia magis quam in Gallis; Scaur 40. argenti maximeque vini foeda direptio; Phil II 67.

magister, Leiter, Anführer, Lehrer, Verwalter: I. 1. has rerum formas appellat *idéas* ille non intellegendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister Plato; orat 10. magister hic Samnitium summa iam senectute est et cotidie commentatur; de or III 86. hos novos magistros nihil intellegebam posse docere, nisi ut auderent; de or III 94. eum (Dionem) idem ille non linguae solum, verum etiam animi ac virtutis magister ad liberandam patriam impulit; de or III 139. — 2. unus erit communis quasi magister et imperator omnium deus; rep III 33. is quem putabant magistrum fore, si bona venirent, L. Pontius; A I 1, 3. stilus optimus et praestantissimus dicendi effector ac magister; de or I 150. — II. 1. in nostris libris vides eum (dictatorem) magistrum populi appellari; rep I 63. Gracchus semper habuit exquisitos e Graecia magistros; Bru 104. — 2. te uti in hac re magistro volo; Caecin 32. — 3. a magistris cum contenderem de proferendo die; ep XII 30, 5. ad quos (magistros) liberos nostros mittimus; de or II 133. in scriptura Siciliae pro magistro est quidam L. Carpinatius; Ver II 169. ad magistros virtutis philosophos veniamus; Tusc IV 70. — III. possumus P. Servilii et C. Antistii magistrorum litteris,

primorum hominum, quod dicimus, obtinere; Ver III 168. — IV. in hoc genere pueri apud magistros exercebantur omnes; de or I 244. qui (P. Terentius Hispo) operas in scriptura pro magistro dat; ep XIII 65, 1.

magisterium, *Mufficht*: I. me magisteria delectant a maioribus instituta; Cato 46. — II. instituo: f. I. illud morum severissimum magisterium non esse nefariis legibus de civitate sublato; prov 46.

magistra, *Leiterin, Lehrerin*: I. mihi quasi magistra fuit illa oratio; Bru 164. vetus illa doctrina eadem videtur et recte faciendi et bene dicendi magistra; de or III 57. magistra ac duce natura; fin I 71. — II. vetus illa magistra pudoris censura sublata est; Piso 9.

magistratus, *Amt, Beamter*: placeretne unum in civitate esse magistratum, cui reliqui parent; leg III 15. reliqui magistratus paene omnes fuerunt defensores salutis meae; Quir 15. ut id ab aratore magistratus Siculus exigeret; Ver III 34. parent: f. est. videtis magistratus hanc esse vim, ut praesit praescribatque recta et utilia et coniuncta cum legibus. ut enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus; leg III 2. de me cum omnes magistratus promulgassent; Piso 35. Agyrinenses magistratus et quinque primi acta et imperia tua domum renuntiaverunt; Ver III 73. — 2. ille est magistratus apud Siculos, qui diligentissime mandatur a populo; Ver II 131. — II. 1. qui conlegae magistratum per seditionem abrogavit; Milo 72. te adipiscendi magistratus levissimi et divulgatissimi praepropera festinatio abducat et tantis laudibus? ep X 26, 2. video curules magistratus eum (C. Tuditanum) legitimis annis perfacile cepisse; A XIII 32, 3. nec solum ut obtemperant oboediantque magistratibus, sed etiam ut eos colant diligentque, praescribimus; leg III 5. quia commissi sunt iis magistratus, in quibus re bene gesta triumpharent; Plane 61. is magistratus in nostro municipio nec alius ullus creari solet; ep XIII 11, 3. diligo: f. colo. evocat ad se Centuripinorum magistratus; Ver II 162. qui amplissimum magistratum gerunt; Cato 20. ante, quam ille ineat magistratum; A II 22, 5. nulla libertas populi in mandandis magistratibus; Plane 15. f. I. 2. ferro pulsus magistratus; par 27. quemcumque magistratum petet; Phil V 46. maiores nostri Capua magistratus, senatum sustulerunt; agr I 19. — 2. aeque peccare se, si privatis ac si magistratibus manus adferant; par 23. deinceps omnibus magistratibus auspica et iudicia dantur; leg III 27. oboedio, obtempero: f. I. colo. pareo: f. I. 1. est, praesum: f. I. 1. praest. ne cruciatus sociorum magistratibus nostris quaestui possit esse; Ver V 130. — 3. P. Lentulus magistratu se abdicavit; Catil III 15. abeuntem magistratu contionis habendae potestate privavit; ep V 2, 7. — 4. a magistratu Siculo quaestor praetorem appellat; Ver IV 146. ut potestatis satis in magistratibus sit; rep II 57. reliqui in magistratibus erant; Bru 305. — III. 1. hominem summo magistratu praeditum; Ver IV 86. — 2. tam nuda res publica a magistratibus (erat)? dom 58. — IV. 1. ut comites omnes magistratum lege hac tenerentur; Rab Post 13. quo magistratu munitae leges sunt, eius magistratus corpus legibus vallatum esse voluerunt; Tul 49. quam brevi in conspectu posita est a te omnium magistratum discretio || descr. || leg III 12. sic magistratum, sic patrum, sic populorum imperia civibus sociisque praesunt ut corporibus animis; rep III 37. est proprium munus magistratus intellegere se gerere personam civitatis; of I 124. in eius magistratus tutela reges semper fuerunt; Sest 64. vis: f. I. 1. praest. — 2. possum multa dicere de provinciali in eo magistratu abstinentia; Sest 7.

— V, 1. magistratibus contineri rem publicam; leg III 12. muniri; §. IV, 1. corpus. — 2. cum viderem me a magistratibus partim oppugnatum, partim proditum, partim derelictum; sen 33. esset occisus sanctissimo in magistratu; Sest 83. qui in magistratu privatorum similes esse velint; rep I 67. ille, qua iniuria nemo umquam in infimo magistratu improbissimus civis adfectus est, ea me consulem adfecit; ep V 2, 7. qui in magistratibus iniuriose decreverant, eodem ipsis privatis erat iure parendum; Q fr I 1, 21. §. II, 1. committo.

magmentarius, für den Opferzusatz; ad me pertinere magmentarium §. acm., al. || Telluris aperire; hac resp 31. qui illud magmentarium §. acm., al. || sustulit; har resp 31.

magnanimitas, Hochherzigkeit; quarum (partium) tertia (sit) magnanimitatis; of I 152.

magnanimus, hochherzig, mutig; fortes et magnanimi sunt habendi, non qui faciunt, sed qui propulsant iniuriam; of I 65. fortem, iustum, magnanimum (hominem dici); hac sunt regiae laudes; Deiot 26. qui id magnanimi et fortis viri esse censebunt; of I 88.

magnes, Magnet; si magnetem lapidem esse dicam, qui ferrum ad se adiciat et attrahat || trahat ||; div I 86.

magnifice, prächtig, großartig, wortreich, übermütig; dicuntur ista magnifice; fin III 11. exornat ample magnificeque triclinium; Ver IV 62. quae sunt magnificentius quam docentur; orat 147. qui consulatum magnificentissime atque optime gesseris; ep IV 7, 2. qui antea solitus esset iactare se magnificentissime; A II 21, 3. amice hercule et magnifice te laudatum puto; Bru 254. vives magnifice atque praeclare; fin IV 69.

magnificentia, Höheit, Hochherzigkeit, Pracht, Prunk; I. magnificentia est rerum magnarum et excelsarum cum animi ampla quadam et splendida propositione cogitatio || agitatio || atque administratio; inv II 163. si populo ludorum magnificentia voluptati est; Muren 38. saepe virtus et magnificentia plus proficit ad misericordiam commovendam quam humilitas et obsecratio; inv I 109. — II, 1. odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit; Muren 76. Poeni mercibus suis avaritiam et magnificentiam importaverunt; rep III fr 3. — 2. qua re de magnificentia aut de honestate quiddam derogetur; inv II 175. in epularum apparatu a magnificentia recedens; orat 83. — III. ne extra modum sumptu et magnificentia prodeas; of I 140.

magnificus, großartig, hochherzig, erhaben, rühmlich, prächtig; neque eos quicquam excelsum magnificentumque delectat; opt gen 12. L. Crassus magnificentissima aedilitate functus est; of II 57. delectant etiam magnifici apparatus; of I 25. magnifica et praeclara eius defensio; Ver V 1. in illud genus eum Crassi magnificentum atque praeclarum natura ipsa ducebat; de or II 89. ludos apparat magnificentissimos; Q fr III 8, 6. quia munus magnificentum dederat; Q fr III 8, 6. stragulo magnificentis operibus picto; Tusc V 61. splendidam quandam rationem dicendi tenet, voce, motu, forma etiam magnificam et generosam quodam modo; Bru 261. lauta supellex et magnifica; Phil II 66. vasa magnifica et pretiose caelata; inv II 116. illa magnifica populi Romani vectigalia; agr II 80. inter ista tam magnifica verba tamque praeclara; fin II 77.

magniloquentia, Erhabenheit; 1. quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiae sit accommodatior; orat 191. — 2. ab Homeri *Ἐπιπέδον*; ep XIII 15, 2.

magnitudo, Größe, Bedeutung, Erhabenheit;

I. complectitur; §. II, 1. dico. cui totius mundi nota sit magnitudo; Tusc IV 37. §. mavult. excitabat eos magnitudo, varietas multitudineque in omni genere causarum; de or I 15. si cum magnitudo contentionis aliquo impulsisset; Vatin 15. animi magnitudo principem se esse mavult quam videri; of I 65. quod eos iniuriae magnitudo movebat; Ver I 67. rei magnitudo me breviter perstringere atrocitatem criminis non sinit; Ver IV 105. — II, 1. qui vestram magnitudinem multitudinemque beneficiorum non modo augere aut ornare oratione, sed enumerare aut consequi possit; Quir 5. cum nubium magnitudinem cognovissent; nat II 95. consequor, al.: §. augeo. contemno magnitudinem doloris; Tusc II 44. quae haec uno genere complectitur, magnitudo animi dicitur; part or 77. tantam vim et magnitudinem maris atque terrarum si tuum ac non deorum immortalium domicilium putes; nat II 17. si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis; nat I 54. — 2. studuit animus occurrere magnitudini criminis; Sulla 69. — 3. quid ego de singulari magnitudine animi eius dicam? Sest 62. totam vim bene vivendi in animi robore ac magnitudine ponamus; Tusc I 95. — III. C. Caesius, pari magnitudine animi praeditus; Phil XI 28. — IV, 1. magnitudinis animi, patientiae, fortitudinis fomentis dolor mitigari solet; fin II 95. — 2. reliqua sidera magnitudinibus immensis; nat II 92. — V, 1. fateor me magnitudine ostenti vehementer esse commotum; har resp 18. maxime ipse populus Romanus animi magnitudine excellit; of I 61. quid, si magnitudine pecuniae persuasum est? Ver IV 11. — 2. temporibus hibernis ad magnitudinem frigorum praeclarum hoc sibi remedium comparat; Ver V 26. vos pro magnitudine periculi obtestor, ut . . .; Muren 86. sicut ea gens propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret; rep VI 19. relinquenda sit honestas propter utilitatis magnitudinem; of III 40. iam diu propter hiemis magnitudinem nihil ad nos novi adferebatur; ep II 14.

magnopere; §. magnus, A. opere.

magnus, groß, hoch, hochherzig, edel, angefehen, bedeutend, schwierig, teuer, laut, alt; A. bei Substantiven: (Q. Pompeius) biennio quam nos fortasse maior; Bru 240. moriens Cyrus maior haec dicit; Cato 79. haec in bello plura et maiora videntur timentibus; div II 58. eicere nos magnum fuit, excludere facile est; ep XIV 3, 2. cum (Dolabella) se maximo aere alieno Faberii manu liberarit; A XIV 18, 1. §. possessiones. fortis animus et magnus duabus rebus maxime cernitur; of I 66. maximo est argumento, quod . . .; div I 119. quodsi minus instructus erit magnarum artium disciplinis; orat 4. §. studium. nullius apud me auctoritas maior est quam M. Lepidi; Phil XIII 7. qui bellum maximum conflare voluissent; ep V 2, 8. magnum beneficium! Phil II 59. sine magna iustaque causa; ep XIII 29, 2. post acceptam illam maximam cladem; div I 101. nonne magno illud clamore approbaverunt? Arch 24. magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui; ep I 7, 9. nunquam maior consensus vester in ulla causa fuit; Phil IV 12. animi magna, vocis parva contentio (erat); Bru 233. magnas copias hostium fudit; Muren 20. duorum maximorum criminum auctores; Scaur 13. accedet magnus cumulus commendationis tuae; A XVI 3, 3. maior quaedam cura adhibenda est; of I 47. erit inter eos magna dissensio; Marcel 29. quae res municipibus multo maiori dolori fuit; dom 81. maximo et fortissimo exercitu; Muren 32. capio magnum fructum; Bru 13. cum ille maxima laude et gratulatione omnium vestrum pollicitus est . . .; Phil IX 9. est inter magnos homines summa dissensio; Ac II 117.

f. B. b. II, 2. aestimo. ingeniis magnis praediti; fin IV 10. maiora praeferant fasces illi ac securis dignitatis insignia quam potestatis; Q fr I 1, 13. eam (rem) re ipsa et iudicio maximo || maxime || commutare; inv II 133. in templo Iovis optimi maximi; prov 22. multis meis et magnis laboribus et periculis; Sulla 5. laus: f. gratulatio. dolor in maximis malis ducitur; leg I 31. memoria: f. commendatio. peto a te in maiorem modum, ut . . .; ep XIII 2. concursabat urbe tota maxima multitudo; Ver V 93. quod munus rei publicae adferre maius meliusve possumus? div II 4. quorum cum satis magnus numerus esset; Cluent 43. venis || venies || in maximarum quasi concursum occupationum; ep VII 33, 2. magna eius officia in me; Deiot 39. ego illum exercitum magno opere contemno; Catil II 5. cur pecuniam magnopere desideret? Tusc V 89. a te maximo opere peto, ut . . .; ep III 2, 1. magnoque opere abs te peto, cures, ut . . .; ep XIII 34. quorum de iustitia magna esset opinio multitudinis; of II 42. f. commendatio. de homine paulo maioribus opibus praedito iudicare; Cluent 153. habeo opus magnum in manibus; Ac I 2. quamquam vestrae domus multa maxima ex parte sunt liberae religione; har resp 11. metu magna ex parte liberati sumus; Tusc IV 64. cepi pecunias maximas; Ver III 225. laurea illa magnis periculis parata; prov 23. f. labores. qua peste quae potest esse maior? of II 73. illa plaga est injecta maxima; Muren 48. qui (Ennius) magno plausu loquitur adsentiente populo; div II 104. nimis magna poena constituta est; Piso 72. post annales pontificum maximorum; leg I 6. qui magno in aere alieno maiores etiam possessiones habent; Catil II 17. indices maximis praemiis adfecit; Catil IV 10. in primis naturalibus voluptas insit necne, magna quaestio est; fin II 34. te maximis de rebus a fratre esse celatum; ep V 2, 9. fingi sceleris maximi crimen; Cael 56. sol multis partibus maior atque amplior quam terra universa; nat II 92. in spem maximam sumus adducti; Milo 78. qui in aliquo maiore studio et arte versantur; Tusc I 59. subito tempestates coortae sunt maximae; Ver I 46. Cn. Octavii, clari viri et magni, statuum videmus in rostris; Phil IX 4. consuetudinis magna vis est; Tusc II 40. negat infinito tempore aetatis voluptatem fieri maiorem quam finito; fin II 88. voces ut chordae sunt intente, acuta gravis, cita tarda, magna parva; de or III 216. omnia magna voce dicens; Bru 233. quamquam utilitates multae et magnae consecutae sunt; Lael 30.

B. affcin: a. masc.: I. id maiores nostri ne in rege quidem ferre potuerunt; Phil III 9. hanc (virtutem) retinete, quaeso, quam vobis tanquam hereditatem maiores vestri reliquerunt; Phil IV 13. accensus sit eo numero, quo eum maiores nostri esse voluerunt; Q fr I 1, 13. — II, 1. maiorem sibi Insulber ille avus adoptavit; Piso fr 12. habeo auctores ac magistros religionum colendarum maiores nostros; har resp 18. — 2. cum sis clarissimis ipse maioribus; rep I 71. — 3. praeclarum a maioribus accepimus morem rogandi indicis; of III 44. — III. nosse exempla maiorum; leg III 41. si mecum ageretur more institutoque maiorum; dom 56. nos nostrorum maiorum inventa nosse debere; de or I 247. ut monumenta maiorum ita suorum quisque defendat; Ver IV 79. acta est causa more maiorum; Cluent 104. f. institutum. — IV. quae a maioribus prodita est religio Larum; leg II 27. tulit apud maiores nostros legem C. Furius; Balb 21.

b. neutr.: I. quae sunt tandem ista maiora? Tusc I 16. — II, 1. nec contra officium est maius anteponi minori; of I 32. maius et minus et aeque magnum ex vi et ex numero et ex figura negotii, sicut ex statura corporis, consideratur; inv I 41.

qui volunt exclamare maius; Tusc II 56. nobis scribuntur saepe maiora; A V 8, 3. si magna spectare et ad ea rectis studiis debent contendere; of II 45. — 2. illud est hominis magni, maximi aestimare conscientiam mentis suae; Cluent 159. eius libertum Apollonium et magni faciebam et probabam; ep XIII 16, 1. ut magni mea interesse putarem res eas tibi notas esse; ep XV 4, 1. eius ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse; ep XIII 72, 2. magni erunt mihi tuae litterae; ep XV 15, 4. — 3. ut conferamus parva magnis; Bru 213. — 4. contendo ad: f. II, 1. specto. si ad maiora pervenero; rep I 62. — III. ne ista gloriosa sapientia non magno aestimanda est; Tusc III 8. conduxit in Palatio non magno domum; Cael 18. si Faberianum explicas, emamus vel magno; si minus, ne parvo quidem possumus; A XIII 29, 2 (3). audes dicere te magno decumas vendidisse? Ver III 119.

magus, Magier: I. in Persis augurantur et divinant magi, qui congregantur in fano commentandi causa atque inter se conloquendi; div I 90. — II. cur ipse Pythagoras Persarum magos adiit? fin V 87. congreco: f. I. — III. nec quisquam rex Persarum potest esse, qui non ante magorum disciplinam scientiamque perceperit; div I 91.

maialis, Schwein, Borg; quem (consulem) in hoc maiali invenire non possem; Piso 19.

maiestas, Würde, Erhabenheit, Größe, Höhe, Höchsterverfügung: I. si maiestas est amplitudo ac dignitas civitatis, is eam minuit, qui exercitum hostibus populi Romani tradidit; de or II 164. maiestas est in imperii atque in nominis populi Romani dignitate, quam minuit is, qui per vim multitudinis rem ad seditionem vocavit; part or 105. si maiestas populi Romani revixisset; Sex 83. — II, 1. ut maiestatem populi Romani communitur conservent; Balb 37. contemni maiestatem populi Romani patiemini? agr II 79. maiestatem minuere est de dignitate aut amplitudine aut potestate populi aut eorum, quibus populus potestatem dedit, aliquid derogare; inv II 53. maiestatem minuere est aliquid de re publica, cum potestatem non habeas, administrare; inv II 55. minueritne maiestatem, qui voluntate populi Romani rem gratam et aequam per vim egerit; part or 105. f. I. est. ins omne retinendae maiestatis Rabirii causa continebatur; orat 102. — 2. maiestatis absoluti sunt permulti; Cluent 116. (imperator) accusatur maiestatis; inv II 72. (pater) arecessitur maiestatis; inv II 52. qui maiestatis damnatus sit; Phil I 23. — 3. qui de maiestate damnatus est; Ver pr 39. — III. obscura somnia minime consentanea maiestati deorum; div II 135. — IV, 1. cum (T. Torquatus) ipsi naturae patrioque amori ius maiestatis atque imperii praetulerit; fin I 23. — 2. Cn. Pompeium causam lege Varia de maiestate dixisse; fr A VII 53.

maiores f. magnus, B, a.

Maius, des Mai: a. d. III K. Maias cum essem in Cumano; ep IV 2, 1. o praeclaram illam pereursionem tuam mense Aprili atque Maio! Phil II 100.

maiusculus, etwas größer: in aliqua maiuscula cura negotiove; ep IX 10, 3.

male, schlecht, schlimm, übel: I. intellegit secum esse actum pessime; Ver III 119. non quo libenter male audiam; de or II 305. si quis mihi male dicat; de or II 305. ad male dicendum non soleo descendere; Tul 5. non de me is peius quam de te existimat; ep III 8, 7. dei isti Segulio male faciunt! ep XI 21, 1. o factum male de Alexione! A XV 1, 1. male se res habet; de or II 313. male eum (Tironem) credo intellexisse, si quisquam male intellegit; A XVI 15, 5. quia (Curio) Latine non pessime loquebatur; Bru 210. cum de Siculis male

mereretur; Ver III 59. scriptores illos male maledictos exisse cum Galba; Bru 88. oderam multo peius hunc quam illum ipsum Clodium; ep VII 2, 3. in male olentem; de or II 249. tu, si ego de re publica optime sentiam, ut me vincas, ipse pessime senties? Phil XIV 18. male sonabat „isdem“; orat 157. cum hominibus quindecim male vestitis; Piso 61. qui male vivat; Tusc V 12. — II. male Latine videtur, sed praeclare Accius; Tusc III 20. — III. cum in agendo multa populariter, tum illud male; of II 73. male etiam Curio; of III 88.

maledice, verlcumderisch: cum studiose de absentibus maledice contumelioseque dicitur; of I 134.

maledictio, Schmäbung: maledictio nihil habet propositi praeter contumeliam; Cael 6.

maledictum, Schmäbung, Schimpfwort (f. maledictus): I. quae sunt urbanarum maledicta litium; Phil XIV 7. — II. 1. haec nec ulla alia sunt coniecta maledicta in eius vitam; Planc 31. cum omnia maledicta, versus denique obscenissimi in Clodium et Clodium dicerentur; Q fr II 3, 2. ex quibus (inimicitias) iurgia, maledicta, contumeliae gignuntur; Lael 78. — 2. maledicto nihil in hisce rebus loci est; Muren 12. — III. maledictorum clamorem omnes profuderunt; Sest 117. — IV. quod vocibus maledictisque celebratum est; Cael 6. ut convicio et maledictis impediretur; Q fr II 3, 2. ultro me maledictis laccessisti; Phil II 1. qui (Gracci) maledictis insectantur eos, a quibus de veritate dissentiant; fin II 80.

maledicus, schmähend, schmähsüchtig: ecce alii maledici; fin I 61. qui in maledicentissima civitate maledictum omne effugit; Flac 7. in tam suspiciosa ac maledica civitate; Flac 68. maledictum est, si vere obicitur, vehementis accusatoris, sin falso, maledici conviciatoris; Muren 13.

malefactum, Übeltat: adversarius malefacta angebit; inv II 108.

maleficium, Übeltat, Verbrechen: I. leviora beneficia quam maleficia (esse); inv II 108. dubiumne est, ad quem maleficium pertineat? Sex Rose 152. — II. 1. multa antea commissa maleficia; Sex Rose 12. comparare oportebit cum beneficio maleficium; inv II 75. non vulgare neque factitatum esse ne ab audacissimis quidem hominibus id maleficium; inv I 103. non perficiendi, non occultandi maleficium spes reperietur; Cael 53. summam tibi facultatem fuisse maleficium suscipiendi; Sex Rose 94. — 2. voluntario maleficio veniam dari non oportere; inv I 102. — 3. si manifesto in maleficio teneretur; Ver II 99. — III. age, si nocentes, cuius maleficium? Cluent 62. — IV. te conscientiae stimulant maleficiorum tuorum; par 18. sin autem certo nomine maleficium vocabitur in iudicium; inv II 74. in quos huius maleficium suspicio cadat; har resp 37. — V. eo maleficio erant implicati; Cael 71.

maleficus, rachslos: eundem (Dionysium fuisse) maleficium natura et iniustum; Tusc V 57. in exterorum hominum maleficorum sceleratorumque custodias; Ver V 144.

malevolentia (maliv.), Übelwollen, Mißgunst, Haß: I. ut malevolentia sit voluptas ex malo alterius sine emolumento suo; Tusc IV 20. — II. 1. deprecandae malevolentiae causa; Balb 18. — 2. illorum erit verius iudicium obtrectatione et malevolentia liberatum; Q fr I 1, 43. — III. vicinitas non infuscata malevolentia; Planc 22.

malevolus, (maliv.), mißgunstig, neidisch: A. quod quemquam malevolentissimum iure possit offendere; ep I 9, 17. qui (Cato) quidem in me turpiter fuit malevolus; A VII 2, 7. malevolentissimis obtrectationibus; ep I 7, 7. — B. ut omnium malevolorum, iniquorum, invidorum animos frangeremus; Balb 56. (Cato) auditus est magno silentio malevolorum; Q fr II 3, 3.

malitia, Schlechtigkeit, Bosheit: I. est malitia versuta et fallax ratio nocendi; nat III 75. prudentiam malitia imitatur; part or 81. — II. 1. sin *xaxlar* malitiam dixisses; fin III 40. — 2. ut malitiae illorum consilio nostro occurramus; Ver pr 55. — 3. si homines rationem in fraudem malitiamque convertunt; nat III 78. tamen a malitia non discedis; ep IX 19, 1. — III. inde everriculum malitiarum omnium, iudicium de dolo malo; nat III 74. — IV. a quo HS $\bar{\sigma}$ per calumniam malitiamque petita sunt; Ver II 66.

malitiose, böshaft, arglistig: etsi in legendo fecit malitiose; orat 190. si qui rem mandatam malitiosius gessisset; Sex Rose III. Clodium nihil arbitror malitiose; A XV 13, 3.

malitiosus, böshaft, arglistig: omnes alii agentes, alii simulantes perfidi, improbi, malitiosi; of III 60. si sunt (hereditates) malitiosis blanditiis quaesitae; of III 74. — B. non viri boni (hoc genus est), versuti potius, fallacis, malitiosi, callidi; of III 57.

malleolus, Seßling, Brandpfeil: I. malleoli, plantae, sarmenta nonne efficiunt, ut quemvis delectent? Cato 52. — II. desinant malleolos et faces ad inflammandam urbem comparare; Catil I 32.

malo, fieber wollen, vorziehen: I. 1. „malle“ pro „magis velle“ dicimus; orat 154. — 2. qui sit frugi vel, si mavis, moderatus; Tusc III 18. — II. 1. hos mallem secum milites eduxisset; Catil II 5. malo non roges; Tusc I 17. — 2. utrum colonis vestris et credere et consulere malitis an iis, quibus . . ; Font 15. absens iudicio bonorum defensu esse maluit quam praesens manu; Phil X 7. otiosus esse mavult; Phil VIII 27. domi manere multo malo; A XV 18, 2. ut mori mallet quam de his rebus Sullam doceri; Sex Rose 26. meo iudicio multo stare malo quam omnium reliquorum; A XII 21, 5. malle me cum Pompeio vinci quam cum istis vincere; A VIII 7, 2. — 3. quem (annum) ego mihi quam patriae malueram esse fatalem; sen 4. nisi Quintus aliud quid nos agere mavult; leg I 13. — III. me nihil maluisse quam pacem; ep II 16, 3. haec tecum coram malueram; ep VII 3, 6. utrum illudne (aurum) an tuum malis? inv I 51. acerbissimum eius supremum diem malim quam L. Cinnae dominatum; Phil I 34. tuumne equum malis an illius? inv I 52. pacem: f. alqd. nemo est, quin pecuniam quam sapientiam malit; inv I 80. — IV. utrius te malles similiorem; Bru 148. utrum malles te semel ut Laelium consulem an ut Cinnam quater? Tusc V 54.

malva, Malve: a beta et a malva deceptus sum; ep VII 26, 2.

malum, Apfel: I. semina malorum, quae in iis mediis inclusa sint, in contrarias partes se vertere; div II 33. — II. semina: f. I. — III. me a te ut scurram velitem malis oneratum esse non moleste tuli; ep IX 20, 1.

malus, schlecht, untauglich, schlimm, übel, böse, schädlich: A. qui minime sunt in disserendo mali; rep III 26. si in ceteris rebus esset quicquam, quod aliud alio melius esset aut peius; fin IV 54. tibi peius quicquam videri dedecore, flagitio, turpitudine; Tusc II 14. cum idem supplicium minatur optimis civibus, quod ego de sceleratissimis ac pessimis sumpserim; Phil III 18. mala et impia consuetudo est contra deos disputandi; nat II 168. quin tu abis in malam pestem malumque cruciatum? Phil XIII 48. mala definitio est, cum aut communia describit || descr. || aut falsum quiddam dicit; inv I 91. dolus malus in simulatione, ut ait Aquilius, continetur; of III 61. turpis fuga mortis omni est morte peior; Phil VIII 29. quidam malo genere natus; de or II 286. a pessimo histrione bonum

comoedum fieri posse; Q. Rosc. 30. ex hoc vectigali nunquam malus nuntius auditus est; agr. II. 83. videte, quam versa et mutata in peiorem partem sint omnia; Sex. Rosc. 103. pestis; f. cruciatus. qui sedulitatem mali poetæ duxerit aliquo tamen praemio dignam; Arch. 25. ut de bonis rebus et malis quaereret; Ac. I. 15. utrum a bonis rebus an a malis (Pompeius) discessisset? certe a miseris; Tusc. I. 86. qui non notam apponas ad malum verum; Piso. 73. longulum sane iter et via mala || inaequa, al. ||; A. XVI. 13. (a), 2. — B, a, I. his vitiiis adfectos et talibus malos aut audaces appellare consuetudo solet; Phil. XIV. 7. — II. si in ea (mundi moderatione) discrimen nullum est bonorum et malorum; nat. III. 85. — b, I, 1. esse quaedam et corporis et fortunae mala; Ac. II. 134. quod videt malum nullum esse nisi culpam; Tusc. III. 34. si aliquod aeternum et infinitum impendere malum nobis opinemur; fin. I. 55. cum serperet in urbem infinitum malum; Phil. I. 5. — 2. ut doceam non modo malum non esse, sed bonum etiam esse mortem; Tusc. I. 16. si turpitudine peius est quam dolor; Tusc. II. 31. cum respondisti maius tibi videri malum dedecus quam dolorem; Tusc. II. 28. malum illud quidem, sed alia peiora; Tusc. II. 15. — 3. quae, malum, est ista tanta audacia atque amentia? Ver. I. 54. — II, 1. quam sit bellum cavere malum; de or. I. 247. culpa contractum malum; Tusc. III. 52. dicit deformitatem, morbum, debilitatem mala; fin. V. 80. f. III. extremum, quae mala putantur; Tusc. V. 89. nihil mali timuit; Cluent. 18. — 2. si quis malo careat, in summo eum bono esse; fin. V. 22. — 3. quantis in malis iaceam; A. III. 18, 2. — III. alqd. f. II, 1. timeo. ut prudentia in dilectu bonorum et malorum (cernatur); fin. V. 67. qui solum hoc malum dicit et malorum omnium extremum; Tusc. II. 17. tanta malorum impendet *Thās*; A. VIII. 11, 3. aegritudinem esse opinionem mali praesentis; Tusc. III. 74. exstinguetur atque delebitur stirps ac semen malorum omnium; Catil. I. 30. — IV, 1. Polycrates multis malis adfectus; fin. V. 92. (res publica) temporibus et malis coacta domesticis; Ver. III. 81. — 2. quod illi unum in malis erat perfugium calamitatis; Cluent. 171. quod in malis omnibus acerbissimum est videre quam audire; ep. VI. 4, 3. melius quidem in pessimis nihil fuit discidio; A. XI. 23, 3. ut propter mala is angatur; Tusc. IV. 61.

malus, Mastbaum: I. quid tam in navigio necessarium quam antennae, quam mali? de or. III. 180. — II. Cleomenes in quadriremita Centuripina malum erigi imperavit; Ver. V. 87. cum alii malos scandant, alii per foros cursent; Cato. 17.

mamma, Brust, Zitze: I. ea, quae paulo ante nata sunt, sine magistro duce natura mammas appetunt earumque ubertate saturantur; nat. II. 128. ut cauda (donata) pavoni, viris mammae atque barba; fin. III. 18. — II. iis (bestiis) mammarum data est multitudo; nat. II. 128. ubertas; f. I.

manceps, Unterechner, Käufer, Aufkäufer, Pächter: I. cum ex isdem agris eiusdem anni frumentum ex decumis Romam mancipas adve xissent; Ver. III. 172. — II, 1. manceps fit Chrysogonus; Sex. Rosc. 21. vestri habent Vettium mancipem; A. VI. 1, 15. — 2. quam pecuniam populis dare debui, mancipibus dedi; Ver. III. 175. — III, 1. erat curata nobis pecunia Valerii mancipis nomine; ep. V. 20, 3. — 2. nomen illud, quod a Caesare, tres habet condiciones, aut emptionem ab hasta aut delegationem a mancipe annua die aut Vettiani condicione semissem; A. XII. 3, 2.

mancipium, Kauf, Kaufvertrag, Besitz, Sklave: I, 1. attribuo; f. II, 2. multa mancipia pretiosa Verri data esse; Ver. II. 47. quae (vitia) nisi dixeris, redhibeatur mancipium iure civili; of. III. 91. — 2.

quae (res) mancipi est; Top. 28. — II, 1. in quibus (causis) nexorum, mancipiorum, parietum iura versentur; de or. I. 173. cum neque servire quandam earum aedium partem in mancipii lege dixisset; de or. I. 178. in mancipiorum venditione venditoris fraus omnis excluditur; of. III. 71. — 2. velim ei (Lentulo) de mancipiis, quae tibi videbitur, attribuas; A. XII. 28, 3. — III, 1. quas (res) eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret; A. I. 1, 3. Vestorius ad me scripsit, ut iuberem mancipio dari servo suo pro mea parte Heteroio cuidam fundum Brinnianum, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset; A. XIII. 50, 2. cuius (Attici) quoniam proprium te esse scribis mancipio et nexo; ep. VII. 30, 2. — 2. cum aedes L. Fufio venderet, in mancipio lumina, uti tum essent, ita recepit; de or. I. 179. sunt aliquot satisfactiones secundum mancipium veluti Mennianorum praediorum; A. V. 1, 2.

mancipo, zu eigen geben: si (senectus) nemini emancipata || mancipata || est; Cato. 38.

mancus, gebrechlich, unvollständig: Q. Scaevola mancus et membris omnibus captus ac debilis; Rabir. 21. cognitio contemplatioque || rerum || naturae manca quodam modo atque inchoata sit; of. I. 153. manciam ac debilem praeturam futuram suam; Milo. 25. manciam fore sine aliqua accessione virtutem; fin. III. 30.

mandatum, Auftrag, Bestellung: I. neque ulla omnino a senatu mandata accepimus; Phil. XII. 28. facies scilicet, ut mea mandata digeras, perseguare, conficias; Q. fr. II. 12, 3. cui (Hortensio) depositi mea mandata cetera universe mandavi; A. V. 2, 1. digero; f. conficio. omnibus ei de rebus, quas curari a me voles, mandata des velim; ep. III. 1, 2. D. Tullius, cui mandata ad me dedisti; ep. III. 11, 5. Lupus tua mihi mandata diligentissime exposuit; ep. XI. 6, 1. a Dolabella mandata habeo, quae mihi videbuntur, id est nihil; A. XV. 19, 2. persequor; f. conficio. — II, 1. inde tot iudicia de fide mala, tutelae, mandati; nat. III. 74. negligentia mandati in crimen vocatur; Sex. Rosc. 113. — gratissima est mihi tua cura de illo meo primo et maximo mandato; A. V. 4, 1. — III. L. Caesarem vidi Menturnis cum absurdissimis mandatis; A. VII. 13, a, 2 (6).

mandatus, Auftrag; id mandatu Sullae Q. Metellus praetor se loqui dixit; Sulla. 65.

mando, auftragen, übergeben, anvertrauen: I. neque mandat quisquam fere nisi amico; Sex. Rosc. 112. — II, 1. te L. Clodio mandasse, quae illum mecum loqui velles; ep. III. 4, 1. — 2. ego mandavi, ut rogarent; ep. IX. 8, 1. — III. non dubitat P. Lentulum aeternis tenebris vinculisque mandare; Catil. IV. 10. tibi nihil mando nominatim; A. III. 20, 2. te accuratissime nostrorum temporum consilia atque eventus litteris mandaturum; ep. V. 12, 9. illum honorem nomini mandabant tuo; Piso. 2. prima (lex tabellaria) de magistratibus mandandis; leg. III. 35. nulla eius (Africani) ingenii monumenta mandata litteris; of. III. 4. Athenae tuae, qua in urbe primum etiam monumentis et litteris oratio est coepta mandari; Bru. 26. typos tibi mando et putealia sigillata duo; A. I. 10, 3. res omnes singulorum annorum mandabat litteris pontifex maximus; de or. II. 52. si qui rem mandatam malitiosius gessisset; Sex. Rosc. 111. nominatim tibi signa mihi nota mandassem; ep. VII. 23, 2. typos; f. putealia. — IV. si mandandum aliquid procuratori de agri cultura sit; de or. I. 249. qui non censerent eius viri esse de artificio dicendi litteris tam multa mandare; orat. 140.

mando, fauen, zerbrechen: I. alia (animalia) vorant, alia mandunt; nat. II. 122. — II. qui omnia minima mansa ut nutrices infantibus pueris in os inserant; de or. II. 162. dentibus manditur atque

extenuatur et molitur cibus; nat II 134. quibus (canibus) istum videtis rostra ipsa mandentem; har resp 59.

mane, früh, morgens: qui frequentes ad me mane convenerant; Catil III 7. inde mane postridie Arpinum proficiscens A XV 1, a (b), 1. haec Idibus mane scripsi; ep I 1, 3. Lentulus Spinther cras mane vadit; A XIV 11, 2. quid tu tam mane, Tubero? rep I 14. cum ad me bene mane Dionysius † fuit; A X 16, 1.

maneo, bleiben, fortbauern, fortbestehen, warten: I, 1. et manendi in vita et migrandi ratio omnis iis rebus metienda; fin III 61. — 2. id si est, in Italia fortasse manebitur; A VIII 3, 7. — II. maneat ergo, quod turpe sit, id numquam esse utile; of III 49. — III. quod maneam in vita; ep IV 13, 2. haec ego suspicans adhuc Romae maneo; ep IX 2, 3. quin mansurus sis in eadem ista liberalitate; ep XIII 41, 2. gaudere ais te mansisse me et scribis in sententia te manere; A IX 2, 1. quia nihil semper suo statu maneat; nat I 29. vitia adfectiones sunt manentes, perturbationes autem moventes; Tusc IV 30. per me ut unum ius, aequitas, leges, libertas, pudor, pudicitia in civitate maneret; Milo 77. Stoici diu mansuros aiunt animos, semper negant; Tusc I 77. ut ea mihi condicio maneat; ep II 7, 4. mihi cum illo nulla contentio iam maneret; A XIV 13, B, 4. manent ingenia senibus, modo permaneat studium; Cato 22. ius, al.: f. aequitas. vobis statuendum est legem Aeliam manere; prov 46. hoc nec manens nec mutata ratio feret; ep VI 6, 11. quae societas inter nos semper manebit; ep XII 28, 2. — IV. ut nihil possit in patriis institutis manere integrum; rep II 7. incolumis numerus manebat dominorum; Ver III 125. tabulae incorruptae atque integrae manent; Font 3.

manes, Seelen der Verstorbenen, Unterwelt: I. quibus (poenis) coniuratorum manes mortuorum expiaretis; Piso 16. cum puerorum extis deos manes mactare soleas; Vatin 14. — 2. ab dis manibus innocentium Poenas esse venturas; Ver V 113.

manica, Ärmel: solet ipse accipere manicas; Phil XI 26.

manicatus, mit Ärmeln: manicatis et talariibus tunicis; Catil II 22.

manifeste, klar: hac re comperta manifestoque || manifesteque || deprehensa; Cluent 48.

manifesto, handgreiflich, klar, offenbar: cum indicia mortis se comperisse manifesto et manu tenere diceret; Bru 277. haec tanta in re publica coniurato manifesto inventa atque deprehensa est; Catil III 17. aviam tuam Dinaeam pater tuus non manifesto necavit? Cluent 40. eum ante celasse, nunc manifesto teneri; inv II 34.

manifestus, augenscheinlich, klar, offenbar: si vis manifestae audaciae me de hac animi lenitate deduxerit; Catil II 28. qui illud crimen tantum ac tam manifestum esse arbitraret; Cluent 50. manifesta veneni deprehensione; Cluent 50. cum in manifestissimo furto tenere; Ver II 143. ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata; ep XV 2, 6. huius si causa non manifestissimis rebus teneretur; Sulla 71. propter vim sceleris manifesti; Catil III 11.

manipularis, zum Manipel gehörig, Gemeiner: I. quod non Pompeium tamquam unus manipularis secutus sim; A IX 10, 2. — II. addo indices manipulares ex legione Alaudarum; Phil I 20.

mano, fließen, strömen, triefen, entspringen, sich ausbreiten: unde omnia manent, videre; de or II 117. ea, quae natura fluere atque manent, ut et aquam et terram et aëra, (Chrysippus deos dicit esse); nat I 39. vgl. partes. hinc haec recentior Academia manavit; de or III 68. aër, aqua: f. alqd.

cum tristis a Mutina fama manaret; Phil XIV 15. manabat illud malum urbanum; ep XII 1, 1. fidei bonae nomen existimabat manare latissime; of III 70. ab Aristippo Cyrenaica philosophia manavit; de or III 62. partes sunt, quae generibus iis, ex quibus manant, subiciuntur; de or I 189. latius manabit haec ratio: Tusc II 66. cum Herculis simulacrum multo sudore manavit; div I 74. terra: f. alqd.

mansio, Bleiben, Aufenthalt: I. cautior certe est mansio, honestior existimatur traectio; A VIII 15, 2. — II, 1. et excessum e vita et in vitamansionem (ad media referri); fin III 60. — 2. is (Servius) mecum saepe de tua mansionem aut decensione communicat; ep IV 4, 5. — III. quod tibi mea permissio mansionis tuae grata est; Q fr III 1, 9.

mansuefacio, mildern, gestitteter machen: a quibus mansuefacti et exculi a necessariis artificii ad elegantiora defluximus; Tusc I 62.

mansuete, mild: cum aliquid clementer, mansuete, iuste, moderate, sapienter factum audimus; Marcel 9.

mansuetudo, Milde, Gelassenheit, Sanftmut: I, 1. aequitatem et mansuetudinem una mater oppugnat; Cluent 199. ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur severitas; of I 88. — 2. in vestra mansuetudine atque humanitate causam totam repono; Sulla 92. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum; rep II 27. — II. si alienissima (sunt) a mansuetudine et misericordia vestra; Muren 90. — III. liberalitatis, mansuetudinis, pietatis signa proferre perutile est; de or II 182. — IV. ut mansuetudine et misericordia nostra falsam a nobis crudelitatis famam repellamus; Sulla 93.

mansuetus, mild, gelassen, friedlich: quaero, cur tam mansuetus in senatu fuerit; Phil III 23. nulla gens est neque tam mansueta neque tam fera, quae non . . . leg I 24. animum refero ad mansuetiores Musas; ep I 9, 23.

manubiae, Beute, unredtmäßiger Erwerb, Raub: I. non illae manubiae meae, sed operis locatio mea fuerat; ep I 9, 15. — II, 1. nonne perspicuum est has manubias Roscii Chrysogonum concessisse? Sex Rose 108. non dubitavit Martis manubias Musis consecrare; Arch 27. qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit; Ver I 154. — 2. porticum Q. Catulus de manubiis Cimbricis fecit; dom 102. ex: f. 1. facio. quo (amiculo) Iovem ornat e manubiis Karthaginensium tyrannus Gelo; nat III 83. — III. quae (Rostra Antonius) censor imperatoris manubiis ornat; de or III 10.

manubrium, Griff, Stiel: erat etiam vas vinarium, ex una gemma pergrandi trulla excavata manubrio aureo; Ver IV 62.

manumissio, Freilassung: scire cupio, quid habeat argumenti ista manumissio; Cael 68.

manumitto, freilassen, die Freiheit schenken: cum (Dionysius) se a me manumissum esse diceret; ep XIII 77, 3. ut si (libertus) a me manumissus esset; ep XIII 21, 2.

manupretium, Lohn, Arbeitslohn: I. cum provincia tibi ista manupretium fuerit perditae civitatis; Piso 57. II. tantum operis in ista locatione fuit, quantum paucae operae fabrorum mercedis tulerunt et manupretii machina; Ver I 147.

manus, Hand, Handarbeit, Handschrift, Faust, Tapferkeit, Handgemenge, bewaffnete Mannschaft, Schar, Rotte, Gehülfe: I, 1. quae nec haberemus, nisi manus et ars accessisset, nec . . . ; of II 12. Alexidis manum amabam, quod tam prope accedebat ad similitudinem tuae, litteras non amabam; A VII 2, 3. cum Licinium mulieraria manus ista de manibus amiserit; Cael 66. quanta manus est coniuratorum; Catil IV 20. num manus adfecta recte est, cum in tumore est? Tusc III 19. manus minus

arguta, digitis subsequens verba, non exprimens; de or III 220. ex cohorte praetoria manum fugitivorum instructam armatamque venisse; Ver IV 94. — 2. comites illi delecti manus erant tuae; Ver II 27. — II, 1. manus a tutela, manus a pupillo, manus a sodalis filio abstinere non potuisti? Ver I 93. aequè peccare se, si privatis ac si magistratibus manus adferant; par 23. adicio: f. I, 1. est. amo: f. I, 1. accedit. armo: f. I, 1. venit. servorum instructa et comparata manu; Ver V 186. qui te ex iure manum consortium vocarent; de or I 41. populum Romanum manus non in defendenda re publica, sed in plaudendo consumere; A XVI 2, 3. qui (callidus et occultus) ad extremum det manus vincique se patiat; Lael 99. cum manum dilataverat (Zeno), palmae illius similem eloquentiam esse dicebat; orat 113. habet sceleratam impiorum manum; Phil XI 16. ipsa mihi veritas manum inicit et paulisper consistere et commorari cogit; Qu Rose 48. instruo: f. comparo. I, 1. venit. manibus passis gratias agentes; Sest 117. nec manum porrigebat in mensam; Tusc V 62. si signum requirent aut manum, diceas me propter custodias ea vitasse; A XI 2, 4. manum manu, vim vi esse superandam; sen 19. vobis supplex manus tendit patria communis; Catil IV 18. — 2. quoniam vita C. Rabirii vestris manibus suffragiisque permittitur; Rabir 5. — 3. sunt servi illi de cognatorum sententia manu missi; Cael 68. (parvi) manibus utuntur; fin V 42. — 4. praeda de manibus amissa; Ver IV 44. f. I, 1. amittit. si ea (Fabia) || viri || in manum non convenerat; Top 14. pecunia obsignata in manibus Scamandri deprehenditur; Cluent 47. quod nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus devenire; A I 9, 1. si haec elapsa de manibus nostris in eum annum redundarint; Muren 85. quod C. Marius ex impiis manibus eripuerunt; Planc 26. qui P. Lentulo ferrum et flammam de manibus extorsimus; Flac 97. quem servum sibi ille habuit ad manum; de or III 225. inimicum meum sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, ut . . .; ep I 9, 10. quos (libros) in manibus habeo; A IV 14, 1. non (Pompeius) exercitu amisso nudus in servorum ferrum et manus incidisset; Tusc I 86. quos libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat; Q fr I 1, 23. haec non sunt in nostra manu; ep XIV 2, 3. res est in manibus; A VI 3, 1. qui haec in manus sument; de or III 15. cum Licinius pyxidem teneret in manu; Cael 63. totum hominem tibi ita trado, „de manu“, ut aiunt, „in manum“ tuam; ep VII 5, 3. ut (haec) etiam in aliorum manus sint ventura; Top 72. res ad pugnam atque ad manus vocabatur; Ver V 28. — III, 1. sessio accubatio, vultus oculi manuum motus teneat || teneant || illud decorum; of I 128. similitudo: f. I, 1. accedit. quo manuum nostrarum tela pervenerint; Arch 23. — 2. in praesidio contra vim et manum comparando; Sest 92. — IV, 1. agere: f. II, 1. pando. quoniam (res) vi manum confecta est; of I 76. manu cum hoste configere immane quiddam est; of I 81. non suis manibus in curru conlocat Automedontem illum? Sex Rose 98. cum vobis immortale monumentum suis paene manibus senatus populusque Romanus exstruxerit; Phil XIV 33. ut homines effigiem Cereris non humana manu factam, sed de caelo lapsam arbitrantur; Ver V 187. cum sua manu sororem esse interfectam fateatur; Milo 7. cum (Dolabella) se maximo aere alieno Faberii manu liberarit; A XIV 18, 1. quos (nummos arator) non aratro ac manu quaerit; Ver III 199. mea manu scriptas litteras misi; ep III 6, 2. cum scripsissem haec infima, quae sunt mea manu; Q fr III 1, 19. superare: f. II, 1. supero. si postem tremibunda manu tetigit; dom 134. quam (pateram Mercurius) dextera manu teneret; div I 46. ut ocu-

lis ea cernere videatur aut tractare plane manu; rep I 15. haec ad te mea manu; A XII 32, 1 (31, 3). — 2. egredere cum importuna sceleratorum manu; Catil I 23. ut C. Iulius per manus hanc provinciam tradat ei, cui . . .; prov 39. eas (utilitates) nos nullo modo sine hominum manu atque opera capere potuisse; of II 14.

mare, Meer: I. ut mare, quod sua natura tranquillum sit, ventorum vi agitari atque turbari, sic . . .; Cluent 138. quod mare refertum fore praedonum putaret; Rab Post 20. huic (deo) oboediunt maria terraeque; leg III 3. quid tam planum videtur quam mare? e quo etiam aequor illud poetæ vocant; Ac fr 3. — II, 1. agito: f. I. est. Dymaeos mare infestum habere; A XVI 1, 3. nostri duces mare ingredienti immolare hostiam fluctibus consuerunt; nat III 51. qua (necessitate, natura) caelum, maria, terrae regantur; nat II 77. cum mare vastissimum hieme transibas; Piso 57. turbo: f. I. est. — 2. aër mari continuatus et iunctus est; nat II 117. — 3. hoc mari uti non possumus hoc tempore anni; A VIII 16, 1. — 4. quod (Polycrates) anulum, quo delectabatur, in mari || mare || abiecerat; fin V 92. adsentio || adsentior || tibi de supero mari; A IX 9, 1. ut philosophi tamquam in superum mare Ionium defluerent Graecum quoddam et portuosum, oratores autem in inferum hoc Tuscum et barbarum scopulosum atque infestum laberentur, in quo etiam ipse Ulixes errasset; de or III 69. Neptunum esse dicis animum cum intelligentia per mare pertinentem; nat III 64. insula Delos, tam procul a nobis in Aegaeo mari posita; imp Pomp 55. tamquam in rate in mari immenso nostra vehitur ratio; Tusc I 73. — III, 1. mari finitimus aër die et nocte distinguitur; nat II 101. — 2. mulierem usque a mari supero Romam proficisci; Cluent 192. — IV. tantam vim et magnitudinem maris atque terrarum si tuum ac non deorum immortalium domicilium putes; nat II 17. missis in oram Illyrici maris navibus; imp Pomp 35. maris subita tempestas quam ante provisa terret navigantes vehementius; Tusc III 52. ut maris tranquillitas intellegitur nulla ne minima quidem aura fluctus commovente, sic . . .; Tusc V 16. vis: f. magnitudo. — V, 1. omnibus hostium copiis terra marique superatis; Catil II 29. alterius res et terra et mari calamitosae; Muren 33. qua aut terra aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? A VII 22, 2. — 2. qui naufragia fecerunt in marique perierunt; nat III 89. f. II, 4. defluo in. „Neptunum“ pro mari; de or III 167. quae (legiones) iter secundum mare superum faciunt; A XVI 8, 2.

margarita, Perle: I. gemmas alii et margaritas (proferebant); Ver V 146. — II. removebitur omnis insignis ornatus quasi margaritarum; orat 78.

marinus, zum Meere gehörig, des Meeres: quid de marinis aestibus plura dicam? div II 34. alii alia (astra aquis) dulcibus, alia marinis; nat III 37. ranae marinae dicuntur obruere sese harena solere et moveri prope aquam; nat II 125.

maritimus, zum Meere gehörig, an, auf dem Meere: A. enumerari non possunt aestus maritimi [multum] accedentes et recedentes, salinae ab ora maritima remotissimae; nat II 132. cum illi bellum maritimum gerendum datum esset; Flac 30. cernes incredibili cursu maritimos celeritate; nat II 161. ora: f. aestus. sine regionum terrestrium aut maritimarum scientia; de or I 60. qui permultum classe ac maritimis rebus valuerunt; imp Pomp 54. propter ea vitia maritimarum urbium; rep II 9. — B. quod in maritimis facillime sum; ep II 16, 2.

maritus, Gatte: I. cariorum huic sororis maritum quam sororis filium fuisse; Rabir 8. — II. vigilare insidiantem somno maritorum; Catil I 26.

marmor, Marmor: I. quasi non in omni marmore necesse sit inesse vel Praxitelia capita! div II 48. — II, 1. adde infinitam vim marmoris; nat II 98. — 2. ut ex marmore Iacchum (amittant); Ver IV 135. vidistis simulacrum Cereris e marmore; Ver IV 109.

marmoreus, aus Marmor: pavimenta marmorea contemno; leg II 2. (signum) Cupidinis marmoreum Praxiteli; Ver IV 4. qui marmoreis tectis ebore et auro fulgentibus abundant; par 13.

Martius, des März; ne qua tabula post Idus Martias figeretur; Phil I 3. de quibus (auspiciis) Idibus Martiis fuit in senatu Caesar acturus; Phil II 88. ut, quo die verbi causa esse oporteret Idus Ianuarias, in eum diem Kalendas Martias proscribi iuberet; Ver II 129.

mas, männlich, Männchen, Mann: I. aliae (bestiae) mares, aliae feminae sunt; nat II 128. — II. si marem (anguem) emisisset, uxori brevi tempore esse moriendum, si feminam, ipsi; div I 36. — III. ut a prima congressione maris et feminae ordiari; rep I 38.

mastruca, Pelz, Wildschur; quem purpura regalis non commovit, eum Sardorum mastruca mutavit? Scaur 45, d.

mastrucatus, mit einer Wildschur bekleidet: res in Sardinia cum mastrucatis latrunculis a praetore una cohorte auxiliaria gesta; prov 15.

matellio, Nachtgeschirr: aliquem matellionem Corinthium cupidissime tractantem; par 38.

mater, Mutter: I, 1. cum lacrimans in carcere mater noctes diesque adsideret; Ver V 112. quae penitus in omni sensu implicata insidet, imitatrix boni, voluptas, malorum autem mater omnium; leg I 47. lacrimat: f. adsidet. hanc Matrem magnam, cuius ludi violati sunt, accepimus agros et nemora cum quodam strepitu fremituque peragrarere; har resp 24. quae terra fruges ferre et ut mater cibos suppeditare possit; leg II 67. — 2. iustitiae non natura nec voluntas, sed imbecillitas mater est; rep III 23. — 3. te, sanctissima mater Idaea, (implo et appello); Ver V 186. — II, 1. appello: f. I, 3. siquidem istius regis matrem habemus, ignoramus patrem; rep II 33. implico: f. I, 1. insidet. imploro: f. I, 3. qui patris ulciscendi causa matrem necavisset; Milo 8. avaritiam si tollere vultis, mater eius est tollenda luxuries; de or II 171. mitto matres familias violatas; Ver IV 116. — 2. matri partem maiorem bonorum legavit; Caecin 12. — 3. hi dei sunt habendi mortalibus nati matribus? nat III 45. ut iure civili, qui est matre libera, liber est, item iure naturae, qui dea matre est, deus sit necesse est; nat III 45. si matre uteretur; Cluent 16. — 4. ubi cum de matre familias Tarquiniensi duo filios procreavisset; rep II 34. scorta inter matres familias versabantur; Phil II 105. — III, 1. in iis animantibus, quae lacte aluntur, omnis fere cibis matrum lactescere incipit; nat II 128. mitto cupiditate matris expulsam ex matrimonio filiam; Cluent 188. genus est uxor; eius duae formae: una matrum familias, altera earum, quae tantum modo uxores habentur; Top 14. ut sinus et gremium quasi matris mortuo tribueretur; leg II 63. ludi: f. I, 1. peragrat. ut vocabulo ipso et appetita religio externa et Matris magnae nomine susceperetur; har resp 24. sinus: f. gremium. — 2. quid dicam de pietate in matrem? Lael 11. — IV. e quibus (animum ovis) pulli orti primo aluntur ab iis (gallinis) ut a matribus; nat II 124.

matercula, Mütterchen: materculae suae festivus filius purgat se per epistolam; Flac 91.

materia, **materies**, Stoff, Holz, Bauholz, Gegenstand, Aufgabe, Gelegenheit, Ursache: I. ut nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quae nisi admoto igni ignem concipere possit,

sic . . . de or II 190. materies illa fuit physici, de qua dixit; de or I 49. materies omnis ridiculorum est in iis vitiis; de or II 238. est etiam deformitatis et corporis vitiorum satis bella materies ad iocandum; de or II 239. f. concipit. Plato ex materia in se omnia recipiente mundum factum esse censet a deo sempiternum; Ac II 118. si nihil valet materies; de or II 88. — II, 1. colo: f. 2. quin omnem illarum artium paene infinitam vim et materiem scientia et cognitione comprehenderit; de or I 10. materiam artis eam dicimus, in qua omnis ars et ea facultas, quae conficitur ex arte, versatur. ut [si] medicinae materiam dicamus morbos ac vulnera, quod in his omnis medicina versetur [versatur], item, quibus in rebus versatur ars et facultas oratoria, eas res materiam artis rhetoricae nominamus; inv I 7. non incommodum videtur quandam silvam atque materiam universam exponere omnium argumentationum; inv I 34. materiam rei non ignoras; Q fr II 1, 1. si (semen) nactum sit materiam, qua ali augerique possit; nat II 81. probabilem materiem nacti sermonis; ep III 6, 4. nomino: f. dico. quid odisset Clodium Milo, segetem ac materiem gloriae suae? Milo 35. — 2. omni materia et culta et silvestri partim ad mitigandum cibum utimur, partim ad aedificandum; nat II 151. — 3. dico de: f. I. est; de or I 49. facio ex: f. I. recipit. versor in: f. I. dico. — III. extra quem (mundum) nulla materiae pars [pars mat.] sit nullumque corpus; Ac I 28. — IV. ali, augeri: f. II, 1. nasciscor.

materio, aus Holz bauen: male materiae sint (aedes), ruinosae; of III 54.

maternus, mütterlich: materni corporis custodiae; Cluent 31. maxime noster est Brutus cum sua excellentissima virtute rei publicae natus, tum fato quodam paterni maternique generis et nominis; Phil X 14. poenam hanc maternae temeritatis tulit; dom 134.

matertera, der Mutter Schwester, Tante: I. Aculeo, quocum erat nostra matertera; de or II 2. — II. puellam defatigatam petisse a matertera, ut . . .; div I 104.

mathematicus, Mathematiker: I, 1. quis ignorat, ii, qui mathematici vocantur, quanta in obscuritate rerum et quam recondita in arte et multiplici subtilique versentur? de or I 10. — 2. qui (Polyaenus) magnus mathematicus fuisse dicitur; Ac II 106. — II. voco: f. I, 1. — III. Pythagorei ex numeris et mathematicorum initiis proficisci volunt omnia; Ac II 118. ut multa non modo probabili argumentatione, sed etiam necessaria mathematicorum ratione concluderent; fin V 9.

matricida, Muttermörder: I. de Blandeno Zeuxide, quem scribis certissimum matricidam tibi a me intime commendari; Q fr I 2, 4. — non sunt illi eiulatus Philoctetae tam miseri quam senium [insania] matricidarum; har resp 39.

matricidium, Muttermord: Orestes si accusetur matricidii; inv I 18.

matrimonium, Ehe: 1. firmiter maiores nostri stabilita matrimonia esse voluerunt; rep VI 2. — 2. qui (Curio) te a meretricio quaestu abduxit et, tamquam stolam dedisset, in matrimonio stabili et certo conlocavit; Phil II 44. Sassium in matrimonium ducere concupivit; Cluent 26. is habuit in matrimonio Caesenniam; Caecin 10.

matrimus, mit lebender Mutter: puer ille patrimus et matrimus si tensus non tenuit; har resp 23.

matrona, Frau, Hausfrau: I. omnes Segestae matronas et virgines convenisse; Ver IV 77. matronis ipsis, quae raptae erant, orantibus; rep II 13. — II. rapio: f. I. orant. — III. inventae sunt quinque in agunculae matronarum; A VI 1, 25. quae quia partus matronarum tueatur, a nascentibus

Natio nominata est; nat III 47. si matrem familias secus, quam matronarum sanctitas postulat, nominamus; Cael 32.

mature, zeitig, früh: qui omnium maturime ad publicas causas accesserim; de or III 74. hunc fructum mature fortuna ademit; Caecin 12. aeditum custodesque mature sentiunt; Ver IV 96. quoniam (comitia) mature futura sunt; ep X 25, 2. quo etiam maturius venimus; Ac II 9. ut quaeque res est turpissima, sic maxime et maturissime vindicanda est; Caecin 7.

maturesco, reifen: Caelianum illud maturescit; A X 15, 2. quod ii (partus) maturescunt novem lunae cursibus; nat II 69.

maturitas, Reife, Zeitigung, Entwidlung, Vollendung, Regelmäßigkeit: I. etsi abest maturitas aetatis; ep VI 18, 4. eius rei maturitas nequedum venit et tamen iam appropinquat; Q fr III 8, 1. audaciae maturitas in nostri consulatus tempus erupit; Catil I 31. dicendi Latine prima maturitas in qua aetate exstitisset; Bru 161. venit: §. appropinquat. — II. cur (haec arbor) arandi maturitatem ad signum floris accommodet; div I 16. eorum (siderum) cursus dimetati maturitates temporum et varietates mutationesque cognovimus; nat II 155. ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret; ep IX 14, 7. iam videbatur illud in me habere maturitatem quamdam suam; Bru 318. — III. cum videmus commutationes temporum ad maturitatem frugum aptas; Tusc I 68. — IV. necesse fuit esse aliquid maturitate tempesta quasi vietum et caducum; Cato 5.

matureo, reifen, zeitigen, eifen, beifeunigen: I. successor tuus non potest ita maturare, ut...; ep II 17, 1. — II. oro, ut matures venire; A IV 1, 8. — III. huic mortem maturabat inimicus? Cluent 171. quae (uva) maturata dulcescit; Cato 53.

maturus, reif, rechtzeitig, früh: ipse Thucydides si posterius fuisset, multo maturior fuisset et mitior; Bru 288. mihi ad Nonas bene maturum videtur fore; ep IX 5, 1. tibi ego spem maturaee decessionis adferbam; Q fr I 1, 1. otio ac facultate descendendi maiore ac maturiore; de or I 95. ut ea (vox) illis supplicium maturius ferret; Ver V 147. satietas vitae tempus maturum mortis adfert; Cato 76.

matutinus, am frühen Morgen: hodie tuas litteras expectabamus matutinas; A XII 53. tum vespertinis temporibus, tum matutinis; nat II 52. cum bene completa domus est tempore matutino; A I 18, 1. »matutinis acredula vocibus instat«; div I 14.

maxilla, Kinnlade: quam litteram etiam e „maxillis“ et „taxillis“ consuetudo elegans Latini sermonis evellit; orat 153.

medeor, heifen, abhelfen, zu Hüffe kommen: I. nos causa aegritudinis reperta mendendi facultatem reperimus; Tusc III 23. — II. quae (Consolatio) mihi ipsi sane aliquantum medetur; div II 3. sunt permulta, quibus erit medendum; ep XII 10, 4. ut aegris medeatur; de or I 159. (philosophia) medetur animis; Tusc II 11. cum capiti Sex Roscii mederi debeam; Sex Rose 128. cogitatio diuturna nihil esse in re mali dolori medetur, non ipsa diuturnitas; Tusc III 74. ut medeare incommodis hominum; Q fr I 1, 31. ut medici toto corpore curando minimae etiam parti, si condoluit, medentur, sic...; Tusc III 82. qui suis vulneribus mederentur; Sex Rose 91.

medianus, mittlere (coniunctionem) citamam a mediana linea direxit ad laevam (partem); Tim 25.

medicamen, Heilmittel: quod diceris vinulentis te quibusdam medicaminibus solere curari; Piso 13.

medicamentum, Arznei, Heilmittel, Mittel: I. ut vulnere praesto medicamentum sit; inv I 30. —

II. iam doloris medicamenta illa Epicurea tamquam de narthecio proment; fin II 22. fucati medicamenta candoris et ruboris omnia repellentur; orat 79. — III. quod partum sibi ipsa medicamentis abegisset; Cluent 32. qui (Cn. Octavius) multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus (erat); Bru 217. cum omnes eius (L. Metelli) comites iste sibi suo illo panchresto medicamento amicos reddidisset; Ver III 152. ut ii, qui combibi purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam, sic...; fr F V 23.

medicina, Heilmittel, Heilmittel, Arznei: I. 1. est profecto animi medicina, philosophia; Tusc III 6. non minus esset probanda medicina, quae sanaret vitiosas partes rei publicae, quam quae exsecraret; A II 1, 7. ut [si] medicinae materiam dicimus morbos ac vulnera, quod in his omnis medicina versetur || versatur ||; inv I 7. — 2. erit in consolationibus prima medicina docere nullum malum esse; Tusc III 77. — II. 1. singulis medicinam consilii atque orationis meae adferam; Catil II 17. desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam; A XVI 15, 5. ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur; ep XIV 7, 1. ut ex medicina nihil oportet putare proficisci, nisi quod ad corporis utilitatem spectet, quoniam eius causa est instituta, sic...; inv I 68. his quattuor causis totidem medicinae opponuntur; de or II 339. doloris medicinam a philosophia peto; Ac I 11. probo: §. I. 1. exsecat. — 2. nec eguissem medicina consulari; sen 9. — 3. statui ad nullam medicinam rei publicae sine magno praesidio accedere; Q fr II 15, 2. proficiscor ex: §. I. instituo. — III. ut magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet; Tusc IV 63. materia: §. I. 1. versatur. — IV. || in || quibus artibus utilitas quaeritur, ut medicina, ut architectura; of I 151.

medicus, Arzt: I. sicut medico diligenti, priusquam conetur aegro adhibere medicinam, non solum morbus eius, sed etiam consuetudo valentis cognoscenda est; de or II 186. ut medici, quamquam intellegunt saepe, tamen numquam aegris dicunt illo morbo eos esse morituros; div II 54. ita graviter aegrum Eudemum fuisse, ut omnes medici diffiderent; div I 53. medico ipsi puto aliquid dandum esse, quo sit studiosior; ep XVI 4, 2. §. medentur. intellegunt: §. dicunt. an tu existimas, cum esset Hippocrates ille Caus, fuisse tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur? de or III 132. poscit: §. II, 2. promitto. quod medici nihil praeter artificium praestare debent; Cluent 57. medicus morbum ingravescentem ratione providet; div II 16. — II. 1. sive adhibueris medicum sive non adhibueris, convalesces; fat 29. medici quoque saepe falluntur; nat III 15. quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur; Cluent 57. ille exercitatus et vetus medicum modo requirens, a quo obligetur; Tusc II 38. — 2. do: §. I. est. Curio misi, ut medico honos haberetur; ep XVI 9, 3. medico, mercedis quantum poscet, promitti iubeto; ep XVI 14, 1. — 3. qui medicis suis non ad salutem, sed ad necem utatur; har resp 35. — 4. ad quem te medicum conferes? A XV 1, 1. — III. curationes eius (medici) non probo; ep XVI 4, 1. ut medicorum scientiam non ipsius artis, sed bonae valetudinis causa probamus, sic...; fin I 42. — IV. a: §. II, 1. requiro.

medietas, Mitte: bina media (vix enim audeo dicere „medietas“, quas Graeci *μσοίνας* appellat); Tim 23.

medimnum, griechischer Scheffel: I. accipis HS xv pro medimno: tanti enim est illo tempore medimnum; Ver III 174. — II, 1. quodsi fieri non poterat, ut plus quam decem medimna ex iugero

exararent, medimnum autem ex iugero decumano dari oportebat; Ver III 113. — 2. accipio pro: f. I. in medimna singula video ex litteris publicis tibi Halaesinos HS quinos denos dedisse; Ver III 173. ex hisce ternis medimnis quid lucri fiat, cognoscite; Ver III 115. — III. haec sunt ad tritici medimnum XG, id est mod. DXXXX; Ver III 116. — IV. emit agri Liparensis miseri atque ieiuni decumas tritici medimnis DC; Ver III 84.

mediocris, mäßig, mittelmäßig, unbedeutend, gering: A. neque ego nunc de vulgari amicitia aut de mediocri, sed de vera et perfecta loquor; Lael 22. si hoc mediocre argumentum videri potest; Ver III 61. permultos excellentes in quoque genere videbis non mediocrium artium, sed prope maximarum; de or I 6. illam pugnam navalem mediocri certamine et parva dimicatione commissam arbitraris? Muren 33. ut non mediocrem curam adhibeant et diligentiam; Ac II 42. mediocrine tandem dolore eos adfectos esse arbitramini? Ver IV 132. quis mediocris gladiator ingemuit umquam? Tusc II 41. in mediocrium oratorum numero; Bru 137. iste mediocri praeda contentus non erat; Quinct 21. prudentiae est paene mediocris, quid dicendum sit, videre; de or II 120. de omnibus minimis, maximis, mediocribus rebus; ep V 8, 5. testem non mediocrem, sed haud scio an gravissimum; of III 105. prorsus, ut non multum differat inter summos et mediocres viros; of II 30. capiebam animo non mediocrem voluptatem; Planc 1. — B. cum mediocribus multis gratuito civitatem in Graecia homines impertiebant; Arch 10.

mediocritas, Mittelmäßigkeit, Maßhalten, Mittelstraße: I. I. C. Coelio magno honori fuisse illam ipsam in dicendo mediocritatem; de or I 117. quae (mediocritas) placet Peripateticis, et recte placet; of I 89. — 2. cum omnis virtus sit, ut vestra vetus Academia dixit, mediocritas; Bru 149. — II. 1. Lentulus ceterarum virtutum dicendi mediocritatem actione occultavit; Bru 235. Peripatetici mediocritates vel perturbationum vel morborum animi mihi non sane probant; Tusc III 22. numquam, iratus qui accedet ad poenam, mediocritatem illam tenebit; of I 89. — 2. hoc (orationis genus) in ea mediocritate consedit; orat 96. — III. in his ipsis mediocritatis regula optima est; of II 59. — IV. 1. ego vero hac mediocritate delector; Q fr III 4, 3. — 2. non video, in hac mea mediocritate ingenii quid despiciere possit Antonius; Phil II 2.

mediocriter, mäßig, in geringem Grade, wenig: I. illa mediocriter adversata tibi esse existimas? Muren 47. numquam iste cuiquam est mediocriter minatus; Ver V 110. non mediocriter moveor auctoritate tua, Balbe; nat III 5. id vero non mediocriter pertimesco; Quinct 2. — II. ut corpus, etiamsi mediocriter aegrum est, sanum non est, sic . . .; Tusc III 22. neminem scriptorem artis ne mediocriter quidem disertum fuisse; de or I 91. quod quidem nemo mediocriter doctus mirabitur; fin III 3.

meditatio, Nachdenken, Gedanke, Überlegung, Vorbereitung, Übung: I. nihil est, quod tam obtundat aegritudinem quam meditatio condicionis humanae; Tusc III 34. — II. noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione versabar; Bru 308. — III. erat nulla meditationis suspicio; Bru 139. — IV. 1. multi etiam naturae vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt; div II 96. — 2. in ipsa cura ac meditatione obeundi sui muneris excessit e vita; Phil IX, 2.

mediterraneus, mitten im Lande, binnenländisch: A. Henna mediterranea est maxime; Ver III 192. hominem amendat ad Centuripinos, homines maxime mediterraneos; Ver V 70. — B. ita fit, ut mediterranei mare esse non credant; nat I 88.

meditor, überlegen, sich vorbereiten, üben,

Bedacht nehmen, denken, bedenken: I. nullum patiebatur esse diem, quin aut in foro diceret aut meditaretur extra forum; Bru 302. ne ad ea meditare, imparatum te offendam; ep II 3, 1. — II. 1. ut iam de tua quoque ratione meditare; ep I 8, 4. — 2. ego te disputante, quid contra dicerem, meditabar; nat III 1. — 3. ut; f. III. alqd; Cato 74. — 4. multos annos regnare meditatus; Phil II 116. — III. qui ea, quae agenda sunt in foro tamquam in acie, possunt etiam nunc exercitatione quasi ludicra praediscere ac meditari; de or I 147. ea quia meditata putantur esse; de or II 246. hoc meditatum ab adolescentia debet esse, mortem ut neglegamus; Cato 74. quam (actionem de pace) ego meditabar; A IX 9, 2. accuratae ac meditatae commentationes; de or I 257. ne semper forum, subsellia, rostra curiamque meditare; de or I 32. tu ut ullam fugam meditare? Catil I 22. sint semper omnia homini humana meditata; Tusc III 30. rostra, subsellia; f. curiam. attuleras domo meditatum et cogitatum scelus; Phil II 85.

meditullium, Mitte: in „legitimo“, „aeditumo“ non plus inesse „tutum“, quam in „meditallio“ „tullium“; Top 36.

medius, mitten, mittlere, in der Mitte: A. possum esse medius, ut Calliphontem sequar; Ac II 139. tum graves sumus, tum subtiles, tum medium quiddam tenemus; de or III 177. num ea (studia) constans iam requirit aetas, quae media dicitur? Cato 76. inter media argumenta; orat 127. medium quoddam tuum consilium fuit; ep IV 7, 3. nisi me e medio cursu clara voce patria revocasset; of III 121. equestres sunt medio in foro Marcellorum staturae; Ver IV 86. in medio iure civili versari; de or I 180. quae in medium locum mundi feruntur; nat II 84. habetis consulem ex media morte ad salutem vestram reservatum; Catil IV 18. haec officia media Stoici appellant; of III 14. versus prima et media et extrema pars; de or III 192. alteri sunt e mediis C. Caesaris partibus; Phil V 32. cum inter media hostium tela versaretur; Phil XIV 36. — B. a. summi, medii, infimi (te) oderunt; Phil XIII 45. — b. I. respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus; fin V 83. — II. 1. mihi videtur Chrysippus tamquam arbor honorarius medium ferire voluisse; fat 39. — 2. quae a medio in superum feruntur; nat II 84. dicendi omnis ratio in medio posita; de or I 12. illi ipsi in medium coervati || conservati || loci procedent; inv II 46. se eam rem numquam in medium protulisse; ep XV 2, 6. ut nihil relinqueretur in mediis; fin III 53. clamabo litteras remotas esse de medio; Ver II 177. tabulae sunt in medio; Ver II 104. prima veniat in medium Epicuri ratio; fin I 13. rem in medium vocare coeperunt; Cluent 77. — III. 1. cum solida omnia uno medio numquam, duobus semper copulentur; Tim 15. — 2. deus illum (mundum) effecit a medio ad summum parem; Tim 20.

medius fidius f. **fidius**.

medulla, Mark, Innerstes: I. ut huius (deae) hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit; Bru 59. — II. qui omne bonum in visceribus medullisque condideris; Tusc V 27. qui mihi haeres in medullis; ep XV 16, 2. — III. quae mihi sunt inclusa medullis; A XV 4, 3.

mehercule, **mehercules** f. **hercule**.

mel, Honig: I. in eo loco, ubi Fortunae nunc est aedes, mel ex olea fluxisse dicunt; div II 86. — II. 1. si Xerxes mel se auferre ex Hymetto voluisse diceret; fin II 112. — 2. villa abundat lacte, caseo, melle; Cato 56. — III. non quaero, unde cccc amphoras mellis habueris; Ver II 183. — IV. cuius (Xenophontis) sermo est melle dulcior; orat 32.

melancholicus, ſchwermütig: qui valetudinis vitio furerent et melancholici dicerentur; div I 81. Aristoteles ait omnes ingeniosos melancholicos esse; Tusc I 80.

melicus, ἰνρις: poematis tragici, comici, epici, melici etiam ac dithyrambici suum cuiusque (genus) est; opt gen 1.

meliuscule, etwas beſſer: cum meliuscule tibi esset; ep XVI 5, 1. meliuscule Lentulo esse; A IV 6, 2.

mellitus, ſüß, lieblich: ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore et filiola et mellito Cicerone consumitur; A I 18, 1.

membrana, Haut: quae (natura) oculos membranis tenuissimis vestivit et saepsit, quas perlicidas fecit, ut . . ; nat II 142.

membranula, Pergament: ut sumant membranulam, ex qua indices fiant; A IV 4, a, 1.

membratim, ſtückweiße, einzeln, in kleinen Stücken: I. quo pacto deceat incise membratimve dici; orat 212. sin membratim volumus dicere, insistimus; orat 222. membratim oportebit partes rei gestae dispergere in causam; inv I 30. quae incisim aut membratim efferuntur; orat 223. incisim et membratim tractata oratio; orat 225. — II. membratim adhuc; deinde caesim: „diximus“, rursus membratim: „testes dare volumus“; orat 225. narratio accusatoris erit quasi membratim gesti negotii suspiciosa explicatio; part or 121.

membrum, Glied, Teil, Sagglied, Gemach: I. 1. ut in membris alia sunt tamquam sibi nata, ut oculi, ut aures, alia etiam ceterorum membrorum usum adiuvant, ut crura, ut manus; fin III 63. num aliud quodpiam membrum tumidum ac turgidum non vitiose se habet? Tusc III 19. in corpore si quid eius modi est, quod reliquo corpori noceat, id uri secarique patimur, ut membrum aliquod potius quam totum corpus intereat; Phil VIII 15. nascuntur: ſ. adiuvant. — 2. arma membra militis esse dicunt; Tusc II 37. — II. 1. si animal omne membra, quocumque vult, flectit, contorquet, porrigit, contrahit; div I 20. membra, quae debilitavit lapidibus, restituere non potest; Flac 73. constat ille ambitus et plena comprehensio e quattuor fere partibus, quae membra dicimus; orat 221. ut eorum generum quasi quaedam membra dispertiat; de or I 190. flecto, porrigo: ſ. contorqueo. nec habere poterat adiuncta cubiula et eius modi membra; Q fr III 1, 2. restituo: ſ. debilito. cum ipsum mundum, cum eius membra, caelum, terras, maria vidissent; nat I 100. saepe carpenda membris minutioribus oratio est, quae tamen ipsa membra sunt numeris vincienda; de or III 190. in membra quaedam, quae *μέμρα* Graeci vocant, dispertiebat orationem libentius; Bru 162. tertium *μέμρον* illi (Graeci), nos „membrum“; orat 223. — 2. quem ad modum membris utimur prius, quam didicimus, sic . . ; fin III 66. — 3. dispertio in: ſ. 1. voco. — III. deos membris humanis esse praeditos, sed eorum membrorum usum nullum habere; nat III 3. — IV. nec figuram situmque membrorum talem effici potuisse fortuna; nat II 153. usus: ſ. I. 1. adiuvant. III. — V. 1. carpi: ſ. II, 1. vincio. ut (oratio) membris distinguatur; de or III 190. ut (milites) abiectis oneribus expeditis armis ut membris pugnare possint; Tusc II 37. — 2. (spondius) habet stabilem quandam gradum, in incisionibus vero multo magis et in membris; orat 216.

memini, ſich erinnern, gedenken, eingedenken ſein, wiſſen: I. cui placet, obliviscitur, cui dolet, meminit; Muren 42. quid est illud, quo meminimus? Tusc I 59. „causa igitur non bona est?“ immo optima, sed agetur, memento, foedissime; A IX 7, 4. siquidem est deus, qui viget, qui sentit, qui meminit; rep VI 26. — II, 1. et de Herode et Mettione meminero et de omnibus, quae . . ; A XV 27, 3. —

2. memini, cum mihi desipere videbare; ep VII 28, 1. — 3. meministis, quam popularis lex de sacerdotiis C. Licinii Crassi videbatur! Lael 96. — 4. ut ne in scripto quidem meminisset, quid paulo ante posuisset; Bru 219. ut meminere semper, quae gesserim; Catil III 29. — 5. dici mihi memini . . ; de or I 24. memini mihi narrare Mucium; de or I 167. se debere ea fidei suae commissa meminisse; of I 124. ſ. III, 2. alqd. — III, 1. ut sui iuris dignitatisque meminisset; Ver II 73. caveant intemperantiam, meminerint verecundiae; of I 122. veteris proverbii admonitu vivorum memini; fin V 3. — 2. Rupilius, quem ego memini; of I 114. hoc mementote, me loqui . . ; de or II 298. ut (Hortensius) sua et || et sua || commentata et scripta et nullo referente omnia adversariorum dicta meminisset; Bru 301. meministis illum diem, cum venit in templum; Sest 62. dum homines perditam hastam illam cruentam et meminerint et sperabunt; of II 29. non est mei temporis iniurias meminisse, quas ego oblivisci mallet; sen 23. memini omnino tuas litteras, sed et tempus illud; A XI 23, 3. mala meminisse non oportere; fin II 104. scripta: ſ. commentata. cuius (Postumii) statuum in Isthmo meminisse te dicis; A XIII 32, 3. tempus: ſ. litteras.

memor, eingedenk, mit gutem Gedächtnis: memor an obliviosus (sit); inv I 35. memor, quae essent dicta contra; Bru 302. ut non tam memores essent virtutis tuae quam laudis inimici; ep I 7, 2. habetis ducem memorem vestri; Catil IV 19. quem (Herculem) hominum fama beneficiorum memor in concilio caelestium collocavit; of III 25. qui meritam dis immortalibus gratiam memori mente persolvunt; Planc 80. diligentes et memores et sobrii oratores; de or II 140.

memorabilis, denkwürdig: multa iam memorabilia et in domesticis et in bellicis rebus effecerat; Bru 49. maxime memorabilem C. Laelii et P. Scipionis familiaritatem fuisse; Lael 4. cuius memorabilis ac divina virtus lucem adfert rei publicae; Phil XIII 44.

memoria, Gedächtnis, Andenken, Erinnerung, Ereignis, Zeit, Geschichte: I. absolut: 1. nec memoriam sine adensione posse constare nec notitias rerum; Ac II 38. nisi memoria forte defecerit; fin II 44. memoria est firma animi rerum ac verborum ad inventionem perceptio; inv I 9. memoria est, per quam animus repetit illa, quae fuerunt; inv II 160. verborum memoria, quae minus est nobis necessaria, maiore imaginum varietate distinguitur; de or II 359. rerum memoria propria est oratoris; eam singulis personis bene positam notare possimus, ut sententias imaginibus, ordinem locis comprehendamus; de or II 359. quae (memoria) communis est multarum artium; orat 54. quae (memoria) est gemina litteraturae quodam modo; part or 26. multo acriorem improborum interdum memoriam esse sentio quam bonorum; Flac 103. grata mihi vehementer est memoria nostri tua; ep XII 17, 1. ſ. latet. II, 1. cognosco. haec exercitatione non eruenda memoria est, si est nulla naturalis, sed certe, si latet, evocanda est; de or II 360. ne suavissimi hominis memoria moreretur; Piso 93. quarum rerum recordatio et memoria si una cum illo (Scipione) occidisset; Lael 104. quia valet apud nos clarorum hominum memoria; Sest 21. quorum vivit immortalis memoria; Balb 40. — 2. o miram memoriam, Pomponi, tuam! leg II 45.

II. nach Verben: 1. memoria tanta, quantam in nullo cognovisse me arbitror; Bru 301. memoriam vestri beneficii colam; Quir 24. nosmet ipsi ad rerum nostrarum || naturalium. al. || memoriam comprehendendam impulsi sumus; Bru 19. qui (Atticus) annorum septingentorum memoriam uno libro collegavit; orat 120. si huius aeterni beneficii im-

mortalem memoriam delevisse; par 29. distinguo: f. I, 1. est; de or II 359. eruo, evoco: f. I, 1. latet. est ridiculum de hominum memoria tacere, litterarum memoriam flagitare; Arch 8. noto: f. I, 1. est; de or II 359. opprimi memoriam imaginum pondere; de or II 360. nec vereor, ne memoriam perdam; Cato 21. quorum (beneficiorum) memoria liberis posterisque prodatur; of II 63. auditoris memoria et de confirmatione et de reprehensione redintegrabitur; inv I 99. relinque, quaeso, quam iucundissimam memoriam tui; Q fr I 2, 8. Deciorum per hunc praeclarum virum memoria renovata est; Phil XIII 27. qui antiquitatis memoriam virtute superavit; imp Pomp 27. imp (erat), qui memoriam rerum Romanarum teneret; Bru 322. memoriam regni esse tollendam; of III 40. — 2. eius disputationis sententias memoriae mandavi; Lael 3. sermonem L. Crassi memoriae prodamus; de or III 14. quem ego inustum verissimis maledictorum notis tradam hominum memoriae sempiternae; Phil XIII 40. — 3. neque tam acri memoria fere quisquam est, ut . . .; de or II 357. — 4. quid dicam de thesauro rerum omnium, memoria? de or I 18. Opimii calamitas utinam ex hominum memoria posset evelli! Plane 70. quod haerebant in memoria, quaecumque audierat et viderat; Ac II 2. nihil, quod non in memoria mea penitus insederit; de or II 122. vita mortuorum in memoria est posita vivorum; Phil IX 10. his ipsis (sepulcris) legendis in memoriam redeo mortuorum; Cato 21. reducere in memoriam, quibus rationibus unam quamque partem confirmaris; inv I 98. revocarem animos vestros ad Mithridatici belli memoriam; Flac 60. taceo de: f. I. flagito.

III. nach **Adjectiv und Adverb**: 1. memoria dignos viros; fin V 2. — 2. gentem Corneliam usque ad memoriam nostram hac sepultura scimus esse usam; leg II 56.

IV. nach **Substantiven**: dicitur ei (Themistocli) artem memoriae, quae tum primum proferebatur, pollicitus esse se traditurum; de or II 299. quem (Simonidem Cium) primum ferunt artem memoriae protulisse; de or II 351. confectio memoriae tanquam cera locis utitur et in his imagines ut litteras collocat; part or 26. qui sit oratori memoriae fructus; de or II 355. omnis memoriae clarissimum lumen extinguere; Deiot 15. cognoscat (orator) memoriae veteris ordinem; orat 120. a Cratippo, principe huius memoriae philosophorum, haec te audire; of III 5. M. ille Lepidus non solum memoriae testimonio, sed etiam annalium litteris laudatus est; prov 20. his in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat; Tusc I 66. historia, vita memoriae; de or II 36. — 2. Caesar, adulescens summa pietate et memoria parentis sui; Phil XIII 47. — 3. cum exemplis uterer multis ex omni memoria antiquitatis; Caecin 80.

V. **Wortstand**: 1. (Socratis) ingenii magnitudo Platonis memoria et litteris consecrata; Tusc V 11. Nicias tua sui memoria delectatur; A XIII 1, 3. hoc memoria multorum firmabo ac docebo; har resp 30. senatus sapientis est, grata eorum virtutum memoria prosequi; Phil XIV 30. haec memoria repetita in ipsa navigatione conscripsi; Top 5. haec L. Philippum saepe in senatu confirmasse memoria teneo; agr II 42. qui memoria vigent; de or II 355. quod sacrificium ante P. Clodium nemo omni memoria violavit; har resp 37. memoria nostra templum Iunonis Sospitae L. Iulius refecit; div I 4. — 2. ut id ipsum tabulis publicis mandaretur ad memoriam posteris temporis sempiternam; Sest 129. ex memoria vobis, quid senatus censuerit, exponam; Catil III 13. quod in omni memoria est omnino inauditum; Vat 33. per: f. I, 1. est; inv II 160. si hoc post hominum memoriam contigit nemini; Catil I 16. cum

dictatoris nomen propter perpetuae dictaturae recentem memoriam funditus ex re publica sustulisset; Phil I 4.

memoriola, Ἐμνηστικὴ: quod scribis „igniculum matutinum ἡμερολογιον“, ἡμερολογικώτερον est memoriola vacillare; A XII 1, 2.

memoriter, aus dem Ἐμνηστικὴ, auswendig: rem complectebatur memoriter; Bru 303. enumerasti memoriter et copiose philosophorum sententias; nat I 91. quae (oratio) est habita memoriter, accurate, copiose; Ac II 63. memoriter multa ex orationibus Demostheni praeclare scripta pronuntians; de or I 88. memoriter respondeto ad ea; Vat 10.

memoro, erwähnen, erzählen, sprechen: I, 1. Heraclitus „cognomento qui σοκράτους perhibetur, quia de natura nimis obscure memoravit“; fin II 15. — 2. ubi ea, quae dico, gesta esse memorantur; Ver IV 107. — 3. ut Oceanum Salaciamque Caeli satu Terraeque conceptu generatos memoremus; Tim 39. — II. honoratorum virorum laudes in catione memorentur; leg II 62.

mendacium, Unwahrheit, Vorspiegelung, Lüge: I. falsum est, in quo perspicue mendacium est; inv I 90. opinionis esse mendacium, non oculorum; Ac II 80. — II, 1. unde hoc totum ductum et conflatum mendacium est? Q Rose 48. tollendum est ex rebus contrahendis omne mendacium; of III 61. — 2. non ex fraude, fallacis, mendacis constare totus videtur? Q Rose 20. quibus in controversiis cum saepe a mendacio contra verum stare homines consuescerent; inv I 4. — III. ut tot viros primarios velim esse temeritati et mendacio meo conscios; Ver IV 124. — IV. improbi hominis est mendacio fallere; Muren 62. te quibus mendacis homines levissimi onerantur! ep III 10, 7.

mendaciunculum, kleine Unwahrheit, sive habeas, [vere] quod narrare possis, quod tamen est mendaciunculis aspergendum, sive fingas; de or II 241.

mendax, unwahr, betrügerisch, lügenhaft: A. satis est non esse mendacem; de or II 51. cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus; div II 146. mentes mortalium falsis et mendacibus visis concitare; div II 127. — B. haec eadem (poena) mendaci constituta est; Q Rose 46.

mendicitas, Dürftigkeit, Bettelarmut: I. huius mendicitas aviditate coniuncta in fortunas nostras iminebat; Phil V 20. — II, 1. istam paupertatem vel potius egestatem ac mendicitatem tuam nunquam obscure tulisti; par 45. — 2. hunc in summa mendicitate esse; Sex Rose 86. — III. qui vexaret urbes ad praesentem partum mendicitatis suae; Phil XI 4.

mendicus, arm, armfellig, Bettler: A. si mendicissimi (sint), divites (esse); Muren 61. instrumentum hoc forense exiguum saneque mendicum est; de or III 92. — B. paupertas si malum est, mendicus esse beatus nemo potest, quamvis sit sapiens; fin V 84.

mendose, fehlerhaft: neque eo, quod eius (Hermagorae) || non quo || ars, quam edidit, mihi mendosissime scripta videatur; inv I 8. ita mendose (Latina) et scribuntur et veneunt; Q fr III 5, 6. „a. d. III Non. Decembr.“ mendose fuisse animadverteram; A I 13, 5. veneo: f. scribo.

mendosus, fehlerhaft, Fehler machend: et deesse aliquam partem et superare mendosum est; de or II 83. his laudationibus historia rerum nostrarum est facta mendosior; Bru 62. cur servus in Verrucii nomine certo ex loco mendosus esset; Ver II 188.

mendum, Fehler: (Idus Martiae) magnum mendum continent; A XIV 22, 2. quod mendum ista litura correxit? Ver II 104. libri ad Varronem

sunt detexti; tantum librariorum menda tolluntur; A XIII 23, 2.

mens. Verstand, Sinn, Gefinnung, Geist, Charakter, Überlegung, Gedanken, Ansicht, Meinung, Absicht: I. **absolut:** 1. his rebus imbutae mentes haud sane abhorrebunt ab utili aut a vera sententia; leg II 16. ut ipsa se mens agnoscat coniunctamque cum divina mente se sentiat; Tusc V 70. quorum mentes angustae, humiles, pravae, oppletae tenebris ac sordibus nomen ipsum consulatus nec sustinere nec capere potuerunt; sen 10. quas (res) esse futuras aut concitata mens aut soluta somno cernit; div I 128. mens sana cum amentia confligit; Catil II 25. quantum vim rerum optimarum mens humana contineat; leg I 16. ante circumscribitur mente sententia confestimque verba concurrunt, quae mens eadem, qua nihil est celerius, statim dimittit; orat 200. quod scribis te audire me etiam mentis errore ex dolore adfici, mihi vero mens integra est, atque utinam tam in periculo fuisset! A III 13, 2. ut ita fastidiosae mollesque mentes evadant civium, ut . . .; rep I 67. cum alii (dicerent) tum maxime mentes sapientium ac fortium virorum, cum ex corpore excessissent, sentire ac vigere; Sest 47. hunc mundum habere mentem, quae et se et ipsum fabricata sit; Ac II 119. mens ipsa naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus movetur; Ac II 30. in nobismet insunt ipsis, ut mens, ut spes, ut fides; nat III 61. intendit; f. habet. ipsa mens ea, quae futura videt, praeterita meminit; rep IV 1. quae (mens) omnia moderetur, moveat, regat; Ac II 119. sentit; f. agnoscit, excedunt, sustinent; f. capiunt, quorum furibunda mens videt ante multo, quae sint futura; div II 114. f. meminit, vigent; f. excedunt. — 2. est (illa lex) ratio mensque sapientis ad iubendum et ad detrendum idonea; leg II 8.

II. **nach Verben:** 1. multa e corpore existunt, quae acuant mentem, multa, quae obtundant; Tusc I 80. agnosco; f. I, 1. agnoscit. hominis mens discendo alitur et cogitando; of I 105. concito; f. I, 1. cernit. coniungo; f. I, 1. agnoscit. maiorum instituit mens, fides, virtus, concordia consecratae et publice dedicatae sunt; nat II 79. quo vos ipsa causa cogit animos mentesque convertere; Sulla 69. dedico; f. consero. explicanda est saepe verbis mens nostra de quaque re; orat 116. fabricor, habeo; f. I, 1. fabricatur. imbuo; f. I, 1. abhorret. impedita et oppressa mens; Piso 43. in hominum mentibus vel ad iram vel || aut || ad odium aut || ad || dolorem incitandis vel ab hisce iisdem permotionibus ad lenitatem misericordiamque revocandis; de or I 53. f. reprimo. ut eorum mentes, qui audiant, ad suum arbitrium movere possit; de or II 70. f. I, 1. habet. obtundo; f. acuo. fatalis quaedam calamitas videtur improvidas hominum mentes occupavisse; Ligar 17. oppleo; f. I, 1. capiunt. opprimo; f. impedio. animum ipsum mentemque hominis divina cura perfecta esse; nat II 147. pietate et religione et iustis precibus deorum mentes posse placari; Cluent 194. quibus (rationibus) hominum mentes et incitentur et reprimuntur; de or I 165. revoco; f. incito. ne absens quidem luctu meo mentes eorum satiare potui; dom 58. magni est ingenii sevocare mentem a sensibus; Tusc I 38. solvo; f. I, 1. cernit. ad omnem malitiam et fraudem versare suam mentem coepit; Cluent 70. — 2. ut, id qui neget, vix eum sanae mentis existimem; nat II 44. Plato omne iudicium veritatis veritatemque ipsam cogitationis ipsius et mentis esse voluit; Ac II 142. — 3. ea penitus animis vestris mentibusque mandate; Catil I 27. facilius eorum facta occurrent mentibus vestris; Sest 17. parent huic caelesti discriptioni || deser. || mentique divinae et praepotenti deo; leg I 23. (Aristoteles) menti tribuit omnem divinitatem; nat I 33. — 4. si sana mente esset; Phil II 51. eum

hac tum mente fuisse, ut . . .; de or I 180. quid, quod ne mente quidem recte uti possumus multo cibo et potione completi? Tusc V 100. — 5. coniungo cum; f. I, 1. agnoscit. si quod esset animal, quod totum ex mente constaret; fin IV 28. ut (Metellus) de illa mente desisteret; ep V 2, 8. subire iniuriam malui quam a vestris sanctissimis mentibus dissidere; prov 41. nisi haereret in eorum mentibus mortem esse migrationem; Tusc I 27. gravissime me in hanc mentem impulit Pompei fides; ep I 9, 12. si in urbe et in eadem mente permanent; Catil II 11. quorum (Eretriacorum) omne bonum in mente positum et mentis acie; Ac II 129. quid tibi in mentem venit ita respondere? de or I 240. mihi solet in mentem venire illius temporis; ep VII 3, 1.

III. **nach Adjectivum:** 1. si tuae mentis compos fuisses; Piso 48. is ipse mentis expertus habendus est; nat II 56. cum dormientibus ea pars animi, quae mentis et rationis sit particeps, sopita langueat; div I 60. quorum utrumque mentis esset proprium et ingenii; Ac I 20. — 2. nihil est tam cognatum mentibus nostris quam numeri atque voces; de or III 197. — 3. homo divina quadam mente praeditus; Milo 21. cum omnia completa et referta sint aeterno sensu et mente divina; div I 110. — 4. huic (parti animi) omnia visa obiciuntur a mente ac ratione vacua; div I 60.

IV. **nach Substantivum:** 1. acies; f. II, 5. pono in. quia nomen insaniae significat mentis aegrotationem et morbum; Tusc III 8. illud naturale (genus divinandi) concitatione mentis edi et quasi fundi videbatur; div II 27. hac mentis et ipsius divinitate et coniunctione cum externis mentibus cerni, quae sint futura; div II 119. est hominis magni maximi aestimare conscientiam mentis suae; Cluent 159. divinitas; f. coniunctio. error; f. I, 1. est. (Cassandram divinantem) mentis incitatione et permotione divina; div I 89. interpres mentis oratio verbis discrepat sententiis congruens; leg I 30. morbus; f. aegrotatio. esse aliquid numen praestantissimae mentis, quo haec regantur; nat II 4. facilius ad ea, quae visa, quam ad illa, quae audita sunt, mentis oculi feruntur || feruntur ||; de or III 163. an quisquam potest sine perturbatione mentis irasci? Tusc IV 54. senatum ipsum, principem salutis mentisque publicae, vi, caede pervertit; har resp 58. qui sit hoc tempore mentis meae sensus; A IV 3, 1. nec ingenii mentisque vim talem effeci potuisse fortuna; nat II 153. — 2. coniunctio cum; f. I, 1. coniunctio. intemperantiam, quae est a tota mente defectio; Tusc IV 22.

V. **Umstand:** 1. mente consilioque divino omnia in hoc mundo administrari; nat II 132. aguntur (ista) leniter et mente tranquilla; Tusc IV 55. circumscribi; f. I, 1. dimittit. illud circumspecte vestris mentibus; agr II 45. quod cogitatione tantum et mente complectimur; orat 8. compleri; f. III, 3. refertus. omnes cives de rei publicae salute una et mente et voce consentiunt; Phil I 21. ut numquam liceat quietam mente consistere; div II 149. quo aut oppressus iaceas aut, ne opprimere, mente vix constes; Tusc IV 39. mihi videmini optima mente potestatem nobis de tota re publica fecisse dicendi; Phil III 13. ut tota mente omnique animi impetu in rem publicam incumbas; ep X 5, 2. (sapiens) movetur mente, movetur sensibus; Ac II 101. ut deos mente domestica et civili precarentur; Balb 55. eorum (deorum) mente mundum regi; leg II 32. versabat se in utramque partem non solum mente, sed etiam corpore; Ver II 74. abl. comp.; f. I, 1. dimittit. — 2. me ita dolere, ut a mente non deserar; A III 15, 2. plerique ut fusi sine mente iacerent; Ver V 28.

mensa, Tisch, Tafel, Platte, Beschelbant, Opfertisch; I. si praetor dedit, a quaestore numeravit, quaestor a mensa publica, mensa aut ex vecti-

gali aut ex tributo; Flac 44. — II, 1. haec ad te scripsi apposita secunda mensa; A XIV 6, 2. quod mensas Delphicas abstulit Syracensis; Ver IV 131. mensae conquisitissimis epulis exstruebantur; Tusc V 62. super terrae tumulum noluit quicquam statui nisi columellam aut mensam aut labellum; leg II 66. mensam tolli iubet; Piso 68. — 2. discubimus omnes praeter illam (Pomponiam), cui tamen Quintus de mensa misit; A V I, 4. numero a: f. I. — III. vita plena Italicarum Syracusiarumque mensarum; Tusc V 100.

mensarius, Geldwechsler: in qua (civitate) nummus commoveri nullus potest sine quattuor mensariis; Flac 44.

mensio, Messung: aures ipsae vel animus aurium nuntio naturalem quandam in se continet vocum omnium mensionem; orat 177.

mensis, (gen. mensum, mensium f. III), Monat: I. horae cedunt et dies et menses et anni; Cato 69. quod suos dies mensesque congruere volunt cum solis lunaeque ratione; Ver II 129. — II, 1. ibi cum lunium mensem consumpsissem; A VI 2, 6. aestivos menses reliquos rei militari dare, hibernos iuris dictioni; A V 14, 2. eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumque mensem; Ver II 129. non numquam uno die longiorem mensem faciunt aut biduo; Ver II 129. mensem, credo, extremum anni, ut veteres Februarium, sic hic Decembrem sequebatur; leg II 54. — 2. eximo ex: f. I. eximo. — III. primorum mensum || mensium || litteris tuis vehementer commovebar; ep VII 17, 1. ex annua provincia prope iam undecim mensum || mensum, mensium || provinciam factam esse gaudebam; ep III 6, 5. me hoc perspicere ex consulum mensiumque ratione; Ver II 188. versuram scribis esse faciendam mensum quinque; A XV 20, 4. — IV, 1. Tib. Gracchus regnum occupare conatus est, vel regnavit is quidem paucos menses; Lael 41. — 2. multis ante mensibus in senatu dixit . . .; Phil II 81. intellegitis illa tempora cum societatis tabulis non solum consulibus, verum etiam mensibus convenire; Ver II 186. vidimus paucis post mensibus consulem spoliatum; Ver III 177. paucis postea mensibus alia vehemens erat in iudicii invidia versata; Cluent 130. haec quinto mense post viri mortem ipsi Oppianico nupsit; Cluent 35. — 3. si filius natus esset in decem mensibus; Top 44. quae (iudicia) per hos menses in homines audacissimos facta sunt; Sulla 92. aliquot post menses homo occisus est; Sex Rosc 128.

menstruus, monatlich, einen Monat dauernd: una civitas prope menstrua cibaria donare Apronio cogitur; Ver III 72. textile ne operosius (dicato) quam mulieris opus menstruum; leg II 45. cum omnes menstruas paene rationes in tabulas transferant; Q Rosc 8. cum alicuius annui, menstrui, diurni nocturnive spatii certa significatione; inv I 39. ei si aequae vita iucunda menstrua addatur; fin IV 30.

mensura, Maß, Messung: I, 1. ego me quasi malis architectis mensurae vestrae nego credere; Ac II 126. — 2. cumlatiore mensura uteretur; Ver III 118. — 3. quod sub aurium mensuram aliquam cadit || cadat ||, numerus vocatur; orat 67. — II. quos (sesquimodios) tu cum ad mensurae tam exiguae rationem populo Romano in capita descripsisses; Ver III 215. — III. quod (Hesiodus) eadem mensura reddere iubet, qua acceperis, aut etiam cumlatiore, si possis; Bru 15.

menta, Straußente: „ruta“ et „menta“ recte utrumque; volo mentam pusillam ita appellare ut „rutulam“; non licet; ep IX 22, 3.

mentio, Erwähnung, Vorschlag, Anregung: I. versatam esse in iudicio mentionem pecuniae sentiebant; Cluent 78. nulla triumphus mentio; Piso

97. — II, 1. quoniam Stoicorum est facta mentio; Bru 117. de te a Magnetibus ab Sipylo mentio est honorifica facta; Q fr II 9 (11), 2. quod te amat nec tui mentionem intermittere sinit; A V 9, 3. — 2. casu in eorum mentionem incidit; div Caec 50.

mentior, lügen, sein Wort nicht halten, erdichten, täuschen, part. Trugschluß: I, 1. mentiri nefas habebatur; leg II 63. — 2. nec in eo ipso mentitur; A XII 21, 4. mentiri nauarchos, mentiri tot tam graves civitates, mentiri etiam Siciliam totam; Ver V 135. frons, oculi, vultus persaepe mentiuntur, oratio vero saepissime; Q fr I 1, 15. quo modo mentientem, quem *ψευδόμενον* vocant, dissolvat; div II 11. — II. cum plurimis de rebus divini isti mentiantur; nat III 14. f. III. — III. de hoc (C. Mario) nihil mentiuntur; Ac II 13. in quibus (ordinibus) nihil unquam immensa vetustas mentita sit; nat II 15.

mentum, Stirn: 1. cum in gremiis mimarum mentum mentemque || mentem mentumque || deponeas; Phil XIII 24. Tito Pinarium mentum in dicendo intorquenti; de or II 266. — 2. altero ad mentum depresso supercilio; Piso 14.

meo, züchten, wandeln: „cum luna means Hypeionis officit orbi“; fr H IV, b, 132.

meracus, rein, unvermisch: cum ille (populus) non modice temperatam, sed nimis meracam libertatem sitiens hausit; rep I 66. eum (aegrotum) meracius (vinum) sumpturum statimque periturum; nat III 78.

mercator, Kaufmann, Aufkäufer, Händler: I. ut mihi respondeat, qui sit iste Verrucius, mercator an negotiator; Ver II 188. — II, 1. cum neque res publica consules haberet, sed mercatores provinciarum; ep I 9, 13. quoniam in Achaia, Asian legationis nomine mercator signorum tabularumque pictarum missus est; Ver I 60. — 2. parumne multa mercatoribus sunt necessario pericula subeunda fortunae? Ver V 157. — 3. sordidi etiam putandi, qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant; of I 150. — III. mercatorum navigatio conquescit; imp Pomp 15.

mercatura, Handel, Einkauf: I, 1. mercatura, si tenuis est, sordida putanda est; sin magna et copiosa, multa undique apportans multisque sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda; of I 151. — 2. non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum; nat I 122. — II, 1. qui honeste rem quaerunt mercaturis faciendis; par 46. puto, vitupero: f. I, 1. — 2. ad quos (Athenas, Cratippum) cum tamquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus; of III 6.

mercatu, Verkauf, Markt: I. similem sibi videri vitam hominum et mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate; Tusc V 9. — II, 1. habeo: f. I. qui earum rerum omnium domesticum mercatum instituerit; Phil III 30. — 2. proficiscentem ad mercatum quandam; inv II 14. — III. nos quasi in mercatu quandam celebratam ex urbe aliqua sic profectos; Tusc V 9. — IV. cum domi tuae turpissimo mercatu omnia essent venalia; Phil II 6.

mercedula, geringer Lohn, Einfünfte: I. ut constituerem mercedulas praediorum; A XIII 11, 1. — II. ut apud Graecos infimi homines mercedula adducti ministros se praebent in iudicii oratoribus, ii qui apud illos *πραγματικοί* vocantur, sic . . .; de or I 198.

mercennarius, bezahlt, gedungen, Mietling, Söldner, Tagelöhner: A. audite decretum mercennarii praetoris; Ver V 53. si tuus servus nullus fuerit et omnes alieni et mercennarii; Caecin 58. de mercennariis testibus a suis civitatibus notandis; ep III 11, 3. — B. I. potestis mercennarios gratuitis anteferre? Font 32. — II. inliberales et

sordidi quaestus mercennariorum omnium, quorum operae, non quorum artes emuntur; of I 150.

merces, Lohn, Belohnung, Preis, Gehalt, Einfünfte: I, 1. velim ab Erote quaeras, ubi sit merces insularum; A XV 17, 1. — 2. tamenetsi ea (gloria) non sit iniqua merces periculi; de or II 210. — II, 1. quam (mercedem) illa (virtus) accipit facile, exigit non acerbe; rep III 40. magna nobis a te proposita merces est, quam certe nostra culpa numquam minus adsequemur; Q fr III 3, 4. data merces est erroris mei magna; dom 29. exigo: f. accipio. propono: f. adsequor. — 2. ut (Cicero) sumptus huius peregrinationis accommodet ad mercedem Argileti et Aventini; A XII 32, 2. reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his de mercedibus dotalium praediorum; A XV 20, 4. — III. amicitiam non spe mercedis adducti expetendam putamus; Lael 31. — IV, 1. te gaudeo eam fidem cognosse hominum non ita magna mercede; ep I 9, 3. qui mercede conducuntur; dom 89. qui (Apollonius) cum mercede doceret; de or I 126. — 2. istuc nihil dolere non sine magna mercede contingit inmanitatis in animo, stuporis in corpore; Tusc III 12.

mercor, Handel treiben, kaufen, erkaufen: I. alteri (erant maritimi) mercandi causa, latrocinandi alteri; rep II 9. — II. sordidi etiam putandi, qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant; of I 150. si ea mercatus esses, quae ego desiderabam; ep VII 23, 1. fundum Cymaeum Romae mercatus est de pupillo Meculonio; Flac 46. ego vero haec officia mercanda vita puto; A IX 5, 3.

merco, mereor, verdienen, dienen, frage-dienste tun, erwerben, gewinnen, sich verdienen machen: I. qui si adulescens patre suo imperatore non meruisset; Muren 11. quae memoria est in iis (pueris) bene merentium! fin V 61. Ciceronem, et ut rogas, amo, et ut meretur et debeo; Q fr III 9, 9. — II, 1. quem dixerit bene meritum de populi Romani nomine et dignitate; Bru 254. praeclare vir de re publica meritus, L. Opimius; Sest 140. ita meruisse illum de me puto, ut . . .; A IX 7, 4. — 2. (Socrates) respondit sese meruisse, ut amplissimis honoribus decoraretur; de or I 232. — III. fustuarium meruerunt legiones; Phil III 14. meritas dis gratias ago; leg II 43. neque eam (iracundiam) iniustam, sed meritam ac debitam fuisse; de or II 203. quas (poenas) proxime meruisset; Ver III 178. omnes se provincias stipendia merentem peragrasse; de or II 258.

meretricius, buhlerisch, einer Buhlerin: qui meretricibus amoribus interdictum iuventuti putet; Cael 48. si libidinoso meretricio more viveret; Cael 38. qui te a meretricio quaestu abduxit; Phil II 44.

meretricula, Buhlerin: I. meretricula Leontium contra Theophrastum scribere ausa est; nat I 93. — II. iura omnia praetoris urbani nutu atque arbitrio Chelidonis meretriculae gubernari; Ver V 34.

meretrix, Buhlerin: I. quid necesse est, tamquam meretricem in matronarum coetum, sic voluptatem in virtutum concilium adducere? fin II 12. — II. in qua (domo) semper meretricum lenonumque flagitia versantur; Ver IV 83. (simulacrum) ereptum ex meretricis sepulcro; har resp 33.

mergo, tauchen, untertauchen: quae (aves) se in mari mergerent; nat II 124. mergi eos (pulos) in aquam iussit; nat II 7.

meridianus, des Mittag's: omne illud tempus meridianum Crassum in attentissima cogitatione possuise; de or III 17.

meridiatio, Mittag'sruhe: nunc propter intermissionem forensis operae et lucubrationes detraxi et meridiationes addidi, quibus uti antea non solebam; div II 142.

meridies Mittag, Süden: I. ipsum „meridiem“, cur non „medidiam?“ credo, quod erat insuavius

|| una ||; orat 157. — II. inflectens sol cursum tum ad septentriones, tum ad meridiem aestates et hiemes efficit; nat II 49. (Attus Navius) ad meridiem spectans; div I 31. — III. Milo permansit ad meridiem; A IV 3, 4. cum ante meridiem dictioni operam dedissemus, post meridiem in Academiam descendimus; Tusc II 9.

merito, verdienen: qui sestertia dena merittasset; Ver III 119.

merito f. meritum, V, 1.

meritorius, bezahl't, unzdftig: ingenui pueri cum meritorii, scorta inter matres familias versabantur; Phil II 105.

meritum, Verdienst: I. quamquam sunt in me praecipua merita multorum; sen 30. video neminem, cuius non exstet in me summum meritum; Planc 2. — II, 1. omnis erit aetas mihi ad eorum erga me merita praedicanda atque recolenda; sen 30. — 2. supplicatio dis immortalibus pro singulari eorum merito meo nomine decreta est; Catil III 15. unde de suis meritis in rem publicam (Demosthenes) aggressus est dicere; orat 133. qui honos pro amplissimis meritis redditur; Phil V 41. — III. nemo erit tam immemor non dicam meorum in bonos meritorum, sed bonorum in me, qui . . .; Planc 102. — IV. meritorum tuorum in rem publicam eximia quadam magnitudine; ep X 12, 1. quod nullam partem tuorum meritorum ne cogitanda quidem gratia consequi possum; ep I 8, 6. — V, 1. qui a me nullo meo merito alienus esse debebat; Sest 39. quem (Scaevolam) omnes amare meritissimo pro eius eximia suavitate debemus; de or I 234. quod ei merito atque optimo iure contigit; Marcel 4. Gallia merito vereque laudetur; Phil V 37. Pisonem nostrum merito eius amo plurimum; ep XIV 2, 2. — 2. ut crimen hoc nobis propter multa praecleara in rem publicam merita condonetis; Milo 6.

merula, Ansel: evolare merulas; fin V 42.

merus, rein, fauter, nur: meras proscriptiones, meros Sullas; A IX 11, 3. Dolabella merum bellum loquitur; A IX 13, 8. mera monstra nuntiarat; A IV 7, 1. amicos habet meras nugas, Matinium, Scaptium; A VI 3, 5. proscriptiones: f. Sullae.

merx, Ware: I. ille, cuius merces erant; inv II 154. — II. auditae visaeque merces fallaces quidem et fucosae; Rab Post 40. importantur non merces solum adventiciae, sed etiam mores; rep II 7. qui abs te navem suam mercesque repetat; Ver V 154. video: f. audio.

messis, Ernte: I. ut, quid sit sementis ac messis, nesciat; de or I 249. — II. messe amissa fructus annuus interibat; Ver III 125. qui caedes || clades || municipiorum, qui illam Sullani temporis messem recorderetur; par 46.

messor, Schnitter: Cotta non mihi oratores antiquos, sed messorum videtur imitari; de or III 46.

messorius, zur Ernte: messoria se corbe contexit; Sest 82.

meta, Regel, Wendepunkt: I. quae (umbra terrae) est meta noctis; div II 17. ex quo incideret luna tum in eam metam, quae esset umbra terrae; rep I 22. — II. fama adolescentis paulum haesit ad metas notitia nova mulieris; Cael 75. incido in: f. I.

metator, Abmesser: accedit Saxa nescio quis, castrorum antea metator, nunc, ut sperat, urbis; Phil XI 12. quam (urbem) iam peritus metator et callidus decempea sua Saxa diviserat; Phil XIV 10.

metior, messen, abmessen, beurteilen: ut omnia te metiri dignitate malim quam ambitione; ep X 25, 3. quam (aeternitatem) nulla circumscriptio temporum metiebatur; nat I 21. Veientem agrum et Capenatem metiuntur; ep IX 17, 2. quarum (rerum) fructum utilitate metimur; de or II 335. malunt errare vagae per nubila caeli atque suos

vario motu metirier orbes; fr H IV, a, 475. sese mensum pedibus aiebat passuum *metio*; Q fr III 1, 3. syllabis metiendos pedes, non intervallis existimat; orat 194. et manendi in vita et migrandi ratio omnis iis rebus metienda; fin III 61. si clarorum hominum scientiam || excellentiam || rerum gestarum vel utilitate vel magnitudine metiri velit; de or I 7. quae (sonantia) metiri auribus possumus; orat 227. ut nos studia nostra nostrae naturae regula metiamur; of I 110. vim eloquentiae sua facultate, non rei natura metiuntur; opt gen 10.

meto, ernten, abmähen: I. „ut sementem feceris, ita metes“, inquit; de or II 261. — II. „vita omnibus metenda, ut fruges“; Tusc III 59.

metuo, fürchten, in Furcht sein, besorgt sein, befürchten: I, 1. cum plus in metuendo mali sit quam in ipso illo, quod timetur; ep VI 4, 4. — 2. nisi (luxuriosi) plane fatui sint, id est nisi aut cupiant aut metuant; fin II 70. — II, 1. neque (frater) tam de sua vita quam de mea metuit; A X 4, 6. — 2. metuit, ne laceratis membris minus bene utatur, ne combustis, non extimescit; Tusc I 6. — 3. Chrysippus metuit, ne non teneat omnia fato fieri; fat 21. — 4. metuit, ut eam (calamitatem) ipse posset opibus suis sustinere; Planc 96. — III, 1. homines legum iudiciorumque metuentes; dom 70. — 2. ab eone aliquid metuis? Sex Rose 145. illi, etiamsi hunc non timeret, tamen accessum ad urbem nocturnum fuisse metuendum; Milo 52. cum servorum bellum metueretur; Ver V 18. homini nimium communem Martem belli casumque metuenti; Sest 12. si crimen hoc metuebas; Ver V 75. dolor, id est summum malum, metuetur semper; fin II 92. a me insidias metuunt; ep V 6, 2. malum: f. dolorem. Martem: f. casum. cum (praeter) ab omnibus propter crudelitatem metueretur; Ver III 130. quae (supplicia) a vobis pro maleficiis suis metuere atque horrere debent; Sex Rose 8.

metus, Furcht, Besorgnis: I. in quem edit aegritudo, in eundem metum cadere necesse est; Tusc V 52. concutit: f. II, 1. definitio. metus est diffidentia exspectati et impendentis mali; Tusc IV 80. excutit, al.: f. II, 1. definitio. aliud (vocis genus sibi sumat) metus, demissum et haesitans et abiectum; de or III 218. in re publica nunc quidem maxime Galliei belli versatur || Galliei versantur || metus; A I 19, 2. — II, 1. volo abstergere animi tui metum; ep IX 16, 9. hoc metu adiecto; A III 8, 2. est hominis magni metum cupiditatesque omnes amovere; Cluent 159. quae subiecta sunt sub metum, ea sic definiunt: pigritiam metum consequentis laboris, *terrorem metum conuentientem, timorem metum mali appropinquantis, pavorem metum mentem loco moventem, exanimationem metum subsequentem et quasi comitem pavoris, conturbationem metum excutientem cogitata, formidinem metum permanentem; Tusc IV 18. 19. hoc injecto metu iudicibus; Ver II 67. diffugiunt, qui sunt, metu oblato; ep XV 1, 5. (Antonius) solet nec diutius obsidionis metum sustinere; Phil XI 26. quatenam sollicitudo vexaret impios sublato suppliciorum metu? leg I 40. — 2. qui metu crudelissimorum suppliciorum carere non possumus; Milo 5. si liberari mortis metu possumus; Tusc I 23. — 3. qui paulum respirare a metu coepit; Cluent 200. cum ex illo metu mortis ac tenebris revixisset; Ver V 160. subicio sub: f. 1. definitio. mihi etiam unum de malis in metu est, fratris miseri negotium; A III 9, 3. quem fortitudo ad aegritudine et a metu vindicet; Tusc V 42. — III, 1. cum vita sine amicis insidiarum et metus plena sit; fin I 66. — 2. non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo; Tusc V 41. vacui metu esse debemus; Phil I 25. — 3. animi adfectio procul ab omni metu; Tusc V 41. — IV, 1. quamquam de ipsius metus inconstantia, imbecillitate, levitate

dicendum est; Tusc IV 64. cum ceteri sunt in aliqua perturbatione aut metus aut laetitiae aut cupiditatis; Tusc IV 82. — 2. e physicis sumitur constantia contra metum religionis; fin I 64. — V, 1. hoc metu adductus tantum decumanis dedit; Ver III 55. iam si pudor, si modestia, si pudicitia, si uno verbo temperantia poenae aut infamiae metu coercerentur; fin II 73. aratores vi et metu coactos dedisse; Ver III 153. nationes multae et magnae novo quodam terrore ac metu concitabantur; imp Pomp 23. ut exercitum in gravissimo bello animadversionis metu contineret; fin I 35. simul ac me fractum ac debilitatum metu viderit; de or I 121. non est consentaneum, qui metu non frangatur, eum frangi cupiditate; of I 68. metu perterritis nostris advocatis; Caecin 44. non mediocri ab eo ceteri proscriptionis et mortis metu tenebantur; Cluent 25. — 2. intolerabile est servire impuro, numquam ne in metu quidem sobrio; Phil III 12. hunc homini alienissimo a civitatibus laudationes per vim et metum comparare; Ver IV 147. qui propter metum praesidium reliquit; Tusc III 17. ut sine cura metuque vivamus; fin I 49.

meus, mein: A, 1. hic aliquando fuit meus; Phil XI 10. sollicitat me tua, mi Tiro, valetudo; ep XVI 20. ducens mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis; Q fr III 4, 6. adventus meus atque introitus in urbem qui fuit? dom 75. inest nescio quid et latet in animo ac sensu meo; leg II 3. quasi vero me tuo arbitrato et non meo gratum esse oporteat; Planc 71. cum aliquo insigni iudicio meae erga te benivolentiae; ep VII 6, 1. meis consiliis, meis laboribus, mei capitis periculis interitu rem publicam liberavi; Sulla 33. quod aut mea causa potius est constitutum quam tua aut nihilo tua potius quam mea; Ver I 26. an ego non provideam meis civibus? Phil VI 17. consilium: f. caput, providentia. reliqua a me meae perpetuae consuetudini naturaeque debentur; Sulla 87. omnes societates de meo consulatu ac de meis rebus gestis amplissima decreta fecerunt; dom 74. cuius (Catonis mei) a me corpus est crematum, quod contra decuit, ab illo meum; Cato 84. non quo aut actas nostra ab illius aetate quicquam debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimescat; A XIV 13, B, 5. f. salus. L. Torquatus, meus familiaris ac necessarius; Sulla 2. possum nominare ex agro Sabino rusticos Romanos, vicinos et familiares meos; Cato 24. accipio, mea filia, omen; div I 103. frater: f. vita. cum ipsi et cum meo et cum suo inimico in gratiam non dubitarint redire; prov 47. Scaevolae, homines meo quidem iudicio acutissimi; leg II 52. mei satietatem magno labore superavi; Muren 21. f. caput, natura: f. consuetudo, necessarius: f. familiaris. cui nomen meum absentis honori fuisset, ei meas praesentes preces non putas profuisse? Planc 26. num igitur in hoc officio, quod fuit praecipue meum, sententia mea reprehenditur? dom 18. quae potestas si mihi saepius sine meo vestroque periculo fiet; Phil I 38. preces: f. nomen. quod virtute, consilio, providentia mea res publica maximis periculis sit liberata; Catil III 14. ais: „habe meam rationem“. habe tu nostram || nostrum ||; A VII 9, 4. eos vitae meae pepercisse, quod de reditu meo nihil timerent; Planc 71. res gestae: f. consulatus. qui cum omnem vim sui tribunatus in mea salute consumpserit; Sest 31. qui amici fuerint saluti et dignitati meae; Balb 2. sensus: f. animus. hoc interest inter meam sententiam et tuam; Phil VIII 15. f. officium. ut omne studium meum in Cn. Plancii honore consumerem; Planc 75. vicini: f. familiares. virtus: f. providentia. iacet in maerore meus frater neque tam de sua vita quam de mea metuit; A X 4, 6. f. redditus. — II, 1. mea fuit semper haec in hac re voluntas et sententia;

div Caec 16. eadem nunc mea adversum te oratio est; fin V 80. si illud meum turbulentissimum tempus tuo tranquillissimo praestat; Piso 33. una mea domus iudiciis omnibus liberata in hac urbe sola est; har resp 11. si uno meo facto et tu et omnes mei corruistis; Q fr I 4, 1. — 2. solius meum peccatum corrigi non potest; A XI 15, 2. — B, a. corruunt; f. A, II, 1. unus. mihi, meis, rei publicae restitutus; Quir 18. ego cum meis etiam in meis esse malui; ep VII 3, 3. etsi eram perterritus non tam mortis metu quam insidiarum a meis; rep VI 1. — b. ego mea video quid intersit; Catil IV 9. magni mea interest hoc tuos omnes scire; ep VI 10, 3. non quo mea interesset || quae esset, a. || loci natura; A XIII 19, 1. nihil meam iam refert, utrum tu conscientia oppressus scelerum tuorum nihil ausus sis scribere, an . . .; Piso 39. — c. ipse mea legens sic adficior interdum, ut . . .; Lael 4. nihil magnopere meorum miror; Ac I 8. omnia mecum porto mea; par 8. vendo meum non pluri quam ceteri; of III 51. sum in: f. a. ep VII 3, 3.

mico, zucken, funkeln, strahlen, schimmern, Zingerspiel spielen: I. quasi sorte aut micando victus; of III 90. — 2. dignum esse dicunt „quicum in tenebris mices“; of III 77. venae et arteriae micare non desinunt quasi quodam igneo motu; nat II 24. „Equus ille iubam quatiens fulgore micanti“; nat II 111. „stella micans tali specie talique nitore“; fr H IV, a. 81. venae: f. arteriae.

migratio, Auszug, Wanderung: 1. hanc Palatinam Medeam migrationemque huic adolescenti causam sermonum fuisse; Cael 18. — 2. migrationem esse mortem in eas oras, quas, qui e vita excesserunt, incolunt; Tusc I 98.

migro, ziehen, ausziehen, auswandern, über-treten, über-dreiten: I. video te alte spectare et velle in caelum migrare; Tusc I 82. eam negare se andere, cum vir abesset, migrare; ep VII 23, 4. ut migrare tanto opere festines; ep VII 23, 4. non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt; A XIV 9, 1. (sapiens) non dubitat, si ita melius sit, migrare de vita; fin I 62. — II. ea migrare interdum et non servare fit iustum; of I 31. qui id (ius) conservaret, eum iustum, qui migraret, iniustum fore; fin III 67.

miles, Soldat: I, 1. id etiam gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam; Plane 72. ut fit in proelio, ut ingnavus miles ac timidus, simul ac viderit hostem, fugiat ob eamque causam pereat, sic . . .; Tusc II 54. miles ad Capuam profectus sum; Cato 10. quid tirones milites, flos Italiae, quid cuncta Italia de vestra gravitate sentiat; Phil XI 39. videt: f. fugit. videtur: f. II, 1. adduco. — 2. erat Hortensius in bello primo anno miles, altero tribunus militum; Bru 304. qui extrema pueritia miles in exercitu fuit; imp Pomp 28. — 3. vos appello, centuriones, vosque, milites; Milo 101. — II, 1. adduc pari animo in exercitum militem, mulier videbitur; Tusc II 37. appello: f. I, 3. viderat armatis militibus refertum forum; Deiot 33. quod C. Caesar milites veteranos ad libertatem populi Romani cohortatus sit; Phil V 46. permultos a te milites esse dimissos; ep III 3, 2. qui miles factus non est; Caecin 99. deforme est cum irrisione audientium imitari militem gloriosum; of I 137. — 2. uti C. Pansa A. Hirtius consules, alter ambove, si eis videretur, rationem agri haberent || habeant || iisque militibus ita darent, adsignarent, ut . . .; Phil V 53. ut is (ager) militibus veteranis divideretur; Phil V 53. do: f. adsigno. quae praemia militibus promisimus; Phil XIV 35. — III. refertus: f. II, 1. armo. — IV. saepe clamore ipso militum magnas copias pulsas esse vidimus; Caecin 43. noster hic Magnus nonne Theophanem Mytilenaeum in contione militum

civitate donavit? Arch 24. firmissimum exercitum ex invicto genere veteranorum militum comparavit; Phil III 3. arma membra militis esse dicunt; Tusc II 37. integrum militum numerum fuisse; ep III 3, 2. cum tribunus militum Flaccus esset; Flac 77. f. I, 2. nisi tanta militum virtus exstisset; Phil XIV 35. — V, 1. cum totam Italiam militibus suis occuparint; agr II 17. — 2. te provinciam Macedoniae sine ullo milite reliquisse; Piso 47.

miliarium, Weifenstein: cum plebes prope ripam Anionis || Aneonis, Anienis || ad tertium miliarium consedisset; Bru 54. audivi a tertio miliario eum isse; A VIII 5, 1.

miliens (milliens, milies), tausendmal, vielmal, hundert Weifensteinen: I. cur P. Crassi filia posset habere aeris miliens salva lege, mea triciens non posset? rep III 17. sestertium bis miliens et quadringentiens ne magno opere contemneret; Rab Post 21. illud septiens miliens, quod adolescenti spondidisti, ita describetur, ut . . .; Phil XIII 12. — II. mori miliens praestitit quam haec pati; A XIV 9, 2. (genera iuris) milliens mutata demonstrat; rep III 17. Ajax milies oppetere mortem quam illa perpeti malisset; of I 113. miliens revocatum est; Sest 123.

militaris, soldatlich, kriegerisch, militärisch: sunt domesticae fortitudines non inferiores militibus; of I 78. quoniam de militari eius gloria dico; Ver V 25. quoniam auctoritas in imperio militari valet; imp Pomp 43. quae (Asia) ab hoc in militari labore peragrata (est); Muren 11. qui militari laude antecellunt; Muren 24. quod statuas videmus ornatu fere militari; of I 61. num tu me aut hunc Cottam ius civile aut rem militarem inbes discere? de or I 131. nesciebam te tam peritum esse rei militaris; ep IX 25, 1. studiis militaribus apud inventum obsoletis; Font 42. si hanc urbanam suffragationem militari anteponis; Muren 33. qui tribuni militares fuerunt; Phil VII 16. quae (via) per Macedoniae est usque ad Hellespontum militaris; prov 4.

militia, Kriegsdienst, Felddienst, Dienst: 1. quam levis epheborum illa militia! rep IV 4. — II, 1. te istam militiam iam firmo animo ferre; ep VII 18, 1. Servius hic nobiscum hanc urbanam militiam respondendi, scribendi, cavendi plenam sollicitudinis ac stomachi secutus est; Muren 19. eum (Ulixem) simulatione insaniae militiam subterfugere voluisse; of III 97. forti animo istam tolera militiam; ep VII 18, 1. — 2. Xenophon in ea militia, qua cum Cyro minore perfunctus est, sua scribit somnia; div I 52. — 3. ad militiam euntibus dari solitos esse custodes, a quibus primo anno regantur; rep IV 3. — III. ubi illud contubernium muliebri militiae? Ver V 104. — IV, 1. eidem et domi et militiae consilium suum fidemque praestabant; de or III 134. quorum (hominum) virtus fuerat domi militiaeque cognita; Tusc V 55. — 2. in: f. II, 2.

milito, Kriegsdienste tun: [in cuius (Popilii) exercitu Catonis filius tiro militabat]; of I 36.

mille, tausend: A. qui non plus mille quingentos aeris in suum censum attulissent; rep II 40. tria milia annorum magnum annum tenere; nat fr 5. in Leontino ingerum subscriptio ac professio non est plus xxx; decumae xxxvi medimnum venierunt; Ver III 113. cum decumae venissent agri Hemen-sis med. viiicc, Apronio coacti sunt dare tritici modium xviii et HS III milia; Ver III 100. f. ingerum. ad Staienum sescenta quadraginta milia nummum esse delata; Cluent 87. sese mensum pedibus aiebat passuum iiiiic; Q fr III 1, 3. (saepa) cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur; A IV 17, 7 (16, 14). scutorum in ludo 100 fuerunt; A VII 14, 2. HS IIII lis aestimata est; Ver IV 22. f. medimnum. ille nescio qui, mille et octingenta stadia quod abesset, videbat; A II 81. — B, a. tot milia atrociantur morte proposita;

nat I 86. — **b.** addidit centum milia; of III 62. ut mihi ultra quadringenta milia liceret esse; A III 4.

millesimus (millens.), tausendste: quamquam id millensimo ante anno Apollinis oraculo editum esset; fat 13. millesimam partem vix intellego; A II 4, 1.

milvinus, des Geiers: „Licinium plagiarium cum suo pullo milvino tributa exigere“; Q fr I 2, 6.

milvus, Weihe: miluo est quoddam bellum quasi naturale cum corvo; nat II 125.

mima, Schauspielerin, Mimenpielerin: I. mimos dico et mimas in agro Campano conlocatos; Phil II 101. cuius (Antonii) inter lectores lectica mima portatur; A X 16, 5. — II. quos centuriones inter mimorum et mimarum greges conlocavit; Phil VIII 26.

mimicus, mimisch: genus hoc levius et mimicum; de or II 274. ne aut scurrilis iocus sit aut mimicus; de or II 239. non noto illo et mimico nomine, sed Volturniam consulabant; Phil II 58.

minula, Mimenpielerin: venisti Brundisium, in sinum quidem et in complexum tuae mimulae; Phil II 61.

mimus, Mimus, Mimenspieler: I, 1. ex quo uno genere totus est Tutor, mimus vetus oppido ridiculus; de or II 259. — 2. videsne consulatum illum nostrum, quem Curio antea ἀνοδίωσαν vocabat, si hic factus erit, fabam mimum futurum? A I 16, 13. — II. quoniam tu secundum Oenomaum Accii, non, ut olim solebat, Atellanam, sed, ut nunc fit, mimum introduxisti; ep IX 16, 7. cum illi spectarent communes mimos semisomni; ep VII 1, 1. — III, 1. mulieres nuptae nobiles praeter unam mimi Isidori filiam; Ver V 81. grex: s. **mima**, II. ut vitanda est et mimorum et ethologorum similitudo; de or II 244. — 2. exsultabat gaudio persona de mimo; Phil II 65.

mina, Mine: 1. si emere aquae sextarium cogerebantur || cogantur || mina; of II 56. — 2. a quo (viro) funerum sumptus praefinitur ex censibus a minis quinque usque ad minam; leg II 68.

minaciter, drohend: num putatis dixisse eum minacius quam facturum fuisse? Phil V 21. ut adversarius minaciter terrere possemus; de or I 90.

minae, Drohungen: I. quos nec minae nec tela a mea salute depellerent; sen 7. minae Clodii contentionesque, quae mihi proponuntur, modice me tangunt; A II 19, 1. ut plus apud vos preces virginis Vestalis quam minae Gallorum valuisse videantur; Font 49. quae minae municipii, quae nominatim viris bonis; A IX 10, 2. — II. Sex. Roscium fugientem latronum tela et minas recepit domum; Sex Rosc 27. neve cuiusquam vim aut minas pertimescas; imp Pomp 69. propono: s. I. tangunt. — III. cum vi, ferro, metu, minis obsessi teneremini; sen 3. eum tu hominem terreto istis mortis aut exsilio minis; par 17. equidem putabam virtutem hominibus instituendo et persuadendo, non minis et vi ac metu tradi; de or I 247.

minatio, Drohung: conligentur a Graecis alia non nulla, execrationes, admirationes, minationes; de or II 288.

minax, drohend: qui Indutiomaro isti minaci atque adroganti par in bello gerendo esse possit; Font 36. Caesar minaces ad senatum et acerbas litteras miserat; ep XVI 11, 2.

miniatulus, rot: cerulas tuas miniatulas || miniatas || illas extimescebam; A XVI 11, 1.

miniatulus, rot gefärbt, rot: quae (οὐράζεις) vereor ne miniatas cerula tua pluribus locis notandae sint; A XV 14, 4. volo videre animum, qui mihi audeat ista apponere aut etiam polypum miniatum Iovis similem; ep IX 16, 8.

minister, Diener, Gehülfe, Beförderer: I, 1. cur ego absum vel socius vel minister consiliorum

(tuorum)? ep II 7, 2. — 2. sit anulus tuus non minister alienae voluntatis, sed testis tuae; Q fr I 1, 13. qui (sensus) tibi non comites solum virtutum, sed ministri etiam videbuntur; fin II 113. legum ministri magistratus; Cluent 146. — II, 1. Martiales quidam Larini appellabantur, ministri publici Martis; Cluent 43. illi disertissimi homines ministros habent in causis iuris peritos, ei qui „pragmatici“ vocantur; de or I 253. qui primum certos instituerit nomine decumanos, re vera ministros ac satellites cupiditatum suarum; Ver III 21. ut apud Graecos infimi homines mercedula adducti ministros se praebent in iudiciis oratoribus, ii qui apud illos πραγματικοί vocantur, sic . . . ; de or I 198. ut in hac custodia provinciae non te unum, sed omnes ministros imperii tui sociis praestare videare; Q fr I 1, 10. — 2. malis usus ille (populus) ministris; rep I 66. — 3. in eius socios facinorum et ministros sum semper in vectus; Phil XII 17.

ministerium, Dienstleistung, Gehülfe: quibus utitur ministeris deus, cum optimi speciem efficit; Tim 50.

ministra, Dienerin: I. quas (virtutes) tu voluptatum satellites et ministras esse voluisti; fin II 37. — II. quam multarum artium ministras manus natura homini dedit! nat II 150.

ministrator, Diener, Aufwärter, Beistand: nec pulchros illos ministratores aspiciebat; Tusc V 62. quod ministratorem peteres, non adversarium; de or II 305.

ministratrix, Gehülfin: ut omnes (artes) comites ac ministratrices oratoris esse diceres; de or I 75.

ministro, dienen, bedienen, aufwarten, darreichen: I, 1. cum maximis poculis ministraretur; Ver III 105. Acastum retine, quo commodius tibi ministretur; ep XVI 14, 2. — 2. adsint etiam formosi pueri, qui ministrent; fin II 23. — II. ut (Ganymedes) Iovi bibere ministraret; Tusc I 65. — III. ardentes faces furis Clodianis paene ipse consul ministrabas; Piso 26. Iuventate pocula ministrante; Tusc I 65.

minitor, drohen, androhen: I. cui (patriae) igni ferroque minitatur; Phil XIII 48. tibi paene minitanti nobis per litteras; ep V 2, 10. noster Publius mihi minitatur; A II 19, 4. — II. se instructum ad urbem venturum esse minitatur; Phil III 1. — III. cum Catoni iudicium minitanti ac denuntianti respondisset; Muren 51. ut equitibus Romanis mortem proscriptionemque minitarentur; dom 55.

minor, drohen, androhen: I. ut neque minanti cederet neque cuiquam minaretur; Muren 53. Minerva, quia minuit aut quia minatur; nat III 62. ille urbi minari; A IV 3, 3. — II. universis se funditus eversurum esse illam civitatem minabatur; Ver IV 76. — III. cui (Theodoro) cum Lysimachus rex crucem minaretur; Tusc I 102. nobis (Pulchellus) tum vim, tum iudicium minatur; A II 22, 1. cum idem supplicium minatur optimis civibus; Phil III 18. vim: s. iudicium.

minuo, vermindern, verfeinern, verringern, schmälern, beeinträchtigen: I, 1. quae (natura) careat gignendi, augendi, minuendi habeat, sed careat omni sensu et figura; nat I 35. — 2. Minerva, quia minuit aut quia minatur; nat III 62. — II. ut potentia senatus atque auctoritas minueretur; rep II 59. minuisti auxilia populi Romani, minuisti copias maiorum; Ver V 50. quae (statua) magnum civium dolorem et desiderium honore monimenti minuet; Phil IX 13. s. maerorem. facultates augere, non minuere oportere; inv II 115. minuis gloriam Pompei; Flac 28. vereor, ne, dum minuere velim laborem, augeam; leg I 12. quo lamentatio minueretur; leg II 65. nihil de maerore minuendo scriptum

ab ullo est; A XII 14, 3. maerorem minui, dolorem nec potui, nec, si possem, vellem; A XII 28, 2. intentio est: „maiestatem minui, quod tribunum plebis de templo deduxisti“; inv II 52. indicatio est, minuatne is maiestatem, qui . . .; inv II 52. ab illo maiestatem minutam negabam; de or II 107. quae tanta ex improbis factis ad minuendas vitae molestias accessio potest fieri, quanta ad augendas? fin I 51. ut haec opinio minuatur; de or II 210. potentiam: f. auctoritatem. quod per tribunum plebis tribunicia potestas minuitur; agr II 30. ut sumptus egentissimarum civitatum minuerem; ep III 8, 2. eam (terram) ne quis nobis minuat; leg II 67.

minuscule, flein, fleiner: audi nunc de minuscule (epistula); Q fr III 1, 11. me minuscule villam [utique] Quinto traditurum; A XIV 13, 5.

minutatim, stückweise, nach und nach: cum aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur; Ac II 79. minutatim interrogati; A II 92.

minute, flein, fleinlich: haec universa concidunt etiam minutius; Ac II 42. nec grandia minute (dicet); orat 123. res graves non ita tractantur, ut debent, sed aliquanto minutius; fin IV 7.

minutus, flein, unbedeutend, winzig: A. ecce alii minuti et angusti; fin I 61. quorum satis arguta multa, sed ut modo primumque nascentia minuta quaedam; orat 39. cum „minutum animum“ pro parvo dicimus; de or III 169. genus sermonis concisum atque minutum; de or II 159. multo magnus orator praestat minutis imperatoribus; Bru 256. cuius in femore litteris minutis argenteis nomen Myronis erat inscriptum; Ver IV 93. reticulum ad nares sibi admovebat minutis maculis, plenum rosae; Ver V 27. cum concisus ei Trasy-machus minutis numeris videretur; orat 40. sin mortuus, ut quidam minuti philosophi censent, nihil sentiam; Cato 85. — B. quid minuta conligimus, hereditates, mercaturas? of III 83.

mirabilis, wunderbar, fonderbar, außerordentlich, bewundernswert: A. quo magis sunt Herodotus Thucydidesque mirabiles; orat 39. ne hoc forte magnum ac mirabile esse videatur; de or II 191. mirabile est, quam non multum differat . . .; de or III 197. quae (stellae) circulos suos orbesque conficiunt celeritate mirabili; rep VI 15. mirabilem copiam dicendi; Top 67. iste statim illa mirabilia facinora effecit; Phil II 109. candelabrum e gemmis clarissimis opere mirabili perfectum; Ver IV 64. cum in uno mundo ornatus hic tam sit mirabilis; Ac II 125. — B. I. sunt Socratica pleraque mirabilia Stoicorum, quae παράδοξα nominantur; Ac II 136. — II. cum casus in omnibus plura mirabilia quam in somniorum visis effecerit; div II 147.

mirabiliter, wunderbar, fonderbar, außerordentlich, herrlich: te a me mirabiliter amari; ep IX 10, 1. qui id (factum) mirabiliter approbasti; A XVI 7, 3. in alvo multa sunt mirabiliter effecta; nat II 136. alter me mirabiliter exerceat; A X 4, 5. mirabiliter laetor; ep XI 14, 1. mirabiliter de te et loquuntur et sentiunt; ep IV 13, 5. ut cum eorum (philosophorum) vita mirabiliter pugnet oratio; Tusc II 12. libros Platonis mirabiliter scriptos; de or III 15. sentio: f. loquor.

miraculum, Wunder: (audite non) portenta et miracula non disserentium philosophorum, sed somniantium; nat I 18.

miratio, Bewunderung: causarum ignoratio in re nova mirationem || admirationem || facit; div II 49.

miris, wunderbar, erstaunlich, außerordentlich: I. puero municipia miris faveat; A XVI 11, 6. — II. cuius (fiii) orbitas et fletus mire miserabilis fuit; Bru 90. — III. capella quaedam est, ea quidem mire scite facta et venuste; Ver II 87.

mirifice, wunderbar, erstaunlich, auffallend, außerordentlich: (Lentulus) mirifice gratias agens Caesari; A IX 11, 1. sensus mirifice ad usus necessarios et facti et conlocati sunt; nat II 140. mirifice conturbatum vidi puerum; A VI 3, 8. somnium mirifice ad verbum cum re convenisse; div I 99. tuam benivolentiam mirifice diligo; A XII 34, 2. tuas mirifice litteras exspecto; Q fr II 4, 7. facio: f. conloco. quibus (lacrimis) ego tum vos mirifice moveri sentiebam; Milo 34. mirifice torqueor; A XV 23.

mirificus, wunderbar, fonderbar, außerordentlich, bewundernswert: o mirificum Dolabellam meum! A XIV 15, 1. mirificus generis ac nominis vestri fuit erga me semper animus; ep XV 10, 1. casus mirificus quidam intervenit; ep VII 5, 2. mirificum me tibi comitem praebuissem; ep I 9, 2. mirificae sunt custodiae; A X 12, a, 2 (5). mirificam expectationem esse mei; A VII 7, 5. quae (artes) mirificos efferunt fructus; Cato 9. mirificas tibi apud me gratias egit; ep XIII 42, 1. cum homine mirifico, Dionysio; A IV 11, 2. te mirificam in latebram coniecisti; div II 46. aditus insulae esse munitos mirificis molibus; A IV 17, 6 (16, 13). filius mirifico odio (scripsit); A XI 15, 2. me mirificae tranquillitates adhuc tenuerunt; A X 18, 1. cuius (Tulliae) virtus mirifica; A X 8, 9.

miror, sich wundern, bewundern: I. mirabar: nec enim unquam ante videram; Ac II 11. — II, 1. quo minus mirere, si invitus descendo; A VIII 1, 3. — 2. sin cesseris, non magnopere mirabor; Ac II 63. — 3. quod nisi esset factum, magis mirandum videretur; Muren 68. — 4. Servius quod desperanter tecum locutus est, minime miror; A XIV 18, 3. — 5. mirabuntur, quid haec pertineant ad ea, quae quaerimus; orat 11. — 6. hic miramur hunc hominem tantum excellere ceteris; imp Pomp 39. — III. Cyrenaem Theodorum, philosophum non ignobilem, nonne miramur? Tusc I 102. id admirans illud iam mirari desino, quod multo magis ante mirabar; de or II 59. quae scribis ad me, minime mihi miranda et maxime iucunda acciderunt; ep III 10, 4. totum (opus) est e saxo in mirandam altitudinem depresso; Ver V 68. cum puerorum formas et corpora magno hic (Zeuxis) opere miraretur; inv II 2. primo mirantur omnes improbitatem calumniae; Ver II 37. ut mirari satis istorum inconstantiam non possim; fin IV 39. soleo saepe mirari non nullorum insolentiam philosophorum; Tusc I 48. mirandum in modum gaudeo; ep XV 8. philosophum: f. alqm. iste unum quodque vas in manus sumere, laudare, mirari; Ver II 63.

mirus, wunderbar, fonderbar, erstaunlich, außerordentlich, bewundernswert: non esse mirum, si nunc primum deliquerit; inv II 34. nec mirum, si eius utebatur auxilio; Quinct 18. quid mirum est in hoc felicitatis famam sermonemque valuisse? Muren 38. ut oblivisci aliorum non sit mirum; Rab Post 41. ne illam quidem praetermisisti reprehensionem Antiochi (nec mirum); Ac II 111. ut mihi mirum videatur, quo modo isti non uni (somnia) fidem derogent; div II 146. maiores suos multa mira atque praeclara gloriae cupiditate fecisse; rep V 9. mirum quam inimicus ibat; A XIII 40, 2. (Quintus filius) mirus civis; A XV 29, 2. mirum me desiderium tenet urbis, incredibile meorum; ep II 11, 1. mirum quendam dolorem accipere eos; Ver IV 135. o impudentiam miram! har resp 30. mirum est ingenium; A X 10, 6. Tarquinio exacto mira quadam exsultasse populum insolentia libertatis; rep I 62. o miram memoriam, Pomponi, tuam! leg II 45. earum (litterarum) accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus; A VII 3, 1. de pantheris agitur; sed mira paucitas est; ep II 11, 2. mira hominem querela est sine magistratibus urbem

esse; A VII 11, 4. mira quaedam religio est Cereris Henneensis; Ver IV 107. de altera parte dicendi mirum silentium est; de or II 78.

misceo, mischen, vereinigen, vermengen, verwirren, erregen: ut tu illa omnia odio, invidia, misericordia miscuisti! de or II 203. nihil est in animis mixtum atque concretum; Tusc I 66. omnia infima summis paria fecit, turbavit, miscuit; leg III 19. deinde (existere) voluptate et molestia mixtum amorem; Tim 44. ut cum matre corpus miscere videatur; div I 60. cernitis crudelitate mixtas libidines; Scaur 13. cum ceteros animorum motus aut indicibus aut populo dicendo miscere atque agitare vellet; de or I 220. qui alteri misceat mulsum ipse non sitiens; fin II 17. quos numeros cum quibus tamquam purpuram misceri oporteat; orat 196.

misellus, gar unglücklich; illius (Tulliolae) misellae et matrimonio et famae serviendum est; ep XIV 4, 3. Ciceronem meum, cui nihil misello relinquo praeter invidiam; A III 23, 5.

miser, elend, unglücklich, flüchtig, bejammernswert: A. o miserum te, si haec intellegis, miserum, si non intellegis! Phil II 54. heu me miserum! cur senatum cogor reprehendere? Phil VII 14. o miser cum re tum hoc ipso, quod . . ! Phil XIII 34. omnes, quicumque nati sunt eruntve, non solum miseri, sed etiam semper miseri; Tusc I 9. miserum est deturbari fortunis omnibus, miserius iniuria; Quinct 95. si mori etiam mortuis miserum esset; Tusc I 15. nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil foedius; A VIII 11, 4. o condiciones miseras administrandarum provinciarum! Flac 87. matris, lectissimae miserimaeque feminae; Font 36. homines sceleribus inquinatos nihilo miseriores esse quam eos, qui . . ; fin IV 63. bonum valetudo, miser morbus; fin V 84. proscriptionis miserimum nomen illud; dom 43. o multis acerbam, o miseram atque indignam praeturam tuam! Ver I 137. utrum a bonis rebus an a malis (Pompeius) discessisset? certe a miseris; Tusc I 86. quattuor reperio causas, cur senectus misera videatur; Cato 15. sordes: s. squalor. per quem consul turpissimo miserrimoque spectaculo ad necem duceretur; Vatin 21. video P. Lentulum in hoc misero squalore et sordibus; Sest 144. ut foedissimam vitam ac miserrimam degeret; Sulla 75. quae (perturbationes animorum) vitam insipientium miseram acerbamque reddunt; fin III 35. — B. a, I. quis tyrannus miseros lugere vetuit? Sest 32. — II. 1. iis (palmis) miseri perditique alebantur; Ver V 87. — 2. ipse me existimarem crudelem, si misero defuissem; Muren 10. — 3. posteaquam nihil ulla vi a miseris extorquere potuit; prov 5. — III. plenae miserorum provinciae sunt; Tusc V 106. — IV. constituite ante oculos huius miseri senectutem; Cael 79. — b, I. mihi ad pedes misera iacuit; Ver V 129. — II. cui miserae quod praesidium reliquum est? Font 47. — c, I. est miserum (mors), quoniam malum; Tusc I 9. — II. nihil omnino iam exspecto nisi miserum; A XI 18, 2.

miserabilis, beflagenswert, traurig, fliegend: (isti Attici) non modo a corona, quod est ipsum miserabile, sed etiam ab advocatis relinquuntur; Bru 289. auctionis miserabilis aspectus; Phil II 73. qui (casus) nobis miserabilis videtur audientibus, illi perpetenti erat voluptarius; fin II 65. velim inanem meam diligentiam miserabilem potius quam ineptam putes; A III 23, 1. ut miserabiles epilogos possem dicere; Plane 93. cuius (filii) orbitas et fletus mire miserabilis fuit; Bru 90. non modo non miserabilis, sed etiam inridenda fuisset oratio mea; de or II 196. orbitas: s. fletus. num horum senectus miserabilis fuit, qui se agri cultione oblectabant? Cato 56. inflexa ad miserabilem sonum voce; de or

II 193. si te vox miserabilis non inhibebat; Ver V 163.

miserabiliter, beflagenswert, Mitleid erregend, fliegend: non miserabiliter vir clarus emoritur; Tusc I 96. ille (Caesar) laudatus miserabiliter; A XIV 10, 1. epistolam scriptam miserabiliter; A X 9, 2.

miseratio, Mitleid, Bedauern, Mitleid erregender Vortrag, ergreifende Schilderung: I. non fuit haec sine meis lacrimis, non sine dolore magno miseratio; de or II 196. quo ex genere sunt miserationes flebiles; Top 86. ex iis miseratio nascitur; part or 56. aliud (vocis genus sibi sumat) miseratio ac maeror, flexibile, plenum, interruptum, flebili voce; de or III 217. — II. 1. multa miseratione adhibita; Bru 88. huic generi subiectae sunt miserationes; de or III 118. — 2. ut miserationibus, ut communibus locis uteretur; Bru 82. s. 3. — 3. quid ego de miserationibus loquar? quibus eo sum usus pluribus, quod . . ; orat 130. — III. 1. nec miseratione solum mens iudicum permovenda est; orat 131. — 2. quem nostrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? ep V 12, 5.

misere, unglücklich, leidenschaftlich: cum misere fretum transire cuperet; fr A XIII 15. quem (Q. fratrem) ego miserum misere perdidit; A III 23, 5. quae nihil valerent ad beate misereve vivendum; fin III 50.

misereor, Mitleid fühlen, sich erbarmen: I. 1. viri boni esse misereri; Muren 63. et invidere aegritudinis est et misereri et angere; Tusc III 83. — 2. nec eam (patriam) diligere minus debes, quod deformior est, sed misereri potius; ep IV 9, 3. — II. eorum misereri oportere, qui propter fortunam, non propter malitiam in miseris sint; inv II 109. qui etiam tum, cum misereri mei debent, non desinant invidere; A IV 5, 2. per quem (locum accusator) negat malorum misereri oportere; inv II 51. aliquando misere-mini sociorum; Ver I 72.

miseret, miseretur, es jammert: neque me tui neque tuorum liberum misereri potest; Ver I 77. cave te fratrum misereat; Ligar 14. me miseret parietum ipsorum atque tectorum; Phil II 69. ut maioribus natu adsurgatur, ut supplicium misereatur; inv I 48. tectorum: s. parietum.

miseria, Elend, Unglück, Leiden, Angstlichkeit: I. 1. illum videtur felicitas ipsius ab eis miseriis, quae consecutae sunt, morte vindicavisse; Bru 329. te miseriae, te aerumnae premunt omnes, qui te beatum putas; par 18. — 2. nulla videri miseria debeat, quae non sentiatur; ep V 16, 4. — II. 1. M. Antonius hac una re miseriam suam consolatur; Vatin 28. quam fortiter ferres communes miserias; ep IV 15, 1. sentio: s. I. 2. si ne futurum quidem (malum) sit, frustra suscipi miseriam voluntariam; Tusc III 32. — 2. mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur; ep VII 3, 1. hoc animo totiens apud patronos de suis miseriis deplorantur; Ver II 10. versor in: s. cogito de. vindico a: s. I. 1. — III. ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima; A II 24, 4. — IV. 1. in ea (aegritudine) est fons miseriarum et caput; Tusc IV 83. defatigatio miseriarum aegritudines cum faciat leniores; Tusc III 67. fons: s. caput. — 2. misericordia est aegritudo ex miseria alterius iniuria laborantis; Tusc IV 18. — V. 1. nunc eisdem miseriis ac periculis commovetur; Font 46. ut ego mirarer eas (lacrimas) tam diuturna miseria non exaruisse; A X 14, 1. — 2. ne (Stoici) omnia cum superstitiosa sollicitudine et miseria crederent; div II 86.

misericordia, Mitleid, Barmherzigkeit: I. ceteris ipsa misericordia est iucunda; ep V 12, 5.

spero tibi aliquid etiam misericordiam nostri praesidii laturam; Q fr I 3, 5. — II, 1. adhibeatis in hominis fortunis misericordiam; Rabir 5. conquestio est ratio auditorum misericordiam captans; inv I 106. non prius sum conatus misericordiam aliis commovere, quam misericordia sum ipse captus; de or II 195. gaudium suam erga me benivolentiam ac misericordiam declararunt; Sest 117. rogavit hunc, videreturne misericordiam movisse: „ac magnam quidem“, inquit; „hominem enim nullum puto esse tam durum, cui non oratio tua misericordia digna visa sit“; de or II 278. ut aegritudini (subiciuntur) aemulatio, obtreptatio, misericordia; Tusc IV 16. — 2. idem tu clementia ac misericordia singulari fuisti; sen 17. — 3. C. Marius ad infimorum hominum Minturnensium misericordiam confugisse; Sest 50. in hominum mentibus ac hisce iisdem permotionibus ad lenitatem misericordiamque revocandis; de or I 53. — III, qui (discessus) misericordia dignior quam contumelia putaretur; Piso 32. j. II, 1. moveo. — IV, primus locus est misericordiae, per quem, quibus in bonis fuerint et nunc quibus in malis sint, ostenditur; inv I 107. te in tali miseria multorum perfrugium misericordiae tollere! Ligur 14. — V, 1. misericordia civium adducti tum fumus tam vehementes, quam necesse fuit; Sulla 87. capi: j. II, 1. commoveo. ut mansuetudine et misericordia nostra falsam a nobis crudelitatis famam repellamus; Sulla 93. — 2. cum multa etiam ad placandum atque ad misericordiam reis concessa sint; dom 45.

misericors, mittheilig, barmhertzig: A. te semper misericordem fuisse; sen 17. animum nostrum in alios misericordem esse; inv I 109. nec misericordem iudicem esse oportere? fin IV 22. si misericordiam mendacio salutis civi calamitoso esse vellemus; Ligur 16. — B. et timidi et misericordes, quia proclives ad eas perturbationes, non quia semper, feruntur || s. f. ||; Tusc IV 28.

miseror, bemitleiden, beklagen: I. alia est lugenti, alia miseranti aut invidenti adhibenda medicina; Tusc IV 59. — II, ut aliis miserandis, aliis iridendis esse videatur; de or I 169. ut non quam satis neque communem omnium nostrum condicionem neque huius eventum fortunamque miserari; Muren 55. miserandum in modum milites dissipati sunt; prov 5.

missio, Entlassung, Freilassung, Abjendung, Schluß: I, 1. vos censetis legatorum missionem populo Romano vos probavisse? Phil VII 14. — 2. de litterarum missione sine causa abs te accusor; A I 5, 3. dicit is pro testimonio de missione nautarum; Ver V 122. qui (Silenus) cum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur; Tusc I 114. — II, ab omnibus tu mercedem missionis acceperas; Ver V 110. — III, cum ipsi (praecones) ante ludorum missionem corona donentur; ep V 12, 8.

missor, Schütze: hic missore vacans fulgens iacet una Sagitta; fr H IV, a, 325.

missus, Sendung: cum rei frumentariae Cn. Pompei missu praefuisset; Scaur 39. Balbus minor ad me venit occulta via curens ad Lentulum consulem missu Caesaris cum litteris; A VIII 9, 4.

mitesco, reifen: cum adfecta iam prope aestate uvae a sole mitescere tempus est; fr F I 17.

mitifico, verbauen: in omne corpus diviso et mitificato cibo; div II 57.

mitigo, mildern, lockern, reifen, weich machen, verjähnen, besänftigen, friedlich machen: I. quae (dies) procedens ita mitigat, ut leniatur aegritudo; Tusc III 53. — II, me longinquitas temporis mitigavit; ep VI 4, 3. facile haec mitigabuntur; A I 17, 4. haec tu perge mitigare; A XI 7, 4. semper Caecilius legis acerbiter mitigandam putavit; Sulla 64. Indus aqua agros lactificat et mitigat;

nat II 130. magna signa dedit animi erga te mitigati; ep VI 1, 2. materia ad calcificandum corpus igni adhibito et ad mitigandum cibum utimur; nat II 151. quam (invidiam) dies mitigavit; Cluent 81. vel inflammando iudice vel mitigando; de or II 332. quoniam summi labores nostri magna compensati gloria mitigantur; de or III 14. ut odium statim defensione mitiget; inv I 30. patrum in ea mitigato; A XI 9, 3. lenitate verbi rei tristitiam mitigatam; of I 37.

mitis, mild, gelind, sanft: A. ipse Thucydides si posterius fuisset, multo maturior fuisset et mitior; Bru 288. nihil tam vidi mite, nihil tam placatum; A V 1, 3. animum auditoris mitem et misericordem conficere oportet; inv I 106. haec cogitatio ipsum dolorem nescio quo pacto mitiorem facit; Tusc II 53. mihi Quintus frater meus mitissimam tuam orationem perscripsit; ep V 4, 2. quod atrociter in senatu dixisti, mitiorem in partem interpretare; Muren 64. — B. duriorum accusatio suppedabit exempla, mitiorum defensiones meae; orat 131.

mitra, Kopfbinde, Turban: I. qui manicatam tunicam et mitram habere non possumus; fr A XIII 22. — II, P. Clodius a crocota, a mitra est factus repente popularis; har resp 44.

mitto, schicken, abjenden, entsenden, von sich ausgehen lassen, melden, sagen lassen, übergeben, unterlassen: I, 1. simile vero est mitti ad socios liberandos an ad opprimendos! agr II 46. — 2. testibus editis ita mittam in consilium, ut isti turpe sibi existiment non primo iudicare; Ver I 26. — II, 1. mitto de amissa maxima parte exercitus; Piso 47. — 2. cum in Aequimaelium misimus, qui adferat agnum, quem immolemus; div II 39. — 3. mitto et praetereo, quid tum sit actum; Ver V 38. — 4. ad nostrum civem mittimus, ne imperatorem oppugnet; Phil V 27. — 5. mitto, quod eas (provincias) ita partas habent ii, ut . . .; prov 3. — 6. Curio misi, ut medico honos haberetur, et tibi daret, quod opus esset; ep XVI 9, 3. — 7. mitti rogatum vasa ea; Ver IV 63. — 8. mitto iam de rege quaerere; Sulla 22. — 8. mitto adhibitam vim ingenuis, matres familias violatas; mitto, inquam, haec omnia; Ver IV 116. — III, bene mihi evenire, quod mittar ad mortem; Tusc I 97. mittam illa, fugam ab urbe turpissimam, timidissimas in oppidis contiones, ignorationem suarum copiarum; A VII 21, 1. j. II, 9. quoniam acta omnia mitti ad te arbitrabar; ep X 1, 2. tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata et Chresti compilationem mitteres? ep II 8, 1. contiones; j. alqd. sic vox, sic cursus, sic plaga hoc gravior, quo est missa contentius; Tusc II 57. quam (epistulam) ego ad Cn. Pompeium de meis rebus gestis misi; Sulla 67. ad me epistularum illius (Q. fratris) exempla misisti; A I 17, 1. fabros se missurum esse dixit; Phil V 19. formam mihi totius rei publicae velim mittas; A VI 3, 4. num ex Aegypto aut Syria frumentum Romam missurus es? Ver III 172. fugam; j. alqd. »fundum Vetto vocat, quem possit mittere funda«; fr H XIV 1. si in hominibus eligendis nos spes amicitiae fefellerit, ut vindicemus, missos faciamus; Ver II 28. ignorationem; j. alqd. illam naturam, quae imagines fundat ac mittat; nat I 29. laudationem Porciae tibi misi correctam; A XIII 48, 2. ad emendum frumentum Ephesum pecuniam et legatos mittere; Ver III 191. legionibus nostris sub iugum missis; of III 109. remotis sive omnino missis lictoribus; A IX 1, 3. etiamne id magnum fuit, Panhormum litteras mittere? Ver V 168. Cato incundissimas litteras misit; A VII 1, 7. luna eam lucem, quam a sole accepit, mittit in terras; nat II 103. qui navem vel usque ad Oceanum mittere debuerunt; Ver V 50. eo mihi nuntium

miserunt se a praetore retineri; Ver II 65. quodsi iam misso officio periculi ratio habenda est; A X 8, 5. pecuniam: f. legatos. plagam: f. cursum. in iaciendo mittendoque ridiculo; orat 87. cum (Appius) *ἄραγιόσος* provinciam curarit, sanguinem miserit; A VI 1, 2. ne tum quidem tabellas cum laurea Romam mittere audebas? „misi“, inquit; Piso 39. vadimonia: f. compilationem. an aliquam vocem putatis ipsam pro se causam et veritatem posse mittere? Cael 55. f. cursum. — IV. 1. ad eum legatos de pace mittemus? Phil XII 11. vgl. 3. Bru 55. III. epistolam. — 2. symphonicos homines sex cuidam amico suo muneri misit; Ver V 64. — 3. laudatores ad hoc iudicium summos homines deprecatores huius periculi missos videtis; Balb 41. dona magnifica quasi libamenta praedarum Delphos ad Apollinem misit; rep II 44. quia (C. Fabricius) sit ad Pyrrhum de captivis recuperandis missus orator; Bru 55.

mobilis, beweglich, schwankend, wankelmütig; nec in te, ut scribis, „animo fui mobili“, sed ita stabili, ut . . .; ep V 2, 10. caduca semper et mobilia haec esse duxi fortunae et temporum munera; dom 146. lubricos oculos (natura) fecit et mobiles; nat II 142. quod ita mobiles et concitatae (res essent), ut . . .; Ac I 31.

mobilitas, Beweglichkeit, Wankelmüt: I. 1. non quaeritur mobilitas linguae; de or I 127. — 2. necesse est id (animal) mobilitate celerrima esse; nat II 42. — II. quid est inconstantia, levitate, mobilitate turpius? Phil VII 9.

mobiliter, schnell, heftig; mobiliter animus agitatus; div II 129. cum cor animantis alienius evulsus ita mobiliter palpitaret, ut . . .; nat II 24.

moderate, gemäßigt, mit Mäßigung, Gelassenheit; agam moderate; Sest 14. cum aliquod iuste, moderate, sapienter factum audimus; Marcel 9. si amiserit (res eas), moderate tulisse; de or II 46. in hac iuncta moderateque permixta conformatione rei publicae; rep I 69. quas (festivitates) Isocrates moderatius temperavit; orat 176. qua (auctoritate) ego moderate utar; Sulla 10.

moderatio, Maßhalten, Mäßigung, Milde, Selbstbeherrschung, Leitung, Herrschaft, Messung, Modulation: I. 1. ut in eo moderatio et temperantia appareat cum specie quadam liberali; of I 96. dicacitatis moderatio et temperantia et raritas dictorum distingunt oratorem a scurra; de or II 247. oculorum est quaedam magna moderatio; orat 60. oboedit: f. 2. — 2. quae (temperantia) est moderatio cupiditatum rationi oboediens; fin II 60. — II. 1. haec adhibenda est in iocando moderatio; de or II 238. eam virtutem *σωφροσύνην* vocant, quam soleo equidem tum „temperantiam“, tum „moderationem“ appellare, non numquam etiam „modestiam“; Tusc III 16. si meam moderationem modestiamque cognostis; Phil II 10. vocis dico moderationem et verborum conclusionem; de or III 174. novi temperantiam et moderationem naturae tuae; ep I 9, 22. omitto oportunitates habilitatesque reliqui corporis, moderationem vocis; leg I 27. — 2. quod ipsa virtus in earum rerum usu ac moderatione maxime cernitur; de or II 342. cum omnes in oris et vocis et motus moderatione laborent || elaborent ||; de or I 18. libertatem in quadam moderatione positam putabo; Plane 94. — III. nobis cum a natura constantiae, moderationis, temperantiae, verecundiae partes datae sint; of I 98. — IV. ille (Roscius) astrictus certa quadam numerorum moderatione et pedum; de or I 254. qui moderatione et constantia quietus animo est sibi ipse placatus; Tusc IV 37. ut eos ille moderatione, non inventione vicerit; orat 176.

moderator, Lenker, Leiter: I. 1. summae facultatis esse debet moderator ille et quasi temperator huius tripartitae varietatis; orat 70. ubi

erant tum illi contionum moderatores? Sect 125. in quibus (animi partibus) inest moderator cupiditatis pudor; fin II 113. nobis opus est eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam et quasi gubernator; ep II 6, 4. — 2. ut (eloquens) sit temporum personarumque moderator; orat 123. aut auscultator modo est, qui audit, aut disceptor, id est rei sententiaeque moderator; part or 10. tu eris omnium moderator consiliorum meorum; ep I 9, 22. — II. 1. cum videmus eorum omnium (temporum) moderatorem et ducem solem; Tusc I 68. — 2. huic moderatori rei publicae beata civium vita proposita est; rep V 8.

moderatrix, Lenkerin, Beherrscherin: I. si moderatrix omnium rerum praesto est sapientia; inv I 5. cum speculatur atque obsidet rostra vindex temeritatis et moderatrix officii cura; Flac 57. — 2. semper oratorum eloquentiae moderatrix fuit auditorum prudentia; orat 24. eius (materiae) universae fictricem et moderatricem divinam esse providentiam; nat III 92.

moderatus, mäßig, gemäßigt, besonnen, charakterfest: A. adfectiones: f. habitus. per quem consul moderatissimus et constantissimus ad necem duceretur; Vatin 21. nemo fere saltat sobrius in convivio moderato atque honesto; Muren 13. excursio moderata eaque rara; orat 59. moderati aequabilesque habitus, adfectiones ususque corporis apti esse ad naturam videntur; fin V 36. permagni hominis est et ipsa natura moderati; Q fr I 1, 22. cum tam moderata iudicia populi sint a maioribus constituta; dom 45. (Sex. Aufidius) est ita temperatis moderatissime moribus, ut . . .; ep XII 27. in portum confugere otii moderati atque honesti; Bru 8. populus est moderatior, quod sentit et sapit; rep I 65. ut possit ex temperatione iuris teneri ille moderatus et concors civitatis status; leg III 28. ego ista studia non improbo, moderata modo sint; de or II 156. usus: f. habitus. — B. potestis cupidos moderatis anteferre? Font 32.

moderor, moderor, in Schranken halten, zügeln, beherrschen, lenken, leiten, regieren, richten, bestimmen, einrichten: I. nulla moderante natura, nulla ratione; nat I 67. — II. tu ex meis litteris, quo modo respondeas, moderabere; A XVI 1, 6. — III. 1. cui (Quinto) moderabor diligentius; A V 20, 9. moderari et animo et orationi, cum sis iratus; Q fr I 1, 38. quibus (causis) totis moderatur oratio; orat 51. orationi: f. animo. sit censor, qui viros doceat moderari uxoribus; rep IV 6. — 2. cum is omni ratione ad tempus, ad causam oratione moderandus (est); de or II 72. trunco magis toto se ipse moderans; orat 59. quae (actio) vocis conformatione ac varietate moderanda est; de or I 18. neque esse inconstantis puto sententiam tamquam aliquod navigium atque cursum ex rei publicae tempestate moderari; Balb 61. tuus dolor humanus is quidem, sed magno opere moderandus; A XII 10. quod (genus rei publicae) est ex his moderatum et permixtum tribus; rep I 45. >loedis publicis popularem laetitiam moderant<; leg II 22. linguam: f. sonum. navigium: f. cursum. cum ortus nascentium luna moderetur; div II 91. cui (senatui) populus ipse moderandi et regendi sui potestatem tradidisset; de or I 226. sententiam: f. cursum. etiam lingua et spiritus et vocis sonus est ipse moderandus; de or III 40. tempus dicendi prudentia et gravitate moderabimur; de or II 247.

modeste, bescheiden, fügsam, besonnen: ut modeste tibi agere liceret; dom 54. qui modeste paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse; leg III 5. nihil eum iam nisi modeste postulare; Phil VII 3.

modestia, Bescheidenheit, Mäßigung, Milde, Sittsamkeit, Anstand, Zeitgemäßheit: I. modestia (est), per quam pudor honesti curam et stabilem comparat auctoritatem; inv II 164. sic fit, ut modestia

haec scientia sit oportunitatis idoneorum ad agendum temporum; of I 142. — II. 1. appello, cognosco: f. **moderatio**, II, 1. Tusc III 16. Phil II 10. non hanc (*εὐραστία*), quam interpretamur „modestiam“, in quo verbo „modus“ inest; of I 142. — 2. sit apud vos modestiae locus; Muren 87. — 3. prima commendatio proficiscitur a modestia cum pietate in parentes, in suos benivolentia; of II 46. — III. hunc clarissimum virum singulari bonitate et modestia praeditum; dom 110. — IV. vetus illa magistra pudoris et modestiae censura sublata est; Piso 9. — V, 1. si inest in oratione mixta modestia gravitas; of II 48. — 2. per: f. 1.

modestus, bescheiden, mäßig, besonnen, ehrbar: A. incidimus in Talnam || Thalnam || ille (Nicias) de ingenio nihil nimis, modestum et frugi; A XIII 28, 4 (29, 1). quem vos modestissimum adulescentem (cognovistis); Flac 8. Metellus, homo sanctissimus modestissimusque omnium; Arch 9. non illud quidem modestum, sed tamen est non infacetum mendacium; Cael 69. nisi eius modestissimos mores ostendero; Planc 3. deinde boni mores et modestiores; fr F V 51. — B. sin autem inopem, probum tamen et modestum (defenderis); of II 70.

modice, mäßig, nicht sehr, mit Mäßigung, besonnen, ruhig: (res publica) ex tribus generibus illis confusa modice; rep II 41. quamquam a me timide modiceque dicitur; Sulla 80. epulabar cum sodalibus omnino modice, sed erat quidam fervor aetatis; Cato 45. quod (malum) modice feramus; Bru 5. modice hoc faciam aut etiam intra modum; ep IV 4, 4. quo (genere) breviter modiceque laudato; part or 74. minae Clodii modice me tangunt; A II 19, 1.

modicus, mäßig, unbedeutend, gemäßig, besonnen: solis tum accessus modici, tum recessus; nat II 49. (genus dicendi) modicum in delectando; orat 69. accedit actio non tragica nec scaenae, sed modica iactatione corporis; orat 86. modica libertate populo data; rep II 55. recessus: f. accessus. negat infinito tempore aetatis voluptatem fieri maiorem quam finito atque modico; fin II 88. quod modicis regni terminis uteretur; Deiot 36.

modifico, gehörig abmessen: membra illa modificata esse debent; de or III 186.

modius, Maß, Scheffel: I. 1. multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit; Lael 67. ut, cum HS ternis modium vendere non possent, pro singulis modis ternos denarios dare non liceret; Ver III 191. — 2. do pro: f. 1. vendo. quoniam tantum a civitatibus in modios singulos exegisti; Ver III 174. — II. huic iste cum sexagena milia tritici modium imperavisset; Ver III 170. tritici modium LX || LX milia || empti populo Romano dare debebant; Ver IV 20. — III. si illa iam habent pleno modio, verborum honorem, invitationem crebram; A VI 1, 16.

modo, nur, allein, gerade, eben, soeben, wofür, vorausgesetzt daß: I. einfach: 1. agatur modo haec res; har resp 31. quae (pars urbis) modo ex illis aedibus conspici posset; de or I 179. qui modo expositi sunt; inv II 35. quem modo hostem iudicavit; Phil VII 9. quamvis (Epicurus) spernat voluptates eas, quas modo laudavit; Tusc III 46. quorum satis arguta multa, sed ut modo primumque nascentia minuta quaedam; orat 39. modo Caesarem regnantem videramus; Phil II 108. — 2. (res familiaris) quam plurimis, modo dignis, se utilem praebet; of I 92. — 3. quod facere turpe non est, modo occulte, id dicere obscenum est; of I 127. in iis si paulum modo offensum est; de or III 196. — 4. duo modo haec opto; Phil II 119. ipsi dicunt ea se modo probare, quibus . . ; fin III 40. nemo aliter philosophus sensit, in quo modo esset auctoritas; div I 86. — 5. parietes modo urbis stant; of II 29.

verba modo mutantem; fin IV 21. — 6. dum modo inter me atque te murus intersit; Catil I 10. celeriter ad comitia veniendum censeo, dum modo ne [quid] haec ambitiosa festinatio aliquid imminuat eius gloriae, quam consecuti sumus; ep X 25, 2. nocentem aliquando, modo ne nefarium impiumque, defendere; of II 51. natura ipsa, si modo est, excitabitur; de or III 125. tute scis, si modo meministi, me tibi tum dixisse . . ; A XII 18, a, 2. f. 3. tantum modo in praesidiis eratis; Ligar 28. non me deus ista scire, sed his tantum modo uti voluit; div I 35. concede, ut impune emerit, modo ut bona ratione emerit; Ver IV 10. — 7. putant, qui horride inculque dicat, modo id eleganter enucleateque faciat, eum solum Attice dicere; orat 28. manent ingenia senibus, modo permaneat studium; Cato 22.

II. **correspondierend**: 1. cur eum beatum modo et non beatissimum etiam dixerim? Tusc V 76. o Academiam volaticam et sui similem! modo huc, modo illuc; A XIII 25, 3. qui partim nostra memoria bella cum populo Romano gesserunt, partim modo ab nostris imperatoribus subacti, modo bello domiti, modo triumphis ac monumentis notati, modo ab senatu agris urbibusque multati sunt, partim qui . . ; Font 12. quae (litterae) secundis rebus delectationem modo habere videbantur, nunc vero etiam salutem; ep VI 12, 5. (sol) modo accedens, tum autem recedens binas reversiones facit; nat II 102. vidimus eos, quicquid agerent, modo timentes, vicissim contemnentis religiones; leg II 43. — 2. caveat, ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem; of I 73. nec modo (hic) vincetur, sed etiam serviet; Tusc V 52. neque auxilium modo defensionis meae, verum etiam silentium pollicentur; Milo 3. quos clientes nemo habere velit, non modo illorum cliens esse; Phil II 107. in qua (gente) non modo tot, sed unus tam crudelis hostis patriae sit inventus; Sulla 76. tutoribus defendentibus non modo patrias eius fortunas, sed etiam bona tutorum ademisti; Ver I 146. ut (poetae) non legantur modo, sed etiam ediscantur; Tusc II 27. ego nullum locum praetermitto non modo laudandi tui, sed ne ornandi quidem; ep XII 24, 1. peto a te, ut id non modo neglegentiae meae, sed ne occupationi quidem tribuas; A IV 2, 1. quam (scientiam) nos non comprehensionem modo rerum, sed eam stabilem quoque et immutabilem esse censemus; Ac II 23. ne quid horum non modo impulsu, verum omnino adventu meo factum esse videatur; Ver II 161. qui aliis mortem parentum non modo impellendo, verum etiam adiuvando pollicebatur; Catil II 8. nos non modo non vinci a Graecis verborum copia, sed esse in ea etiam superiores; fin III 5. epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem; ep IX 26, 4. non modo id non dices, sed ne illud quidem tibi dicere licebit; Ver II 178. quae nunc vereor ne non modo non prosint, verum etiam aliquid obsint; Flac 103. videtis, ut senectus non modo languida atque iners non sit, verum etiam sit operosa; Cato 26.

modulate, melodisch: si ex oliva modulate canentes tibiae nascerentur; nat II 22.

modular, nach dem Takt abmessen, den Takt empfinden: quasi (natura) modularetur hominum orationem; orat 58. quod hominum aures vocem natura modulatur ipsae; de or III 185.

modus, Maß, Grenze, Schranke, Ziel, Mäßigung, Art und Weise, Takt, Melodie: I. **absolut**: 1. modus nullus est florentior in singulis verbis nec qui plus luminis adferat orationi; de or III 166. modus est, in quo, quem ad modum et quo animo factum sit, quaeritur. eius partes sunt prudentia et imprudentia; inv I 41. in ipso tactu esse modum et mollitudinis et levitatis; de or III 99. non est

in verbo modus hic, sed in oratione, id est, in continuatione verborum; de or III 167. gravis est modus in ornatu orationis et saepe sumendus; de or III 167. non sunt in ea (oratione) tamquam tibicinii percussio modum, sed universa comprehensio orationis clausa est; orat 198. Cleanthes quattuor modis formatas in animis hominum putat deorum esse notiones. unus is modus est, qui est susceptus ex praesensione rerum futurarum, alter . . .; nat III 16. f. adfert. haec cum pressis et flebilibus modis, qui totis theatris maestitiam inferant, concinuntur; Tusc I 106. ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit aut sesquipleus aut duplex aut par; orat 193. tertius ille modus transferendi verbi late patet, quem necessitas genuit inopia coacta et angustiis, post autem iucunditas delectatioque celebravit; de or III 155. hanc diligentiam subsequitur modus etiam et forma verborum; de or III 173. — 2. modus est optimus decus ipsum tenere nec progredi longius; of I 141.

II. nach Verben: 1. adhibent modum quandam, quem ultra progredi non oporteat; Tusc IV 38. f. refero. celeberrimo: f. I, 1. patet. voluisti magnum agri modum censeris; Flac 80. qui rebus infinitis modum constituant; fin I 2. quae (mulier) non aliquando lugendi modum fecerit; ep V 16, 6. modum faciam; ep X 3, 4. gigno: f. I, 1. patet. quanto facilius nos non laxare modos, sed totos mutare possumus? de or I 254. premo: f. I, 1. inferunt. quaeramus modum aegritudinis; Tusc IV 40. modus adhibeatur, isque referatur ad facultates; of II 55. intelleges honestius te inimicitarum modum statuere potuisse quam me humanitatis; Sulla 48. sumo, suscipio: f. I, 1. est; de or III 67. nat III 16. quorum (oculorum) et hilaritatis et vicissim tristitiae modum res ipsae, de quibus agit, temperabunt; orat 60. natura ipsa terminabit modum; Tusc III 74. ii (appetitus) sine dubio finem et modum trans-eunt; of I 102. — 2. quod tu eius modi evasisti; Ver III 161. ut intellegatis, cuius modi istius de cohorte recuperatores existimati sint; Ver III 29. cuiusmodi || cuiuscemodi, al. || (lex) sit; inv II 134. cum (Zeno) pugnum fecerat, dialecticam aiebat eius modi esse; orat 113. cuiuscumque modi sit mater; Cluent 17. quod cuius modi sit, iam videro; Cluent 146. cuiusnam modi est Superbi Tarquinii somnium? div I 43. — 3. quod (genus) erit aequatum et temperatum ex tribus optimis rerum publicarum modis; rep I 69. progredior ultra: f. I. adhibeo.

III. nach Adjectiv: divitiae, nomen, opes vacuae consilio et vivendi atque aliis imperandi modo; rep I 51.

IV. nach Substantiven: multa istius modi dicuntur in scholis; div II 31. Clodium praesentem fregi altercatione huius || eius || modi; A I 16, 8. quotus quisque est, qui teneat artem numerorum ac modorum? de or III 196. maereo casum eius modi, ut . . .; ep XIV 2, 2. ne pretio quidem corrumpi index in eius modi causa potest; Caecin 72. te in huiusce modi crimine maxime eius pudet? Ver V 136. docet me eius modi rem et factum; Quinct 79. quia possit eiusdem modi existere falsum aliquod, cuius modi hoc verum; Ac II 101. se vitam remotam a procellis huiusce modi indiciorum sequi maluisse; Cluent 153. partes: f. I, 1. est; inv I 41. huiusce modi res commissa nemini est; agr II 64. f. factum. verum: f. falsum.

V. Umstand: 1. si omnia fato fierent eius modi, ut nihil fieret nisi praegressione causae; fat 44. vgl. IV. falsum. — 2. qui in sua provincia iudicavit absolvi se nullo modo posse; Ver III 138. qui (tribunatus) quodam modo absorbet orationem meam; Sest 13. accusare, quoquo modo posset, quam illo modo emori maluit; Cluent 42. omni modo egi cum rege; A VI 2, 7. concini: f. I, 1. inferunt.

quicquid eodem modo concluditur, probabitur; Ac II 96. quo modo ego illam labem conquerar? Ver pr 40. ut nullo modo, nisi ut exposui, constitui possit finis bonorum; fin IV 28. idem alio modo dicentibus Stoicis; Tusc IV 6. emori: f. accusare. quo modo iucunda vita potest esse, a qua absit prudentia? Tusc V 101. etsi hoc ab eius amicis more et modo factum est; Muren 72. esset timendum, quoniam modo id ferret civitas; Milo 77. formari: f. I, 1. est; nat III 16. quo modo nunc se istorum artes habent, pertimescenda est multitudo causarum; de or II 140. ut eius orbis una quaeque pars alia alio modo moveat immutetque caelum; div II 89. in hac arte nullum est praeceptum, quo modo verum inveniatur, sed tantum est, quo modo iudicetur; de or II 157. vides, quo modo loquantur; fin IV 7. movere: f. immutare. poterit, quocumque modo postulabit causa, dicere; orat 70. reliqui omnes (philosophi) divinationem probaverunt, sed non uno modo; div I 5. at stulte, qui dissuaserit. quo modo stulte? of III 101. quae ita videantur, ut etiam alia eodem modo videri possint; Ac II 40. de quibus non omnes uno modo; of III 113. vgl. stulte. — 3. videamus, rationes quem ad modum rettulerit; Ver pr 36. est ambulanti ad hunc modum sermo ille nobis institutus; Tusc II 10. ut, quem ad modum in oratione constanti, sic in vita omnia sint apta inter se et convenientia; of I 144. volo etiam exquiras, quem ad modum nunc se gerant; A VIII 12, 6. f. I, 1. est; inv I 41. vox quasi extra modum absona atque absurda; de or III 41. a te maiorem in modum peto atque contendo, ut . . .; ep XIII 7, 5. erit id mihi maiorem in modum gratum; ep XIII 35, 2. solliciti eram de tua valetudine mirum in modum; ep XVI 7. (amicus) mirandum in modum est animo abalienato; A I 3, 3. incredibile in modum concursus finit ex agris; A V 16, 3. in modo: f. I, 1. est; inv I 41. modice hoc faciam aut etiam intra modum; ep IV 4, 4. cum laeas Albanus praeter modum crevisset; div I 100. prope modum aequa et iusta dicebas; Phil II 72.

moenia, Mauern: I. nihil esse pulchrius quam Syracusarum moenia; Ver V 95. — II, 1. ne sua moenia portusque defenderent; Ver V 50. — 2. tectis ac moenibus subiectos prope iam ignes circumdatosque restinximus; Catil III 2 - 3. armatum ad patriae moenia accedere; A VIII 3, 6. idem Sabinos cum a moenibus urbis reppulisset; rep II 36. quod intra moenia nefarius hostis versatus est; sen 11. — III. diligentius urbem religione quam ipsis moenibus cingitis; nat III 94. quod isdem moenibus contineremur; Catil I 19. sapientis animus virtutibus omnibus ut moenibus saeptus; par 27.

mola, Mühle, gefalzene Schrotmehl: 1. iam abscedet (caput iecoris, cor), simul ac molam et vinum insperseris; div II 37. — 2. (Favonius) dixit ita, ut Rhodi videretur molis potius quam Moloni operam dedisse; A II 1, 9.

moles, Maffe, Grundbau, Damm, Last, Macht: I. in eo (loco) maximae moles molestiarum et turbulenti-ssimae tempestates exstiterunt; de or I 2. »hos non Terra edita moles Gigantum ictus corpori infligit meo«; Tusc II 20. — II, 1. adde moles oppositas fluctibus, portus manu factos; of II 14. non facile hanc tantam molem mali a cervicibus vestris depulsem; Catil III 17. edo: f. I. infligit. oppono: f. addo. — 2. »te patria in media virtutum mole locavit«; div I 22. — III. nisi (fons) munitione ac mole lapidum diunctus esset a mari; Ver IV 118. aditus insulae esse munitos mirificis molibus; A IV 17, 6 (16, 13).

moleste, lästig, ungeru: moleste se ferre; quod cum non posset audire; Tusc II 61. te de

praedio Oviae exerceri moleste fero; A XIII 22, 4. quod quaeso ne moleste patiamini; Cluent 11.

molestia. Beschwerde, Unannehmlichkeit, Unbehagen, Pein, Ärger, Verdruß: I. quod (metus) esset quasi dux consequentis molestiae; Tusc IV 64. molestia (est) aegritudo permanens; Tusc IV 18. aliud (vocis genus sibi sumat) molestia, sine commiseratione grave quoddam et uno pressu ac sono obductum; de or III 219. — II, 1. mihi perturbatio animi tui molestiam attulit; ep VII 13, 1. quae tanta ex improbis factis ad minuendas vitae molestias accessio potest fieri, quanta ad augendas? fin I 51. delevit mihi omnem molestiam recentior epistula; Q fr III 8, 1. omnes molestias et sollicitudines deposui et eieci; ep XIV 7, 1. iam exhibere mihi molestiam distiterunt; A II 1, 2. ego expertus et petendi et defendendi molestiam; Muren 46. in hoc ipso habent idem fascis molestiam; A VIII 3, 6. haec tibi ad levandas molestias magna esse debent; ep IV 3, 2. meam molestiam minui posse; A XI 10, 2. j. angeo. pro omnibus gentibus invandis maximos labores molestiasque suscipere; of III 25. — 2. numquam ista te molestia et cura liberabo; Q Rosc 34. ceteris nulla perfunctis propria molestia; ep V 12, 5. qui summum bonum dicant id esse, si vacemus omni molestia; Ac II 138. — 3. quibus (rationibus) te a molestiis coner abducere; ep IV 13, 4. te in istis molestiis, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum; ep IV 13, 4. — III. cum ab omni molestia vacuus esses; ep XI 16, 1. — IV. adsiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animis amittimus; Sex Rosc 154. dux: i. I. consequitur, quoniam ipsa liberatione et vacuitate omnis molestiae gaudemus; fin I 37. — V, 1. cum Caesar per litteras maxima se molestia ex illa contentione adfectum ostenderet; ep I 9, 20. quod (turbulentum) vel exsultat voluptate vel molestia frangitur; rep III fr 1. ut nec tabescat molestiis nec frangatur timore; Tusc IV 37. — 2. etsi cum magna molestia tuos tuaque desideras; ep VI 1, 1. ego propter incredibilem et animi et corporis molestiam conficere plures litteras non potui; A XI 5, 3. quod sine molestia tua facere possis; ep XIII 35, 2.

molestus, beschwerlich, lästig, unangenehm: ne verentem, ne molesti vobis interveniremus; de or II 14. fuit accusator vehemens et molestus; Bru 130. numquam (amicitia) intempestiva, numquam molesta est; Lael 22. ut molesto aut difficili argumento aut loco non numquam omnino nihil respondeam; de or II 294. si non sit molestus dominus; Phil VIII 12. civilis dissensionis non est iste molestus exitus; dom 152. locus: j. argumentum. ne ille (deus) est implicatus molestis negotiis et operosis! nat I 52. tu illam Ostiensem (provinciam habuisti), non tam gratiosam quam negotiosam et molestam; Muren 18. a Piraeo ad Zostera vento molesto; A V 12, 1. molesta veritas, siquidem ex ea nascitur odium; Lael 89. minus aliis gravis aut molesta vita est otiosorum; of I 70.

molior. in Bewegung setzen, erregen, erwecken, betreiben, beabsichtigen, vorhaben, sich abmühen: I. cum etiam tum ceterae naves uno in loco moliebantur; Ver V 88. — II, 1. Sp. Cassium de occupando regno molientem; rep II 60. — 2. nunc id speramus idque molimur, ut rex proficiscatur ad te; ep I 5, b, 2. — 3. de quo (oratore) molimur aliquid exquisitius dicere; orat 37. vos redire molientem (Antonium) reppulistis; Phil XIV 33. — III. quoniam haec fere maxime in iudicium animis oratione molienda, amor, odium, iracundia, invidia, misericordia, spes, laetitia, timor, molestia; de or II 206. j. II, 2. amorem, al.: j. alqd. moliri statim nefaria mulier coepit insidias filio; Cluent 176. (Octavianus) magna molitur; A XVI 8, 1. ut nulla vis tantos queat motus mutationemque moliri; Ac II 119. nulla

opera (deus) molitur; nat I 51. L. Catilinam pestem patriae nefarie molientem eiecimus; Catil II 1.

molitio, Zuriistung: I. quae molitio, quae ferramenta, qui vectes fuerunt? nat I 19. — II. propter paucos tanta est facta rerum molitio; nat I 23.

molitor, Erbauer: hanc habuit rationem effector mundi et molitor deus, ut unum opus absolveret; Tim 17.

mollio, weich machen, erweichen, auflockern, verweichlichen, mildern, bündigen: hic (Q. Maximus) Hannibalem juveniliter exsultantem patientia sua mollebat; Cato 10. aetas domesticarum rerum delectatione mollebat; A IX 10, 3. lacrimae meorum me interdum molliunt; A X 9, 2. molliotes et oblimatos agros ad serendum (Nilus) relinquit; nat II 130. (poetae) molliunt animos nostros; Tusc II 27. Martia legio hoc nuntio languescet et mollietur; Phil XII 8. usu mollienda nobis verba sunt; nat I 95.

mollipes, schlepplüßig: »mollipedes boves spectantes lumina caeli«; div I 15.

mollis, weich, zart, sanft, mild, schwach, weichlich: tu (me) et esse et fore oricula infima scito molliorem; Q fr II 13 (15, a), 4. nihil tam facile in animos teneros atque molles influere quam varios canendi sonos; leg II 38. (ea) sicut mollissimam ceram formamus; de or III 177. quae (feminae) ceteris in urbibus mollissimo cultu „parietum umbris oculantur“; Tusc II 36. alia quaedam dicendi molliora ac remissiora genera; de or II 95. hic primus inflexit orationem et eam mollem teneramque reddidit; Bru 38. quae (oratio Caesaris) sane mollis et liberalis fuit; ep VI 14, 2. quis hoc philosophus tam mollis, tam languidus, tam enervatus probare posset? de or I 226. palpebrae mollissimae tactu, ne laederent aciem; nat II 142. qui spem Catilinae mollibus sentiis aluerunt; Catil I 30. ne tardatibus utamur in ingressu mollioribus; of I 131. aspernari Epicureos molles et delicatas voluptates; nat I 113.

molliter, weich, gelassen, weichlich: quod (vietum et caducum) ferendum est molliter sapienti; Cato 5. eos (nidos) quam possunt mollissime substernunt; nat II 129. quam sit turpe delicate ac molliter vivere; of I 106.

mollitia, Weichheit, Sanftmut, Weichlichkeit, Schwäche: I. lenitatem mollitia animi (imitatur); part or 81. in primo ortu inest teneritas ac mollitia quaedam; fin V 58. nulla mollitia cervicum, nullae argutiae digitorum; orat 59. — II. qua mollitia sum animi ac lenitate; Sulla 18. — III. qui officia deserunt mollitia animi, id est laborum et dolorum fuga; fin I 33. qua (voluptate) cum liquescimus flumisque mollitia; Tusc II 52.

mollitudo, Weichheit, Geschmeidigkeit, Weichlichkeit: I. in pulmonibus inest raritas quaedam et adsimilis spongiis mollitudo ad hauriendum spiritum aptissima; nat II 136. — II, 1. et „mollitudo“ humanitatis et „murmur“ maris sunt ducta a ceteris sensibus; de or III 161. — 2. videamus, ne haec oratio sit hominum adsentantium nostrae imbecillitati et indulgentium mollitudini; Tusc III 13. — III. in ipso tactu esse modum et mollitudinis et levitatis; de or III 99.

momentum, Bewegung, Beweggrund, Bedeutung, Entscheidung, Einfluß, Gewicht, Wert: I. non semper nec in omnibus causis ex isdem argumentorum momenta sunt; orat 47. — II, 1. quasi (quattuor corpora) partita habeant inter se ac divisa momenta; Tusc I 40. cum ad beatam vitam nullum momentum cetera haberent; fin IV 47. j. III. omnia momenta observabimus neque ullum praetermitteremus tui iuvandi locum; ep VI 10, 5. partior: j. divido. non tam auctores in disputando quam

rationis momenta quaerenda sunt; nat I 10. — 2. id est maximi momenti et ponderis; Vatin 9. — 3. ut (hic locus) magno ad persuadendum momento futurus sit; inv II 77. — 4. cum sis post vitam sine momento futurus; fr I 21. — III. cave quicquam habeat momenti gratia; Muren 62. — IV. inventa non solum ordine, sed etiam momento quodam atque iudicio dispensare atque componere; de or I 142. ut omnia verborum momentis, non rerum ponderibus examinet; rep III 12. an ignoratis cetera illa magna populi Romani vectigalia perlevi saepe momento fortunae inclinatione temporis pendere? agr II 80. nec ullo minimo momento plus ei vitae tribuo quam Stoici; fin V 88.

monedula, Dohle: cum non plus aurum tibi quam monedulae committebant; Flac 76.

moneo, erinnern, ermahnen, zurechtweisen, warnen, auffordern, raten: I. moneo et praedico, integra re causaque denuntio; Rab Post 15. qui et curare (deos) arbitror et monere etiam ac multa praedicere; div I 132. — II. 1. cum di immortales monent de optimatum discordia; har resp 53. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem nequam relinquerem; A VI 9, 3. — 2. audita vox est mentis, ut providerent, ne a Gallis Roma caperetur; div II 69. §. 1. — 3. improbe feceris, nisi monneris, ne adsidat; fin II 59. — 4. pietatem, quae erga patriam aut parentes officium conservare moneat; inv II 66. ratio ipsa monet amicitias comparare; fin I 66. — 5. moneo praedicoque id, quod intellego, tempus hoc vobis divinitus datum esse, ut . . .; Ver pr 43. — III. cur deus dormientes nos moneat, vigilantes neglegat? div I 85. videamus, quid idem haruspices iam a dis immortalibus dicant moneri; har resp 40. ut etiam bestiae fame monitae plerumque ad eum locum revertantur; Cluent 67. ab aqua aut ab igni pericula (haruspices) monent; div II 32. — IV. 1. a qua (Moneta) praeterquam de sua plena quid unquam moniti sumus? div II 69. — 2. monitum ab eo Crassum, caveret ne iret; div II 84. — 3. videtis, ut moneat Apronium, quibus rebus se insinuet in familiaritatem Metelli; Ver III 157. nec (Iuppiter) fulminibus homines, quid faciendum esset, moneret; div II 44. — 4. Glancia solebat populum monere, ut primum versum attenderet; Rab Post 14. quae tu me mones ut caveam; ep II 16, 4. illud erat amoris mei, monere te atque hortari, ut in rem publicam incumberes; ep X 1, 2. — 5. (rusticum) esse monitum, ne vim suam experiri vellet; div I 55. — 6. ut eum suae libidines flagitiosae facere monebant || ad-monebant, al. ||; Ver I 63. Philippus hasne in capulo quadrigulas vitare monebatur? fat 5. — 7. monete eum modum quandam esse religionis; dom 105. — 8. ea monet alienum hominem, quae domi didicit ipse; Ver III 157. ea me ex tuis mandatis monuit, quae . . .; ep III 3, 1. §. 1.

monetalis, Münzmeister: I. Vettium accensat (tricator scilicet ut monetalis); A XV 13, 5. — II. „MONETALI“ adscripti, quod ille ad me „PRO COS.“; A X 11, 5.

monile, Halsband: cum (Eriphyla) vidisset monile ex auro et gemmis; Ver IV 39.

monitio, Ermahnung, Warnung: habenda ratio est, ut monitio acerbitate careat; Lael 89.

monitor, Erinnerer, Mahner: I. quem (librum) monitor tuus hic tenet; div Caec 52. — II. est (praeceptum) magis monitoris non fatui; de or II 99. — III. sin per monitorem appellandi sunt; Muren 77.

monitum, Ermahnung, Erinnerung, Andeutung: I. 1. ut doctissimis hominibus usus nostri quasi quaedam monita tradamus; de or II 175. — 2. amore magis impulsus, quam quo te arbitrarer monitis et praeceptis egere; ep X 3, 4. — II. ad

quem metum si deorum monitis non duceremur; har resp 54.

monitus, Wille, Wink: eo conditas sortes, quae hodie Fortunae monitu tolluntur; div II 86.

monogrammus, aus Iunrißen bestehend, fßziert: Epicurus monogrammos deos et nihil agentes commentus est; nat II 59.

mons, Berg, Gebirge: I. accedit eo mons Gaurus; agr II 36. ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est divisus aquarum divertis; ep II 10, 2. — II. 1. idem Aventinum et Caelium montem adiunxit urbi; rep II 33. qui (mons) Sacer appellatus est; Bru 54. divido: §. I. est. — 2. nos campis, nos montibus fruimur; nat II 152. — 3. vectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? A II 16, 2. genus hominum in montibus ac silvis dissipatum; de or I 36. in Eryco monte monumentum tuorum flagitiorum posuisti; Ver II 115. — III. eam (lunam) esse terram multarum urbium et montium; Ac II 123. cernes vestitus densissimos montium; nat II 161. — IV. 1. tractus ductusque muri difinitus ex omni parte arduis praeruptisque montibus; rep II 11. — 2. Antiochum Magnum illum maiores nostri intra montem Taurum regnare iusserunt; Sest 58.

monstro, zeigen, andeuten, lehren: I. quia ostendunt, portant, monstrant, praedicunt || pro-dicunt ||, „ostenta, portenta, monstra, prodigia“ dicuntur; div I 93. tu istic, si quid librarii mea manu non intellegent, monstrabis; ep XVI 22, 1. — II. qui, quod aliquo in loco viderunt, alio in loco, nisi monstratum est, nequeunt cognoscere; inv I 55. quod Homericus Ulixes Deli se proceram palmam vidisse dixit, hodie monstrant eandem; leg I 2. ut res tantas quisquam nisi monstratas possit videre; de or III 124. quid est aliud erranti viam non monstrare? de III 55 (54).

monstrum, Ungeheuer, Scheusal, Ungeheuer-sichtheit, Un glaubliches, Wahrzeichen, Wunder: I. 1. quodnam illud esset tale monstrum; div I 49. monstra narrant; quae falsa esse possunt; A IX 11, 4. versabatur in Sicilia quoddam novum monstrum; Ver V 145. — 2. tunc, foedissimum monstrum, ausus es meum discessum in maledicti loco ponere? Piso 31. — II. monstrum ex contrariis cupiditatibus conflatum; Cael 12. hominibus ea ostendi, monstrari, portendi, praedici; ex quo illa „ostenta, monstra, portenta, prodigia“ dicuntur; nat II 7. cum magna vis videretur esse monstris interpretandis ac procurandis in haruspicum disciplina; div I 3. nos quae monstra cotidie legamus; A IX 13, 7. narro: §. I. 1. est. Chaerippus mera || mihi || monstra nuntiat; A IV 7, 1. procuro: §. interpretor, qui de Caesare monstra promulgarunt; Q fr II 4, 5. quae-nam illa in re publica monstra, quae scelera vidistis! Sest 53. — III. eadem (Etruria) interpretatur, quid quibusque ostendatur monstris atque portentis; div I 92.

monstruose, widernatürlich: nihil tam monstruose cogitari potest, quod non possimus somnare; div II 146.

monstruosus, seltsam, sonderbar: quid minus mirum quam illam monstruosissimam bestiam urnam evertisse? div II 69.

montanus, Bergbewohner: I. nullum est in hac urbe conlegium, nulli pagani aut montani, qui non . . .; Sest 74. — Dolopes finitimique montani oppidis atque agris exterminati; Piso 96.

montivagus, Berge durchschweifend: bestiae non montivagos atque silvestres cursus lustrationes-que patiuntur? Tusc V 79.

montuosus, gebirgig: in locis, plani an montuosi; part or 36. cum locis ipsis delectemur,

montuosis etiam et silvestribus; Lael 68. tota nostra illa aspera et montuosa regio; Plane 22.

monumentum (monimentum), Denkmal, Erinnerungszzeichen, Andenken, Urkunde: I, 1. monumenta rerum gestarum et vetustatis exempla oratori nota esse debere; de or I 201. quia eorum monumenta certa in litteris exstant; inv I 39. ut annales populi Romani et monumenta vetustatis loquuntur; dom 86. spectat; f. IV. ratio. — 2. ut hoc magis monumentum grati senatus quam clari viri futurum sit; Phil IX 11. — II, 1. obstupescant posteri incredibiles victorias, monumenta, munera, triumphos audientes et legentes tuos; Marcel 28. in animis ego vestris omnes triumphos meos, monumenta gloriae condi et conlocari volo; Catil III 26. omnia antiquitatis monumenta conligo; Cato 38. conloco; f. condo. cum mos a maioribus traditus sit, ut monumenta maiorum ita suorum quisque defendat, ut ea ne ornari quidem nomine aliorum sinat; Ver IV 79. ut monumentum quam amplissimum locandum faciendumque curent; Phil XIV 38. cum idem monumentum et domesticae crudelitatis et nostrae mansuetudinis haberent; Ver IV 73. lego; f. audio. loco; f. facio. nulla eius (Africani) ingenii monumenta mandata litteris; of III 4. orno; f. defendo. in Eryco monte monumentum tuorum flagitiorum posuisti; Ver II 115. qui sine ullis ornamentis monumenta solum temporum, hominum, locorum, gestarum [que] rerum reliquerunt; de or II 53. ut tu ipse auctoritatem et monumentum aliquod decreti aut litterarum tuarum relinquis; Q fr I 2, 11. ipsae familiae sua quasi ornamenta ac monumenta servabant; Bru 62. aeternum inimicitarum monumentum Graios de Graiis statuere non oportet; inv II 70. quae vetustas tollet operum circum Mutinam taetra monumenta? Phil XII 12. — 2. ut cuperem quam celerrime res nostras monumentis commendari tuis; ep V 12, 1. nota res est et a te ipso mandata monumentis; div I 33. — 3. cum iste omnes verborum acerbitates non ex memoria vestra, sed ex annalium monumentis conquisierit; Rabir 15. quae (opinio) constat ex antiquissimis Graecorum litteris ac monumentis; Ver IV 106. cum ad templum monumentumque nostrum civitates pecunias decrevisset; Q fr I 1, 26. quam (generis antiquitatem) in monumentis rerum gestarum incisam ac notatam videmus; Font 41. quos (senariolos) in eius monumento esse inscriptos acceperam; Tusc V 64. quo plus insumptum in monumentum esset quam nescio quid, quod lege conceditur, tantumdem populo dandum esse; A XII 35. noto in; f. incido in. quantum ex monumentis suspicari licet; Bru 52. — III. desine simulare te gloriae studiosum ac monumentorum fuisse; Ver II 144. — IV. non elogia monumentorum id significant; fin II 116. quoniam gloriae munus optimis civibus monumenti honore persolvitur; Phil XIV 34. ego, quae monumenti ratio sit, nomine ipso admoneor: ad memoriam magis spectare debet posteritatis quam ad praesentis temporis gratiam; fr E III 7. — V, 1. clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas; div I 87. P. Africanus Siculorum urbes signis monumentisque pulcherrimis exornavit; Ver II 3. testari; f. consignari. quae (studia et artes) sint nobis Graeciae monumentis disciplinisque tradita; Q fr I 1, 28. — 2. quod (senatus consultum) in monumento Marii factum est; Plane 78.

mora, Verzögerung, Aufenthalt, Raft, Verzug, Aufschub, Pause: I. alios morae respirationesque delectant; orat 53. — II, 1. certe ista legatio moram et tarditatem adferet bello; Phil V 25. de Publilio, quod perscribi oportet, moram non puto esse faciendam; A XVI 2, 1. ex lege utrum statim fieri necesse sit, utrum habeat aliquam moram et

sustentationem; inv II 146. ne moram atque impedimentum reliquis praeceptis intulisse videamur; inv I 12. nullam moram interponendam putavimus, quin . . .; Ac I 1. — 2. cum ad iudicii moram familiaris funeris excusatio quaereretur; Rabir 8. — III, 1. cum omni mora, ludificatione, calumnia senatus auctoritas impediretur; Sest 75. — 2. propter tarditatem sententiarum moramque rerum; ep X 22, 2. velim videas, ut (HS xxx) sine mora curentur; A XI 11, 2.

moralis, die Sitten betreffend: decet argentem linguam Latinam nominare (eam partem philosophiae) „moralē“; fat 1.

morator, Verzögerer: nisi quem forte ex illo grege moratorum (sit habiturus), qui subscriptionem sibi postularunt; div Caec 49.

moratus, geartet, gefittet, charaktervoll, angemessen: ut probi, ut bene morati, ut boni viri esse videantur; de or II 184. sine quibus civitates aut esse aut bene moratae esse non possent; de or I 85. bene moratae et bene constitutae civitatis; Bru 7. genus hominum optime moratum; agr II 84. narrationes ut credibiles, ut moratae (sint); Top 97. o poëma tenerum et moratum atque molle! div I 66.

morbus, Krankheit: I, 1. medici ex quibusdam rebus et advenientes et crescentes morbos intellegunt; div II 142. quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus quaeritur; Cluent 57. hic morbus, qui est in re publica, relevatus istius poena vehementius reliquis vivis ingravescet; Catil I 31. quo modo in corpore est morbus, est aegrotatio, est vitium, sic in animo; Tusc IV 28 (29). tum existit et morbus et aegrotatio et offensiones eae, quae sunt eis morbis aegrotationibusque contrariae; Tusc IV 24. ingravescit; f. est; Catil I 31. cum hominem temperantem, summum medicum tantus improviso morbus oppreserit; A XV 1, 1. visa est mihi iam senescentis morbi remissio profuisse; ep VII 26, 1. — 2. animi morbi sunt cupiditates immensae divitiarum, gloriae; fin I 59. — II, 1. morbos hos perturbatos motus philosophi appellant; Tusc III 10. non solum morbus eius (aegri), sed etiam consuetudo valentis cognoscenda est; de or II 186. eidem (Graeci) morbos toleranter atque humane ferunt; Tusc II 65. intellego; f. I, 1. advenit. ego omnes morbos reformido; ep VII 26, 1. relevo; f. I, 1. est; Catil 31. quoniam quartana cares et novum morbum removisti; A X 16, 6. quia (morbi) non tam celeriter sanantur, quam illa (vitia) tolluntur; Tusc IV 32. in animo tantum modo cogitatione possumus morbum ab aegrotatione seiungere; Tusc IV 29. (Graeci) vocant, πάθος, id est morbum, quicumque est motus in animo turbidus. nos melius; Tusc III 23. — 2. nec in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosi cadit; Tusc IV 32. ille in morbum continuo incidit, ex quo non convaluit; ep XIII 29, 4. qui e gravi morbo recreati sunt; Quir 4. — III, 1. contrarius; f. I, 1. existit. — 2. ut sunt alii ad alios morbos procliviores, sic . . .; Tusc IV 27. — IV, 1. cum Ser. Sulpicius gravi periculosoque morbo adfectus contra vim gravitatemque morbi contenderit; Phil IX 15. ut nihil ad eorum (morborum) magnitudinem posset accedere; fin II 96. remissio; f. I, 1. senescit. nec graviora sunt carnificum cruciamenta quam interdum tormenta morborum; Phil XI 8. in quo vis morbi tanta non appareat; fat 17. f. gravitas. — 2. haec aliorum ad alios morbos proclivitas late patet; Tusc IV 27 (28). — V, 1. adfici; f. IV, 1. gravitas. hominis cum corporis morbo tum animi dolore confecti; Muren 86. quem (Themistoclem) Thucydides tantum morbo mortuum scripsit; Bru 43. nec (Dionysium) Aesculapius misero diurnoque morbo tabescentem interemit; nat III 84. — 2. in; f. I, 1. est; Cluent 57.

mordax, bissig: „lacerat lacertum Largi mordax Memmius“; de or II 240.

mordeo, beißen, verwunden, schmerzen, fränfen: I. alii vestrum canes (sunt), qui et latrare et mordere possunt; Sex Rose 57. si paupertas momordit; Tusc III 82. — II. morderi te interdum, quod non simul sis; A VI 2, 8. si qua sint in tuis litteris, quae me mordeant; A XI 7, 8. valde me momorderunt epistolae tuae de Attica nostra; A XIII 12, 1. sed, ut mones, „frenum momordi“; ep XI 24, 1.

mordicus, mit Beißen, mit den Zähnen, hartnäckig, durchaus: auriculam fortasse mordicus abstulisset; Q fr III 4, 2. usque eo (plataleam) premere earum (avium) capita mordicus; nat II 124. re (Stoici) eadem defendunt, quae Peripatetici, verba tenent mordicus; fin IV 78.

moribundus, dem Tode nahe: tribunum plebis dum viginti vulneribus acceptis iacentem moribundumque vidistis; Sest 85.

morigeror, sich richten, sich anpassen: voluptati aurium morigerari debet oratio; orat 159.

mori, sterben, vergehen, erlösen, aufhören: I. 1. Cato sic abiit e vita, ut causam moriendi nactum se esse gauderet; Tusc I 74. honeste moriendi facultatem petit; Rabir 37. — 2. ita vivere miserum duxit ne beato quidem; ep VI 3, 3. vgl. II. homo. — II. si causam ageres militis, patrem eius, ut soles, dicendo a mortuis excitasses; de or I 245. quem (Themistoclem) Thucydides tantum morbo mortuum scripsit; Bru 43. moreretur prius acerbissima morte miliens C. Gracchus; Rabir 16. aequo animo paratoque moriar; Catil IV 3. eorum, qui exacta aetate moriuntur, fortuna laudatur; Tusc I 93. si marem anguem emisisset, uxori brevi tempore esse moriendum, si feminam, ipsi; div I 36. si naturalis est causa, cur in mari Fabius non moriatur, in mari Fabius mori non potest; fat 14. moriar, si praeter te quemquam reliquum habeo, in quo . . . ; ep IX 15, 2. quod (res publica) ei mortuo paret, quem vivum ferre non poterat; ep XII 1, 2. non vidisses fratrem tuum, sed quandam effigiem spirantis mortui; Q fr I 3, 1. potius mori miliens (malim) quam semel istius modi quicquam cogitare; A VII 11, 1. quorum corpora viva cum mortuis quam aptissime conligantur; fr F V 95. ut medici numquam aegris dicunt illo morbo eos esse morituros; div II 54. ex quo fit, ut illae (angues) nec morsu vivae noceant nec odore mortuae; nat I 101. ut cygni cum cantu et voluptate moriantur, sic . . . ; Tusc I 73. (Silenus) docuisse regem non nasci homini longe optimum esse, proximum autem quam primum mori; Tusc I 114. qui (Milo Crotoniates) aspexisse lacertos suos dicitur inlacrimansque dixisse: „at hi quidem mortui iam sunt“; Cato 27. antiquae sunt istae leges et mortuae; Ver V 45. in quo ipso (levissimo quoque) una cum satietate memoria quoque moriatur voluptatis; of II 56. Caesar cum venisset mortuo plausu; A II 19, 3. ut iste interpositus sermo deliciarum desidiaequae moreretur; Cael 76. facio iniuriam fortissimo viro mortuo; Piso 8. et „vivere“ vitem et „mori“ dicimus; fin V 39. uxor: f. alqs; div I 36.

moror, verzögern, hindern, aufhalten: I. in Italia te moraturum, dum tibi litterae meae veniant; ep XI 24, 2. tu quod adhuc Brundisii moratus es, valde probo; ep XV 17, 4. cum morarentur iumenta; Tusc I 113. — II. cui bellum moremur inferre; Phil V 33. — III. nisi quid me etesiae morabuntur; ep II 15, 5. si me navigatio non morabitur; ep XV 11, 2. legatorum nomen ipsum et animos hominum et belli celeritatem morabitur; Phil V 26.

morose, grämlich, mürrisch: is (M. Piso) hominum ineptias ac stultitias iracundius respuebat sive morose sive ingenno liberoque fastidio; Bru 236.

morositas, mürrisches Wesen, Grämlichkeit: I. morositas et ea vitia, quae dixi, habent aliquid excusationis; Cato 65. — II. ne in morositatem inutilem et odiosam incidamus; of I 88.

morosus, mürrisch, launisch, eigenfönnig: usque eo difficiles ac morosi sumus, ut . . . ; orat 104. quam sint morosi, qui amant; ep VII 15, 1. genus hoc morosum, superstitiosum, suspiciosum; de or II 251. defendendo moroso homini cumulatissime satis fecimus; Q fr II 4, 1. sunt morosi et anxii et iracundi et difficiles senes; Cato 65.

mors, Tod: I. **absolut**: 1. aderat carnifex praetoris, mors terrorque sociorum et civium Romanorum, lictor Sextius; Ver V 118. cui luctum mors patris attulit; Sex Rose 13. appropinquante morte; div I 63. quod mors sensu caret; fin I 40. quae (mors) aut plane neglegenda est, si omnino exstinguit animum, aut etiam optanda, si aliquo eum deducit, ubi sit futurus aeternus; Cato 66. huic non sanguis, qui est in morte profusus, sed ipsa mors ob rem publicam obita honori fuit; Phil IX 5. ut doceam non modo malum non esse, sed bonum etiam esse mortem; Tusc I 16. mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem, sed quandam quasi migrationem commutationemque vitae; Tusc I 27. cum omnium rerum mors sit extremum; ep VI 21, 1. mors cum exstinxisset invidiam; Balb 16. f. deducit. mortem omnibus horis impendentem timens; Cato 74. mors ob oculos saepe versata est; Rab Post 39. — 2. ei sibilum mortem videri necesse est; Sest 115. — 3. o fortunata mors, quae naturae debita pro patria est potissimum reddita; Phil XIV 31.

II. **nach Verben**: 1. si Ser. Sulpicio casus mortem attulisset; Phil IX 5. consciscenda (fuit) mors voluntaria; ep VII 3, 3. alter intellegit mortem ab dis immortalibus non esse supplicii causa constitutam; Catil IV 7. ut mortem non modo contemnere debeamus, sed etiam optare; ep V 21, 4. debeo: f. I, 3. ut mihi non erepta L. Crasso a dis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur; de or III 8. secum ille mortem extulit; Phil IX 5. ut ne mors quidem sit in repetenda libertate fugienda; Phil X 20. quis bonus non luget mortem Trebonii? Phil XII 25. neglego: f. I, 1. deducit. quo (vulnere) taeterrimam mortem obire; Milo 86. pro qua (patria) quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? of I 57. opto: f. contemno. I, 1. deducit. quamquam mortem natura omnibus proposuit; Phil IV 13. reddo: f. I, 3. timeo: f. I, 1. impendit. cuius mortem senatus ulcisci cupit; Phil XI 9. — 2. qui pro te totiens morti me obtuli; Milo 94. — 3. quod (senectus) haud procul absit a morte; Cato 15. lacrimae meorum me ad mortem ire prohiberunt; Q fr I 4, 4. quem vos inscii ad mortem misistis; Phil IX 10. dum de patris morte quaeretur; Sex Rose 119. si est aliqui sensus in morte praeclarorum virorum; Sest 131. qui me a morte ad vitam vocavit; sen 24.

III. **nach Adjectiven**: 1. videtis nihil esse morti tam simile quam somnum; Cato 80. — 2. nec qui omnes, quibus iratus esset, eosdem [etiam] exsilio aut morte dignos indicaret; Marcel 31. — 3. erat (L. Thorius) ita non timidus ad mortem, ut . . . ; fin II 63.

IV. **nach Substantiven**: 1. cum angantur appropinquatione mortis confecti homines senectute; fin V 32. aliam causam mortis voluntariae nullam profecto iustam reperietis; Scaur 4, 5. in qua (fortitudine) est mortis dolorisque contemptio; rep V 9. crudelitatem mortis et dedecus virtus propulsare solet; Phil IV 13. idem sibi domicilium et vitae et mortis deposceret; sen 37. est gladiatorio generi mortis addictus; Phil XI 16. quo de genere mortis difficile dictu est; Lael 12. cum ille ex metu mortis ac tenebris revixisset; Ver V 160. eum tu hominem

terreto istis mortis aut exsilii minis; par 17. cui periculum mortis sit iniectum; Caecin 83. qui mortis poenam removet; Catil IV 7. mortis paternae de servis paternis quaestionem habere filio non licet; Sex Rose 78. se, cum tempus mortis venisset, totos esse perituros; Tusc I 49. illos mortis timor terret; nat I 86. — 2. deorum immortalium iudicia solent in scholis proferre de morte; Tusc I 113. cum Platonis graviter scriptum librum de morte legisset; Scaur 3, 4. institutam esse quaestionem de morte Oppianici; Cluent 181.

V. **Umfand**: 1. cum cives Romanos morte adfecerit; Ver I 9. cum hominis natura morte dissolvitur; Cato 80. etiamsi quis morte poenas sceleris effugerit; nat III 90. quae per vim oblatum stuprum voluntaria morte lueret; fin V 64. ut in alium quendam locum ex his locis morte migretur; Tusc I 97. qui censet eos morte esse multandos; Catil IV 7. ut alii dicerent animos hominum sensusque morte restringi; Sest 47. ad quem morte eius divitiae venerint; Sex Rose 88. alter (Carbo) morte voluntaria se a severitate iudicium vindicavit; Bru 103. — 2. qui (Scipio) perpaucis ante mortem diebus triduum disseruit de re publica; Lael 14. lacrimas in morte misera atque indigna nauarchorum non tenebamus; Ver V 172. §. I, 1. est; Phil IX 5. quae post mortem futura sint; Tusc I 31.

morsus. Biß, Schmerz, Angriff: I. dolor corporis, cuius est morsus acerrimus; Tusc III 61. — II, 1. ut aegritudo quasi morsum aliquem doloris efficiat; Tusc IV 15. »formidans acrem morsum Lepus«; fr H IV, a, 402. — 2. (viriditas) fundit frugem et contra avium minorum morsus munitur vallo aristarum; Cato 51. quid aristolochia ad morsus serpentium possit, video; div I 16. — III. ne cicatrices populus Romanus aspiciat ex mulierum morsu; Ver V 32. — IV. ut se defendant morsu leones; nat II 127. quae (recognitiones) quasi morsu quodam dolore efficiunt; A XII 18, 1. nondum ulcerato serpentis morsu Philocteta; fat 36.

mortalis. sterblich, irdisch, vergänglich, Mensch: A. qui mortalis natus condicionum postules immortalium; Tusc III 36. omne animal confitendum est esse mortale; nat III 32. pro mortali conditione vitae immortalitatem estis consecuti; Phil XIV 33. ita efficitur, ut omne corpus mortale sit; nat III 30. hominem esse natum quasi mortalem deum; fin II 40. neque me vero paenitet mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere; Rab Post 32. sin (Pronoea) alia est, cur mortalem fecerit mundum, non sempiternum; nat I 20. ex hac terrena mortali-que natura et caduca; Tusc I 62. ais, quoniam sit natura mortalis, immortalem etiam esse oportere; nat I 109. — B, a, I. eam sapientiam interpretantur, quam adhuc mortalis nemo est consecutus; Lael 18. mortali immortalitatem non arbitror esse contemnendam; Phil II 114. quem omnes mortales oderint; Ver II 166. — II. omnes mortales implorare posses; Caecin 62. ut mortales ex immortalibus procreatos (videremus); nat I 42. — III. quo beatius esse mortali nihil potest; par 16. — IV. doleo eam (rem publicam) in unius mortalis anima consistere; Marcel 22. nec ab iudicio omnium mortalium dissentire possunt; Phil IV 9. mentes mortalium falsis visis concitare; div II 127. — b. infra iam nihil est nisi mortale et caducum praeter animos; rep VI 17.

mortalitas. Sterblichkeit, Vergänglichkeit: quasi non omne, quod ortum sit, mortalitas consequatur; nat I 26.

mortifer, tödlich, irdisch: A. qui sunt morbo gravi et mortifero adfecti; div I 63. si ad cetera vulnera hanc quoque mortiferam plagam inflixisses auguratus tui; Vatin 20. Socrates tum paene in manu iam mortiferum illud tenens poculum;

Tusc I 71. accepit P. Sulla vulnus vehemens et mortiferum; Sulla 73. — B. si quae inscii imperiti-que pro salutaribus mortifera conscripserunt; leg II 13.

morturio, gern sterben wollen: dictum est a Cicerone de philosophis „morturiunt“, mori desiderant; fr K 22.

mos, Sitte, Gewohnheit, Willen, Wesen, Charakter, Benehmen, Brauch, Art und Weise: I. absolut: 1. mos ipse patrius praestantes viros adhibebat; rep V 1. mos iam de manibus elabatur; Flac 15. hic mos erat patrius Academiae, adversari semper omnibus in disputando; de or I 84. est mos hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere; Bru 84. quam (memoriam) ut conserves, quia mos est ita rogandi, rogo; ep XII 17, 1. sicut mos maiorum ferebat; Ver I 40. perferunt: §. II, 1. ex primo, ut maiorum iura moresque praescribunt; Font 46. erunt (leges) fere in more maiorum, qui tum ut lex valebat; leg II 23. vigeat in illa domo patrius mos et disciplina; Cato 37. — 2. o tempora, o mores! Catil I 2. o morem praeclearum! Flac 15.

II. nach Verben: 1. quos (antiquos mores) ita oblivione obsoletos videmus, ut non modo non colantur, sed iam ignorentur; rep V 2. pauci honore et gloria amplificati vel corrumpere mores civitatis vel corrigere possunt; leg III 32. quis non videt et formas et mores effingere a parentibus liberos? div II 94. horum exprimere mores oratione iustos, integros, religiosos, timidos, perferentes iniuriarum mirum quiddam valet; de or II 184. amico se morem gessisse; inv I 85. gerendus est tibi mos adolescentibus, Crasse; de or I 105. quae his temporibus scripsi, Aristotelis morem habent; A XIII 19, 4. ignoro: §. colo. ut nec morem maiorum nec necessitudinem sortis laederet; Ver I 37. nobilium vita victuque mutato mores mutari civitatum puto; leg III 32. nisi eius modestissimos mores ostendero; Planc 3. qui pristinum morem iudiciorum requirunt; Milo 1. veterem morem ac maiorum instituta retinebant excellentes viri; rep V 1. se in beneficiis collocandis mores hominum, non fortunam sequi; of II 69. cum mos a maioribus traditus sit, ut . . ; Ver IV 79. video: §. colo. vitupero: §. IV, 1. dissimilitudines. — 2. negavit moris esse Graecorum, ut in convivio virorum acumberent mulieres; Ver I 66. — 3. veteri legi morique parendum est; Tim 38. — 4. fruere natura et moribus tuis; Marcel 19. qui antea commodis fuerint moribus; Lael 54. — 5. hoc ipsum genus orationis ab huius loci more abhorret; Piso 71. ut nunc de vita hominis ac de moribus dicam; Sulla 69. si quid Socrates aut Aristippus contra morem consuetudinemque civilem fecerint locutive sint; of I 148. omnia contra leges moremque maiorum esse gesta; dom 68. loquor contra: §. facio contra. *quia pertinet ad mores, quod ἦθος illi vocant, nos eam partem philosophiae „de moribus“ appellare solemus; fat 1. quae (pars philosophiae) posita est in virtute et moribus; Ac I 34. Socratem tantum de vita et de moribus solitum esse quaerere; rep I 16. rediit ad se atque ad mores suos; div Caec 57. ius in natura sit an in more; part or 62. §. I, 1. valet. veterem illam excellentemque prudentiam Graecorum ad nostrum usum moremque transferri; de or III 95.

III. nach Adjectiven: 1. peritus nostri moris ac iuris nemo unquam in aliam se civitatem dicavit; Balb 30. — 2. in suis moribus simillimas figuras pecudum et ferarum transferetur; Tim 45. — 3. quod hominem dignissimum tuis moribus omni argento spoliasti; Ver IV 37.

IV. nach Substantiven: 1. cuius acerbitas morum immanitasque naturae ne vino quidem permixta temperari solet; Phil XII 26. est maritimis urbibus etiam quaedam corruptela ac demutatio morum; rep

II 7. innumerabiles aliae dissimilitudines sunt naturae morumque, minime tamen vituperandorum; of I 109. quae (virtutes) pertinent ad mansuetudinem morum ac facilitatem; of II 32. illud morum severissimum magisterium non esse nefariis legibus de civitate sublatum; prov 46. tu magistra morum et disciplinae fuisti; Tusc V 5. mansuetudo: f. facilitas. cum severitas eorum (morum) ob alia vitia cecidisset; leg II 38. accedat huc suavitas quaedam oportet sermonum atque morum; Lael 66. morum ac temporum vitio; par 50. — 2. quam diu hic erit noster hic praefectus moribus; ep IX 15. 5. — 3. quid manet ex antiquis moribus? rep V 2. pars de: f. II, 5. pertineo ad. haec omnis, quae est de vita et de moribus, philosophia; Tusc III 8.

V. **Umfand:** 1. quae more agentur institutisque civilibus; of I 148. cum inclinata ululantique voce more Asiatico canere coepisset; orat 27. cur tot supplicia sint in improbos more maiorum constituta; Ver V 22. haec nostro more nos diximus, Epicurii dicunt suo; Tusc III 33. Q. Catalus non antiquo illo more, sed hoc nostro eruditus; Bru 132. cum antiquo more parva esset villa; leg II 3. ut vis ac deductio moribus fieret; Caecin 32. quem ad modum nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdicti solet, sic...; Cato 22. nos id more maiorum ad salutem interpretamur; Scaur 30. quae (philosophia) communi more in foro loquitur, in libellis suo; fin IV 22. cum eius in nuptiis more Larinatium multitudo hominum pranderet; Cluent 166. etsi more magis hoc quidem scribo, quam quo te admonendum putem; ep XI 29. 3. quod supplicium more maiorum sumperis; Ver V 133. qui Sullano more exemploque vincet; A X 7. 1. qui (Lacedaemonii) soli toto orbe terrarum septingentos iam annos amplius unis moribus et nunquam mutatis legibus vivunt; Flac 63. cum (Diodotus) fidibus Pythagoreorum more uteretur; Tusc V 113. — 2. Aristoteles adulescentes non ad philosophorum morem tenuiter disserendi, sed ad copiam rhetorum in utramque partem exercuit; orat 46. contra: vgl. II, 5. facio, gero contra. quid domus illa viderat nisi ex optimo more et sanctissima disciplina? Phil II 69. in rusticis moribus istius modi maleficia gigni non solere; Sex Rose 75.

motio. Bewegung, Erregung: I. I. ipsum animum *ἐνδεκείων* (Aristoteles) appellat novo nomine quasi quandam continuatam motionem et perennem; Tusc I 22. — 2. (sidera) ex alterius naturae motione transversa in eiusdem naturae motum incurrentia; Tim 30. — II. quarum (stellarum) ex disparibus motionibus magnum annum mathematici nominaverunt; nat II 51.

motus. Bewegung, Erregung, Regung, Antrieb, Wirksamkeit, Leidenschaft, Unruhe, Aufstand: I. **absolut:** 1. iste motus servitorum tibi diligentiam attulit? Ver V 15. important (animorum motus) aegritudines anxias atque acerbis animosque adfigunt et debilitant metu; Tusc IV 34. simul atque aliqui motus novus bellicum canere coegit || coepit ||; Muren 30. debent: f. est. debilitant: f. adfigunt. cum motus omnis animi tamquam ventus hominem defeceat; Bru 93. qui motus cogitationis celeriter agitatur per se ipse delectat; orat 134. animi atque ingenii celeres quidam motus esse debent, qui et ad excogitandum acuti et ad explicandum ornandumque sint uberes et ad memoriam firmi atque diuturni; de or I 113. qui (philosophi) partim omnino motus negant in animis ullos esse debere; de or I 220. quoniam motus (est) animi incitatio aut ad voluptatem aut ad molestiam aut ad cupiditatem aut ad metum; part or 9. maxime sunt admirabiles motus earum quinque stellarum; nat II 51. post existere iram et metum et reliquos motus animi; Tim 44. omnis motus animi suum quendam a natura habet vultum

et sonum et gestum; de or III 216. important: f. adfigunt. in quo (sphaerae genere) solis et lunae motus inessent et earum quinque stellarum, quae...; rep I 22. ut aut spes aut metus impulsisse videatur aut aliquis || alius || repentinus animi motus; part or 113. cum terrae saepe fremitus, saepe mugitus, saepe motus multa nostrae rei publicae gravia et vera praedixerint; div I 35. qui (motus) quam diu remanet in nobis, tam diu sensus et vita remanet; nat II 23. — 2. est (voluptas) incundus motus in sensu; fin II 75. dolor (est) motus asper in corpore alienus a sensibus; Tusc II 35.

II. **nach Verben:** 1. cum ceteros animorum motus aut iudicibus aut populo dicendo miscere atque agitare vellet; de or I 220. f. I, 1. delectat. actio, quae prae se motum animi fert, omnes movet; isdem enim omnium animi motibus concitantur et eos isdem notis et in aliis agnoscent et in se ipsi indicant; de or III 223. ea, quae motum aliquam animis ciet || miscet ||, oratio; part or 22. cum is motus aut boni aut mali opinione citetur bifariam; Tusc II 24. sol duabus unius orbis ultimis partibus definiens motum; nat I 87. bestiis sensum et motum (natura) dedit; nat II 34. qui, quemcumque in animis hominum motum res et causa postulet, eum dicendo vel excitare possit vel sedare; de or I 202. si quis motus populi factus esset; de or II 199. quod eodem tempore factus in agro Piceno Potentiae nuntiatur terrae motus horribilis; har resp 62. fero, indico: f. agnosco. eum motum atomorum nullo a principio, sed ex aeterno tempore intellegi convenire; fin I 17. motus animi, sollicitudines aegritudinesque oblivione leniuntur; Tusc V 110. misceo: f. agito. postulo: f. excito. omnes eius motus conatusque prohibebit; Catil II 26. ut tarditate et celeritate dissimillimos motus una regetur conversio; Tusc I 63. sedo: f. excito. quid interest motu animi sublato inter hominem et truncum? Lael 48. quorum (astrorum) conversiones omnesque motus qui animo || [animus] || vidit; Tusc I 62. omnes incundum motum, quo sensus hilaretur, Graece *ἡδονή*, Latine voluptatem vocant; fin II 8. — 2. est (poëma) magis artis et diligentiae quam incitationis et motus; div II 111. — 3. quae (mens) omni turbido motu semper vacet; Tusc I 80. qui celeri motu et difficili utantur; Bru 116. — 4. quoniam decorum in corporis motu et statu cernitur; of I 126. neque quiddam, quod vigeat et sentiat, non inest in hoc tanto naturae tam praeclaro motu; Milo 84. cum vescamur iis rebus, tum esse in motu voluptatem; fin II 10. vident ex constantissimo motu lunae, quando illa incurrat in umbram terrae; div II 17.

III. **nach Adjectiven:** quinque reliquis motibus orbem eum (mundum) voluit esse et expertem; Tim 36. nec deus ipse alio modo intellegi potest nisi mens praedita motu sempiterno; Tusc I 66.

IV. **nach Substantiven:** 1. ne finem quidem (animum) habiturum esse motus; Cato 78. ita fit, ut motus principium ex eo sit, quod ipsum a se moveatur; Tusc I 54. — 2. quarum (stellarum) tantus est concentus ex dissimillimis motibus, ut...; nat II 119. (Epicurus) appellat hanc dulcem (voluptatem): „in motu“, illam nihil dolentis „in stabilitate“; fin II 16.

V. **Umfand:** 1. omne, quod est calidum et igneum, cietur et agitur motu suo; nat II 23. ille corporis motu tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus; Arch 17. concitari: f. II, 1. agnosco. quinque stellae ferri disparibus inter se motibus; Tusc I 68. hilarari: f. II, 1. voco. venae et arteriae micare non desinunt quasi quodam igneo motu; nat II 24. ut animi yigeant vigilantes suo motu incredibili quadam celeritate; div II 139. cum tu fortasse motu aliquo communium temporum fortissimi viri magnitudinem animi desideres; Milo 69. — 2. huic

simile vitium in gestu motuque caveatur; of I 130. quae (scientia) potest esse etiam sine motu atque impulsu deorum; div I 109.

moveo, bewegen, vorrücken, aufbrechen, abgeben, verrücken, entfernen, vertreiben, ausstoßen, hervorbringen, erregen, Eindruck machen: I, 1, a. ceteris, quae moventur, hic fons, hoc principium est movendi; Tusc I 53. aër et ignis movendi vim habent et efficiendi; Ac I 26. — b. ut alter (censor) tribu moveri iubeat; Cluent 122. huic (Aristoni) summum bonum est in his rebus neutram in partem moveri; Ac II 130. — 2. XIII die post, quam ille (Gnaeus) Canusio moverat; A IX 1, 1. vitia adfectiones sunt manentes, perturbationes autem moventes; Tusc IV 30. ut alter (censor) de senatu movere velit; Cluent 122. — II. his lacrimis non movetur Milo; Milo 101. illa me ratio movit, ut . . .; ep I 7, 9. ut istine te ne moveas tam infirma valetudine; ep V 21, 5. (Calvus) acute movebatur; ep XV 21, 4. ego me de Cumano movi ante diem v Kal. Maias; A IV 9, 2. multa me movent in discessu, in primis mercede || mehercule || quod diiungor a te. movet etiam navigationis labor; A XVI 3, 4. quod (Aristoteles) omnia, quae moventur, aut natura moveri censuit aut vi aut voluntate; nat II 44. cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram, ut horas, ut alia permulta; nat II 97. f. I, 1, a. fons. qui (eloquens) non approbationes solum, sed admirationes, clamores, plausus, si liceat, movere debet; orat 236. quae (nomina) prima specie admirationem, re explicata risum moverent; fin IV 61. etiamsi vel mala sint illa, quae metum aegritudinemve, vel bona, quae cupiditatem laetitiamve moveant; Tusc IV 61. si aut furore divino incitatus animus aut somno relaxatus solute moveatur ac libere; div II 100. dicunt appetitionem animi moveri, cum aliquid ei secundum naturam esse videatur; fin IV 58. approbationes: f. admirationem. de ipsa atomo dici potest, cum per inane moveatur gravitate et pondere, sine causa moveri; fat 24. cum Africanus censor tribu movebat eum centurionem; de or II 272. clamores: f. admirationem. utilitatis coniectura movetur, si . . .; part or 111. reliquae partes totumve corpus statu cum est motum; Tusc III 15. cupiditatem: f. aegritudinem. movebatur singulari pietatis filius; Phil IX 9. qui patris memoria fletum populo moveret; de or I 228. inertissimos homines videmus et corpore et animo moveri semper; fin V 56. horas: f. alqd. laetitiam: f. aegritudinem. moveri solem et lunam et sidera omnia; nat II 44. quid tam divinum quam adflatus e terra mentem ita movens, ut . . .? div II 117. metum: f. aegritudinem. vide-returne misericordiam movisse; de or II 278. nec (natura) vim ullam nanciscatur, qua a primo impulsa moveatur; rep VI 27. partes: f. corpus. plausus: f. admirationem. magnae mihi res iam moveri videbantur; Q fr II 3, 4. in quo ille (Brutus) mihi risum magis quam stomachum movere solet; A VI 3, 7. f. admirationem. (sapiens) movetur mente, movetur sensibus; Ac II 101. ea, quae movent sensus, itidem movent omnium; leg I 30. coeptum esse in Sicilia moveri aliquot locis servitium suspicor; Ver V 9. sidera, solem: f. lunam. sphaeram: f. alqd. si mihi, homini vehementer occupato, stomachum moveritis; Muren 28. f. risum. quae vel maxime suspicionem movent; part or 114. tellus neque movetur et infima est; rep VI 17. Parmenides ignem (dixit esse), qui moveat terram; Ac II 118. cum ita moveatur illa vis, quam qualitatem esse diximus; Ac I 28. moveri sedibus huic urbi melius est; Phil XIII 49.

mox, bald, nächstens: quam mox iudicium fiat, exspectare; inv II 85. mox referam me ad ordinem; Ac II 66. de summo bono mox videbimus; fin V 60. exspecto, quam mox Chaerea hac oratione utatur; Q Rose 1. qui sit finis bonorum, mox, hoc loco

tantum dico . . .; fin IV 15. sed ita mox; nunc audiamus Philum; rep I 20.

mucro, Spitze, Schneide, Schwert, Dolch: I, 1. nisi mucrones etiam nostrorum militum tremere vultis; Phil XIV 6. — 2. hic est mucro defensionis tuae; Caecin 84. — II. gladios in rem publicam districtos rettidimus mucronesque eorum a iugulis vestris deiecimur; Catil III 2. nisi mucronem aliquem exacuisset in nos; leg III 21. cuius (censorii stili) mucronem multis remediis maiores nostri rettulerunt; Cluent 123.

muginor, zaudern: dum tu muginaris nec mihi quicquam rescribis; A XVI 12.

mugio, brüllen: inclusorum hominum gemitu mugiebat taurus; rep III 42.

mugitus, Brüllen, Dröhnen: f. motus, I, 1. praedicant.

mula, Maulesel: I. utrum cum concepit mula an cum peperit, ostentum est? div II 49. — II. mulae partus prolatus est a te; div II 49.

mulceo, freudeln, bewegen: »Aquila igniferum mulcens tremebundis aethera pinnis«; fr H IV, a, 329.

mulco, übel zurechtstufen, mißhandeln: C. Vibienus senator, vir optimus, ita est mulcatus, ut vitam amiserit; Milo 37. scriptores illos male mulcatos exisse cum Galba; Bru 88.

muliebris, weiblich, des Weibes, weiblich: ut muliebres a mores omittam; Tusc IV 71. muliebri in corpore pingendo; inv II 1. Arinis uxorem arsisse dolore muliebri; Scaur 9. quid est fletu muliebri viro turpius? Tusc II 57. excellentem muliebris formae pulchritudinem; inv II 1. hominum genus in sexu consideratur, virile an muliebre sit; inv I 35. ne patiamini illum absolutum muliebri gratia, M. Caelium libidini muliebri condonatum; Cael 78. cum illum ambustum religiosissimis ignibus cognovi muliebri ornato; har resp 4. illa furia muliebrium religionum; ep I 9, 15. sumpsisti virilem, quam statim muliebrem togam reddidisti; Phil II 44. venustatem muliebrem ducere debemus, dignitatem virilem; of I 130. tu, qui indutus muliebri veste fueris, virilem vocem aures emittere? fr A XIII 23. venisse eo muliebri vestitu virum; A I 13, 3.

muliebriter, weiblich: si se (illa pars animi) lamentis muliebriter lacrimisque dedit; Tusc II 48. ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterve faciamus; Tusc II 55.

mulier, Frau, Weib: I, 1. ea rent temeto omnes mulieres; rep IV 6. cum mulier viro in manum convenit, omnia, quae mulieris fuerunt, viri fiunt dotis nomine; Top 23. postridie sacerdotes Cereris, probatae ac nobiles mulieres, rem ad magistratus suos deferunt; Ver IV 99. ut mulieres esse dicuntur non nullae inornatae, quas id ipsum deceat, sic haec subtilis oratio etiam incompta delectat; orat 78. te putasse tuas mulieres in Apulia esse; A IV 19, 1. Annaea de multorum propinquorum sententia, pecuniosa mulier, quod censa non erat, testamento fecit heredem filiam; Ver I 111. ut putarent || putarent || omnes mulieres, quae coemptionem facerent, „Gaias“ vocari; Muren 27. »mulieres genas ne radunto neve lessum funeris ergo habento«; leg II 59. vita illam mulierem spoliari quam pudicitia maluisse; Scaur 4, 5. moliri statim nefaria mulier coepit insidias filio; Cluent 176. indica, quod mulier sine tutore auctore promiserit, deberi; Caecin 72. radunt: f. habent. qua (patera) mulieres ad res divinas uterentur; Ver IV 46. — 2. qui inter viros saepe mulier et inter mulieres vir fuisset; dom 139. — 3. o immoderata mulier! Cael 53. — II, 1. ne decumana mulier damno adfici posset; Ver III 77. censeo: f. I, 1. facit. decet: f. I, 1. est. mulierem cum emisset a sectoribus; Cluent 162. omnes bonos abesse Roma et eos mulieres suas secum habere; ep XIV 18, 1. ut initientur

(mulieres) eo ritu Cereri, quo Romae initiantur; leg II 37. probo: §. I, 1. deferunt. spolio: §. I, 1. mavult. voco: §. I, 1. facit. — 2. sum: §. I, 1. convenit. — 3. ut mulieri citius avarissimae paruerit quam senatui; Phil VI 4. haec civitas mulieri in redimiculum praebet, haec in crines; Ver III 76. — 4. in qua muliere vestigia antiqui officii remanent; Sex Rosc 27. de qua muliere versus plurimi supra tribunal scribebantur; Ver III 77. ei hereditas venerat a muliere quadam propinqua; Ver II 53. inter eius modi viros et mulieres adulta aetate filius versabatur; Ver V 30. — III. magnus honos viri incundus mulieri fuisset; Caecin 12. — IV, 1. quae sacra per summam castimoniam virorum ac mulierum fiant; Ver IV 102. qui in coetum mulierum pro psaltria adducitur; Sest 116. Syracusani festos dies anniversarios agunt celeberrimo virorum mulierumque conventu; Ver IV 107. ut mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat; leg II 37. alia iura esse de mulierum legatis et hereditatibus; rep III 17. repente est exorta mulieris importunae nefaria libido; Cluent 12. fama adulescentis paulum haesit ad metas notitia nova mulieris; Cael 75. nocturna mulierum sacrificia ne sunt praeter olla, quae pro populo rite fient; leg II 21. — 2. versus de: §. II, 4. scribo de. — V, 1. Apronius ipsum Metellum non pretio, non muliere posset corrumpere; Ver III 158. — 2. inter: §. I, 2. sacra per mulieres ac virgines confici solent; Ver IV 99.

mulierarius, von einem Weibe gedungen: cum Licinium mulieraria manus ista de manibus amiserit; Cael 66.

muliercula, Weib, Weiblein: I. ex eo fieri, ut mulierculae magis amicitiarum praesidia quaerant quam viri; Lael 46. — II. mulierculae publicanae noluit ex decumis nimium lucri dare; Ver III 78. — III. haec pueris et mulierculis et servis esse grata; of II 57. — IV. veniunt Herbitam muliercularum deterrimarum improbissimi cognitores; Ver III 78. — V. praetore tot dies cum mulierculis perpotante; Ver V 100.

mulierositas, Weiberjucht: I. similiter mulierositas (nascitur), ut ita appellem eam, quae Graece *γυναικία* dicitur; Tusc IV 25. — II. aegrotationi talia quaedam subiecta sunt: avaritia, ambitio, mulierositas; Tusc IV 26.

mulierosus, weiberjüchtig: hunc (Stilponem) scribunt ipsius familiares et ebriosum et mulierosum fuisse; fat 10.

mulio, Maultiertreiber: quam ob rem scriba deducat, et non potius mulio? Ver III 183.

mulionius, dem Maultiertreiber gehörig: mulioniam paenulam adripuit; Sest 82.

mullus, Meerbarbe: I. si nulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; A II 1, 7. — II. videat (M. Curius) aliquem summis populi beneficiis usum barbatulos mullos exceptantem de piscina et pertractantem; par 38.

mulsum, Met: I. ut mulsum frigidum biberet; de or II 282. — II. huic calix mulsi impingendus est? Tusc III 44. — III. id (venenum) cum daretur in mulso; Cluent 166.

multa, Strafe, Buße, Geldstrafe: I. ut multa tam gravis Valerianis praedibus ipsique T. Mario depelleretur; ep V 20, 4. mihi praesenti si multa inrogetur; dom 58. cum (L. Caesulenus) ab L. Sabellio multam lege Aquilia [de iustitia] petivisset; Bru 131. quam multam populus Romanus remisit; Phil XI 18. — II. »per populum multae poenae certatio esto«; leg III 6. quod est in eadem multae inrogatione praescriptum || perscriptum ||; Rabir 8. — III, 1. ut vis capite, avaritia multa, honoris cupiditas ignominia sanciantur; leg III 46. — 2. levis aestimatio peccandi in multa lege C. Iulii P. Papirii consulum constituta est; rep II 60.

multatio, Bestrafung: mi-era (est) multatio bonorum; Rabir 16.

multifariam, an vielen Stellen: quod (aurum) esset multifariam defossum; de or II 174. quae (iudicia) quondam nusquam erant, hodie multifariam nulla sunt; leg I 40.

multiformis, vielgestaltig: ex iis (principibus qualitatis) variae ortae sunt et quasi multiformes; Ac I 26.

multiugis, zahlreich: quas (litteras) multiuges accepi uno tempore a Vestorii liberti; A XIV 9, 1.

multimodis, vielfach: hoc etsi multimodis || multis modis || repredi potest, tamen accipio, quod dant; fin II 82.

multiplex, vielfach, mannigfaltig, vielseitig, verschiedenartig, unbefändig: a n i m a l hoc providum, sagax, multiplex, acutum, quem vocamus hominem; leg I 22. si ne in uno quidem quoque unus animus erit idemque semper, sed varius, commutabilis, multiplex; Lael 92. ut (sit) corona multiplex; Bru 290. quarum rerum fateor magnam multiplicemque esse disciplinam; de or I 222. vagum illud orationis et fsum et multiplex genus; Bru 119. est magnum illud quidem, verum tamen multiplex pueri ingenium; A VI 2, 2. hac ille tam varia multiplicique natura omnes homines improbos conlegerat; Cael 14. ieiunus huius multiplicis et aequabiliter in omnia genera fusae orationis aures civitatis accepimus; orat 106. quibus (Lacedaemoniis) cum a cuncto consensu plausus esset multiplex datus; Cato 64. illa sunt curricula multiplicium variorumque sermonum; orat 12. est varius et multiplex usus amicitiae; Lael 88.

multiplicabilis, vielfältig: »haec (dextra) interemit tortu multiplicabili draconem«? Tusc II 22.

multiplico, vergrößern, erweitern: hic in domum multiplicatam non repulsam solum rettulit, sed ignominiam etiam; of I 138. ut multiplicata gloria discedamus; Q fr I 2, 16.

multitudo, Menge, Anzahl, Volk, Pöbel, Haufe: I. eo cum accessit rerum innumerabilium multitudo; Tusc III 3. diligentiam multitudo litterarum et testium declaravit; Ver I 16. quod multitudo hominum haec erat maxima; Ver V 94. in quibus (bibliothecis Graecis) multitudo infinita librorum propter eorum est multitudinem, qui scripserunt; Tusc II 6. excitabat eos magnitudo, varietas multitudoque in omni genere causarum, ut . . .; de or I 15. sequitur stellarum inerrantium maxima multitudo; nat II 104. — II, 1. qui imperitae aut concitatae multitudini incundi esse voluerunt; Sest 140. muneribus multitudinem imperitam delectat; Phil II 116. iis (bestiis) mammarum data est multitudo; nat II 128. qui cum insitivum Gracchum contra vim multitudinis incitatae censu prohibuisset; Sest 101. tanta multitudo hostium infecta; Phil XIV 12. infinitam multitudinem iniuriarum praetermitto; Ver III 58. ut non solum iugorum, sed etiam dominorum multitudinem quaereremus; Ver III 47. — 2. si ille aditus Gallorum immanitati multitudinique patuisset; prov 34. — 3. eadem bonitas etiam ad multitudinem pertinet; Lael 50. error et temeritas populorum (rem) a multitudine ad paucos transtulit; rep I 52. — III. nemo unquam multitudini fuit carior; of III 80. incundus: §. II, 1. concito. — IV, 1. multitudinis arbitrio res maximas agi; Lael 41. nulla re conciliari facilius benivolentiam multitudinis possunt ii quam abstinentia; of II 77. populus est coetus multitudinis iuris consensu sociatus; rep I 39. potuit illa concitatio multitudinis sine summo periculo rei publicae repudiari? Cluent 136. qui ex errore imperitae multitudinis pendet; of I 65. Atheniensium populi potestatem omnium rerum ad fuorem multitudinis licentiamque conversam; rep I 44. orationes, quas nos multitudinis indicio

probari volebamus; Tusc II 3. principum munus esse dicebat resistere levitati multitudinis; Milo 22. licentia: f. furor. non multitudinis temeritate, sed optatum consilio bellum ab istis civitatibus cum populo Romano esse susceptum; Flac 58. non gravissimum est testimonium multitudinis; fin II, 81. vis: f. II, 1. incito. — 2. est alius quoque quidam aditus ad multitudinem; of II 31. — V, 1. viae multitudine legatorum undique missorum celebrabantur, ad urbem accessus incredibili hominum multitudine et gratulatione florebat; Sest 131. urbem obsessam esse ab ipso rege maxima multitudine; imp Pomp 20. cum aquae multitudine flammae vis opprimitur; Cato 71. quae (nationes) numero hominum ac multitudine ipsa poterant in provincias nostras redundare; prov 31. — 2. appellabantur a multitudine mulieres nominatim; Ver V 94. solem prae iaculorum multitudine et sagittarum non videbitis; Tusc I 101. qui honorem ornamenta propter periculum multitudinem praetermississent; Cluent 154. f. I, 1. est.

multo. beträfen, mit Strafe, Buße belegen; ceteri partim ex veteribus bellis agro multati; Font 26. posteaquam (Deiotarus rex) a Caesare tetrarchia et regno pecuniaque multatus est; div I 27. multos cives Romanos in lautumii istius imperio per vim morte esse multatos; Ver I 14. cum ab ipsa Fortuna crudelissime videat huius consilia esse multata; Rab Post 2. multantur bonis exules; Tusc V 107. cum vitia hominum atque fraudes damnis, ignominiiis, vinclis, verberibus, exiliis, morte multantur; de or I 194. nulla in lege nostra reperietur, ut apud ceteras civitates, maleficium ullum exsilio esse multatum; Caecin 100. vitia: f. fraudes.

multus (ploeres, ploera: f. A. magistratus), viel, bedeutend, häufig, zahlreich, reichlich, breit, läufig, spät; A. **bei Substantiven:** qui in aliquo genere aut inconcinnus aut multus est; de or II 17. ne in re nota et perulgata multus et insolens sim; de or II 358. ex multis Clodiis nemo nomen dedit; dom 116. ne ipsos quidem Graecos est cur tam multos legant, quam legendi sunt; fin I 6. solus (App. Claudius augur) multorum annorum memoria divinandi tenuit disciplinam; div I 105. quam multarum artium ministras manus natura homini dedit! nat II 150. cum tam multa ex illo mari bella emergerint, tam multa porro in Pontum invecta sint; Ver IV 130. patris tui pluribus beneficiis defensus; ep XV 7. f. dona. quoniam corrumpendi iudicii causas ille multas et graves habuit; Cluent 82. multi reges, multae liberae civitates, multi privati opulenti habent in animo Capitolium sic ornare, ut . . .; Ver IV 68. multa multorum facete dicta; of I 104. multus sermo ad multum diem; A XIII 9, 1. donis beneficiisque multis devinciebatur; Ver V 82. plurima est antiquitatis effigies; de or I 193. haec ipsa nimis mihi videor in multa genera descripsisse; de or II 288. quod (hominum natura) pluribus generibus frui voluptatum; nat I 112. quia plures ineuntur gratiae, si . . .; Bru 209. qua (via) novi homines plurimi sunt eosdem honores consecuti; Plane 67. non a suis, quos nullos habet, sed a suorum, qui et multi et potentes sunt, urgetur inimicis; Balb 59. multa proponi pericula, multas inferri iniurias; Sest 138. quam multas existimatis insulas esse desertas, quam multas a praedonibus captas urbes esse sociorum? imp Pomp 32. haec diu multumque et multo labore quaesita una eripuit hora; Sulla 73. quorum dicuntur esse Latini sane multi libri; Tusc II 7. uno die locis pluribus res publica est conservata; Phil XIV 28. »minores magistratus partiti iuris ploeres || plures in ploera sunt«; leg III 6. accedunt eodem multo privata magna eius in me merita, mea quaedam

officia in illum; Phil XIII 7. multa sunt monumenta clementiae tuae; Deiot 40. unusne mundus sit an plures; div II 11. quid attinet, cum una (deorum) facies sit, plura esse nomina? nat I 84. multa nocte veni ad Pompeium; Q fr II 7 (9), 2. multa mea in se proferebat officia; Sulla 18. dum operam suam multam existimari volunt; de or II 101. quam (perturbationem) consequi nisi multa et varia et copiosa oratione nemo potest; de or II 214. qui (M. Calidius) non fuit orator unus e multis, potius inter multos prope singularis fuit; Bru 274. sol multis partibus maior quam terra universa; nat II 92. pericula: f. iniuriae. D, a, I. eunt. cum tanto plures abducti essent (praedones) quam relictis; Ver V 71. privati: f. civitates. plurima et maxima proelia commemorare possem; Muren 33. homo Cn. Pompei iudicio plurimis maximisque in rebus probatissimus; Ver II 102. cur id non aut ex omnium earum (rerum) aut ex plurimarum et maximarum appetitione concluditur? fin IV 34. reges: f. civitates. multis iam ante saeculis; rep II 20. suum (sanguinem) in illa gladiatoria pugna multum profuderat; Phil V 20. scripta: f. C. sermo: f. dies. habetis hominem in utraque fortuna cognitum multis signis et virtutis et humanitatis; Caecin 104. multa sunt a te ex historiis prolata somnia; div II 136. cum tam multi testes dixissent; Ver IV 33. quamquam tralatio est apud eum (Phalerea) multa; orat 94. petit ab eo pro sua fide ac diligentia pluribus verbis, ne . . .; Ver I 135. cum tu tam multis verbis ad me scripsisses; ep III 8, 1. audi viros bonos, quibus multis uteris; Phil X 6. cum ponebas cumlatum aliquem plurimis et maximis voluptatibus; fin II 63. urbes: f. insulae.

B. mit Genetiv: ut constet numquam in illo ordine plus virtutis, plus amoris in rem publicam, plus gravitatis fuisse; Sulla 82. cum sapientem semper boni plus habere vultis; fin II 57. f. mali. L. Crassum non plus attigisse doctrinae quam quantum . . .; de or II 1. dolorum: f. voluptatum. quod iis plus frumenti imperabatur; Ver III 57. quod qui faciunt, plurimum gratiae consequuntur; of II 67. exordium sententiarum et gravitatis plurimum debet habere; inv I 25. f. amoris. in qua (contione) rebus fictis loci plurimum est; Lael 97. ut multo plus illa laudatio mali quam boni posset adferre; Ver IV 141. in agendo plus quam in scribendo operae poneremus; of II 3. ut non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur; Ac II 4. quo plus poenarum habeo quam petivi; leg II 44. plus falsam epistolam habituram ponderis quam ipsius praesentis fictam vocem; Flac 93. in qua (virtute) plurimum est praesidii; Lael 51. sententiarum: f. gravitatis. multum temporis in ista una disputatione consumpsimus; Ac II 12. virtutis: f. amoris. neque ullum est tempus quo (sapiens) non plus voluptatum habeat quam dolorum; fin I 62.

C. mit Adjectiven, Pronomina, Participien: multa sunt alia, quae inter locum et locum plurimum differant; fat 7. ceteros profecto multos ex his incommodis pecunia se liberasse; Ver V 23. dicta: f. A. quod multa falsa probabilia sint; Ac II 103. quae (magnitudo) illa tam multa possit effingere; Tusc I 61. si aut ingrati universi aut invidi multi suis virtutem praemiis spoliant; rep III 40. id quod ex multis iuratis audistis; Ver V 27. multa commemorarem nefaria in socios; of II 28. intellego multo et plura et a pluribus peritissimis esse dicta; Balb 56. non modo plura, sed etiam pauciora divine praesensa et praedicta reperiri; div I 124. quorum (maiorum natu) ego multorum cognovi senectutem sine querela; Cato 7. multa me consule a me ipso scripta recitasti; div II 54. educ etiam omnes tuos; si minus, quam plurimos; Catil I 10.

D. affein: a. masc.: I. minus multi iam te advocato causa cadent; ep VII 14, 1. in Hortensii sententiam multis partibus plures ituros; ep I 2, 2. ferunt pudore alii, multi metu; Tusc II 46. statuite, quanti hoc putetis et quam multos redemisse; Ver V 23. multi sunt, qui statim convolent; Tusc III 50. — II, 1. virgis quam multos ceciderit; Ver V 140. multi in civitatem recepti sunt; Balb 52. — 2. multa multis de suo iure cedentem; of II 64. (res familiaris) quam plurimis, modo dignis, se utilem praebeat; of I 92. — III. quoniam (ratio) pestifera est multis, admodum paucis salutaris; nat III 69. — IV. quae ista sunt exempla multorum? Ver III 209. saepe multorum improbitate depressa veritas emergit; Cluent 183. id C. Rabirius multorum testimoniis falsum esse docuit; Rabir 18. — V. ut a multis in lautumiis vernis ille dux quaeretur; Ver V 69.

b. neutr.: I, 1. ut neque hoc neque multa huius modi accidere possent; Phil XIII 21. ut in quoque oratore plurimum esset; de or I 123. cum plus uno verum esse non possit; de or II 30. multa erunt, quae nobis bona dicenda sint; Tusc V 46. me multa perturbant; Deiot 1. quorum de honore utinam mihi plura in mentem venirent! Phil XIV 31. — 2. cum (Chrysippus) gradatim interrogetur verbi causa, tria pauca sint ante multa; Ac II 93. — II. senescere se multa in dies addiscentem; Cato 50. ego omnes dico plus ac multo plus quam decumam abstulisse; Ver III 29. cedo; f. a, II, 2. de Silio nilo || nihilo || plura cognovi quam . . ; A XII 28, 1. de qua (agri cultura) quoniam satis multa diximus; of I 151. f. C. periti. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani; A VIII 13, 2. Apronio semper plus etiam multo abs te permissum est, quam quod edixeras; Ver III 150. natura in omni verbo posuit acutam vocem nec una plus; orat 58. possum; f. e, I. possum. multum in posterum providerunt; agr II 91. caput est quam plurimum scribere; de or I 150. nisi ab his hoc petivisset, ut sererent quam plurimum; Ver III 121. plurimum se et longe longeque plurimum tribuere honestati; fin II 68. valeo; f. e, I. valeo. ne multa, Diogenes emitur; Cluent 47. sed de hoc loco plura in aliis, nunc hactenus; div II 76. sed de nostris rebus satis vel etiam nimium multa; ep IV 14, 3. — III. in ploera; f. A. magistratus.

c. adverbialia forma: I. multum: me a te multum amari; A XVI 16, 10. de Capua multum est et diu consultum; agr II 88. cum etiam plus contenderimus quam possumus; ep I 8, 7. ut te plurimum diligam; ep I 7, 1. quem (Pompeium) mehercule plus plusque in dies diligo; A VI 2, 10. differo; f. C. alia. diu multumque dubitavi; orat 1. id te multum fefellit; Sulla 41. cuius plurimum intererat esse in optimo statu civitatem; rep II 40. quid iratus Iuppiter plus nocere potuisset, quam nocuit sibi ipse Romulus? of III 102. quo in genere plurimum posset; inv II 1. qui opibus plurimum poterant; Planc 86. eum (Zeuxin) muliebri in corpore pingendo plurimum aliis praestare; inv II 1. si Asicio causa plus profuit quam nocuit invidia; Cael 23. quaero; f. A. labor. multum est in his locis; „hicine est ille, qui urbem?“ ep II 10, 2. qui Athenis solet esse multum; Q fr I 2, 14. (libri) diu multumque in manibus fuerunt; A IV 13, 2. valebant in senatu multum, apud bonos viros plurimum; Sest 105. apud me argumenta plus quam testes valent; rep I 59. quia huius parente semper plurimum essem usus; Planc 25. solem plus quam duodeviginti partibus maiorem esse quam terram; Ac II 128. ut desiderium ne plus sit annuum; A V 1, 1. vgl. D, b, I. est; de or II 30. II. pono. — II. pluris: multo eam (concordiam) pluris aestimavit quam omnia illa; fin III 21. quoniam nulla vis auri et argenti pluris quam virtus aestimanda est; par

48. P. Fabius nuper emit agrum sane magno, dimidio fere pluris, quam . . ; Tul 14. ut neuter quemquam omnium pluris facere quam me videretur; A VII 1, 3. sit sane adrogantis pluris se putare quam mundum; nat III 26. mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo; A XII 28, 2. vendidisse alios magno decumas et pluris etiam quam te vendidisse; Ver III 147. — III. multo: 1. an silentio suum (frumentum sit) quam plurimo venditurus; of III 50. ut decumae quam plurimo venire possint; Ver III 147. plure venit; fr K 5. — 2. multo acriorem improborum memoriam esse sentio quam bonorum; Flac 103. cum in isto genere multo etiam ambitiosius facere soleam, quam . . ; A III 7, 4. multo ante, quam est lata lex de me; dom 85. Theopompio genere aut etiam asperiore multo; A II 6, 2. nonne melius multo fuisset otiosam aetatem traducere? Cato 82. egit multo gravioribus verbis meam causam; Sest 120. „batuit“, inquit, impudenter, „depsit“ multo impudentius; ep IX 22, 4. quamquam mihi semper frequens conspectus vester multo invidiosissimus est visus; imp Pomp 1. id admirans illum iam mirari desino, quod multo magis ante mirabar; de or II 59. vir sapiens, multo arte maiore praeditus; Tusc V 104. in civitate totius Siciliae multo maxima; Ver IV 50. mihi videntur plerique initio multo hoc maluisse; Muren 29. plus; f. II. aestimo. b, II. aufero, permitto. C. periti. profectio certe animum tuum non debet offendere, num igitur remansio? multo minus; Ligar 4. nec ita multo post edictum Bruti adfertur; Phil I 8. multo mihi, multo, inquam, praestat in eandem illam recidere fortunam quam . . ; Sest 146. ut Peripatetici nec multo veteres Academicis secus; Tusc V 85.

mulus, Maulthier, Maultier: I. potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quoniam cantherium comedisti, Romam pervehi; ep IX 18, 4. quid delectationis habent sescenti muli in „Clytaemestra“ || Clytaemestra ||? ep VII 1, 2. postliminio redemtu haec: homo, navis, mulus clitellarius . . ; Top 36. — II. petii ab eo de mulis vecturae; A XV 18, 1. — III. longum est molorum persequi utilitates et asinorum; nat II 159. — IV. pervehi; f. I. est.

mundanus, Weltbürger: Socrates cum rogaretur, cuiaten se esse diceret, „mundanum“ inquit; Tusc V 108.

munditia, Sauberkeit, Bierlichkeit: I. adhibenda praeterea munditia est non odiosa neque exquisita nimis, tantum quae fugiat agrestem neglegentiam; of I 130. elegantia modo et munditia remanebit; orat 79. — II. adhibeo, al.: f. I. fugit. — III. qua munditia homines, qua elegantia! ep IX 20, 2.

mundus, sauber, ordentlich, fein: I. a. tuam (domum) in Carinis mundi habitatores Lamiae conduxerunt; Q fr II 3, 7. — B. mundos, elegantes, optimis cocis vitantes crudelitatem; fin II 23.

mundus, Welt, Weltall, Weltkörper: I, 1. ita apte (mundus) cohaeret, ut dissolvi nullo modo queat nisi ab eodem, a quo est conligatus; Tim 15. mundus quoniam omnia complexus est; nat II 38. natura constare administrarique mundum; nat II 82. cum ipse mundus, cum maria atque terrae motu quodam novo contremiscunt et invisitate aliquid sono praedicunt; har resp 63. ais Democritum dicere innumerabiles esse mundos; Ac II 55. ita efficitur animantem, sensus, mentis, rationis mundum esse compotem; nat II 47. innumerabiles (mundos) in omni puncto temporis alios nasci, alios interire; nat II 94. praedicunt; f. contremiscit. ratione mundus utitur; nat II 21. — 2. eos (deos) innumerabiles esse mundos; nat I 25. — II, 1. qui (philosophi) deorum mente atque ratione omnem mundum administrari et regi censeant; nat I 4. f. I, I. constat. ille, qui in Timaeo mundum aedificavit, Platonis deus; Tusc I 63. animorum consentientium

multitudine completum esse mundum; div II 119. conligo, dissolvo: §. I, 1. cohaeret. casus ipse (mundus) sit effectus aut necessitate aliqua an ratione ac mente divina; nat II 88. levem illum (mundum) deus effecit et undique aequabilem; Tim 20. §. IV. partes. mundum deorum domum existimare debemus; nat III 26. ut iam est igitur || universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda; leg I 23. Plato ex materia in se omnia recipientem mundum factum esse censet a deo sempiternum; Ac II 118. ita a principio inchoatum esse mundum, ut certis rebus certa signa praecurrerent; div I 118. mundum censet regi nomine deorum; fin III 64. §. administro. qui (mundus) integro et libero et puro ardore teneatur; nat II 31. una conversione atque eadem ipse circum se (mundus) torquetur et vertitur; Tim 19. cum ipsum mundum, cum eius membra, caelum, terras, maria, vidissent; nat I 100. — 2. exta sunt coniuncta mundo; div II 33. haec (mens, ratio) mundo deesse non possunt; nat II 38. — 3. animum ut in medio (mundo deus) conlocavit, ita per totum tetendit; Tim 20. ut tu paulo ante de Platonis mundo disputabas; nat I 68. sive in ipso mundo deus inest aliquis, qui regat, qui gubernet; nat I 52. nihil est in omni mundo, quod non pars universi sit; nat II 30. §. IV. partes. tendo per: §. conloco in. torqueo, verto circum: §. 1. torqueo. — III. terram in medio mundo sitam puncti instar obtinere; Tusc I 40. — IV. nihil est praeclarium mundi administratione; nat II 76. audite non opificem aedificatoremque mundi, Platonis de Timaeo deum; nat I 18. fateor ea (saecula) sine mundi conversione effici non potuisse; nat I 21. hac mundi divinitate perspecta; nat II 39. quod (caelum) extremum atque ultimum mundi est; div II 91. terra complexa medium mundi locum; rep VI 18. membra: §. II, 1. video. natura mundi omnes motus habet voluntarios conatusque et appetitiones; nat II 58. opifex: §. aedificator. ex quo efficeretur mundus omnesque partes mundi, quaeque in eo essent; fin I 19. a quo (igne) rursus animante ac deo renovatio mundi fieret; nat II 118. videmus hunc statum esse huius totius mundi atque naturae, rotundum ut caelum terraque ut media sit; de or III 178. ultimum: §. extremum. ex utraque re et mundi volubilitas et stellarum rotundi ambitus cognoscuntur; nat II 49. — V, 1. nihil est mundo melius in rerum natura; nat III 21. — 2. neque praeter terram rem ullam in mundo moveri; Ac II 123. praeter mundum cetera omnia aliorum causa esse generata; nat II 37.

muneror, schenken, beschenken: I. hereditatis spes adsectatur, adsidet, muneratur; par 39. — II. Alexio me opipare muneratus est; A VII 2, 3. (natura) aliud alii commodi aliquo adiuncto incommodo muneratur; inv II 3.

munia, Pflichten: I. omnia haec sunt munia candidatorum; Muren 73. — II. qui suis cervicibus tanta munia sustinent; Sest 138.

municeps, Municipalbürger, Witbürger, Landsmann: I, 1. M. Pontidius, municeps noster, multas privatas causas agitavit; Bru 246. coloni omnes municipesque vestri facile urbes suas defendunt; Catil II 26. municipes Regini complures ad me venerunt; Phil I 8. — 2. illum P. Gavium civem Romanum et municipem Consanum fuisse; Ver V 164. L. Custidius est tribulis et municipes et familiaris meus; ep XIII 58. — II, 1. qui municipes suos proscrubendos occidendosque curaverit; Cluent 125. — 2. omnibus municipibus duas esse censeo patrias; leg II 5. — 3. num quando vides Tusculanum aliquem de Ti. Coruncanio munice suo gloriari? Planc 20. — III. ego meo Ciceroni Arpini potissimum togam puram dedi, idque municipibus nostris fuit gratum; A IX 19, 1. — IV. lautissimum oppidum

nunc municipum honestissimorum, quondam colonorum, Suessam, fortissimorum militum sanguine implevit; Phil XIII 18.

municipalis, aus einer Freistadt, Kleinstädtisch: est ipse a materno genere municipalis; Sulla 25. sunt municipales rusticique Romani; Sest 97. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rustici; A VIII 13, 2. utinam isto animo in summa re publica nobiscum versari quam in municipali maluisses! leg III 36.

municipium, Freistadt: I, 1. quod (M. Orfius) est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra; Q fr II 12 (14), 3. puero municipia mire favent; A XVI 11, 6. — 2. ut, Circeis qui habitat, totum hunc mundum suum municipium esse existimet; fin IV 7. — II, 1. Calenum municipium complebant; agr II 86. quin tam grave, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis; ep XIII 4, 2. — 2. populus Romanus L. Sulla dictatore ferente comitiis centuriatis municipiis civitatem ademit; dom 79. date hoc Lanuvio, municipio honestissimo; Muren 90. Antonium pecunias municipiis imperare; A XVI 8, 2. — 3. erat (L. Manlius) ascriptus in id municipium (Neapolim) ante civitatem sociis et Latinis datam; ep XIII 30, 1. qui ex municipiis convenerant; Sest 129. (Antonius) evocavit litteris e municipiis decem primos et III viros; A X 13, 1. quibus ex municipiis vix iam, qui carnem Latinis petant, reperiuntur; Planc 23. C. et L. Fabricii fratres gemini fuerunt ex municipio Aletrinati; Cluent 46. §. I, 1. est. — III, 1. homo non solum municipii Larinatis, sed etiam regionis illius nobilitate facile princeps; Cluent 11. — 2. quorum aliquis defendisset equitem Romanum, in municipio suo nobilem; Cluent 109. — IV, 1. tantus est consensus municipiorum; Phil III 13. municipii fortunas omnes in isto veltigali consistere; ep XIII 7, 2. quae fuit eius lustratio municipiorum! Phil II 57. cum exercitum summo studio municipiorum coloniarumque provinciae Galliae conscripserit; Phil V 36. qui tabulas municipii manu sua corrupisse iudicatus sit; Cluent 125. urbes coloniarum ac municipiorum respondebunt Catilinae tumulis silvestribus; Catil II 24. — 2. quae minae municipiis! A IX 10, 2. — 3. homines illius ordinis ex municipiis rusticis; Sex Rose 43. quo ore iste homines rusticanos ex municipiis solitus sit appellare; Ver I 127. — V. eos, qui aliquando praeconium fecissent, in municipiis decuriones esse non licere; ep VI 18, 1.

munifice, mildtätig, freigebig: an melius fuerit motum cogitationis non dari omnino quam tam munifice et tam large dari; nat III 69. animi adfectio hanc societatem coniunctionis humanae munifice et aequae tuens; fin V 65.

munificus, mildtätig, freigebig: semper liberalissimus munificentissimusque fuit; Q Rosc 22. quid tam regium, tam liberale, tam munificum quam opem ferre supplicibus? de or I 32. quae (virtus) est una maxime munifica et liberalis; rep III 12.

munio, befestigen, sichern, schützen, bahnen, gangbar machen: novarum me necessitudinum fidelitate contra veterum perfidiam munendum putavi; ep IV 14, 3. munio me ad haec tempora; ep IX 18, 2. optimorum civium imperiis muniti erimus et copii; ep XII 5, 1. se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset; Q fr II 3, 3. nos firmissima benivolentia hominum muniti sumus; A II 25, 2. nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius; ep XV 4, 4. constat aditus insulae esse munitos mirificis molibus; A IV 17, 6 (16, 13). ut Thessalonicenses arcem munire cogantur; prov 4. castella munita improvisa adventu capta; ep II 10, 3. hoc tu iure munitam civitatem et libertatem nostram putas esse oportere;

dom 80. domum meam maioribus praesidiis munivi; Catil I 10. Alpius Italiam munierat antea natura; prov 34. ius legatorum cum hominum praesidio munitum sit; har resp 34. libertatem; f. civitatem. portus munitissimi piratis (patefacti); Ver pr 13. oppugnabam oppidum munitissimum, Pindenissum; ep II 10. 3. res publica tantis munita praesidiis; agr II 101. quam tibi primum munisti ad te audiendum viam! de or II 202. (viriditas) fundit frugem et contra avium minorum morsus munitur vallo aristarum; Cato 51. quae (urbs) manu munitissima esset; Ver II 4.

munio, Befestigung, Gangbarmachung, Wegbahmung: I. 1. omne principium habere debet aditum ad causam et munitionem || communionem ||; de or II 320. opus ostendebat munitionemque legatis; Phil VIII 20. — 2. quaestum M. Fonteium ex viarum munitione fecisse; Font 17. — III. hanc rationem munitionis ab iis esse tractatam; Font 19. — IV. quam (urbem) cum operibus munitionibusque saepississet; Phil XIII 30.

munio, bahnen: quam viam (dominatio) munit et quo iter adfectet, videtis; Sex Rose 140.

munus, Geschenk, Pflicht, Dienst, Nut, Wirkungsfreis, Wert, Leistung, Gefälligkeit, Geschenk, Spende, Schauspiel: I. 1. caduca semper et mobilia haec esse duxi, non virtutis atque ingenii, sed fortunae et temporum munera; dom 146. tuum est hoc munus, tuae partes; ep XI 5. 3. f. II, 1. habeo. si sine oculis non potest exstare officium et munus oculorum; div I 71. — 2. munus animi est ratione bene uti; Tusc III 15. — 3. o praeclarum munus deorum! nat III 73. — II, 1. accipio: f. habeo. isto exposito munus promissi omne confecerō; part ar 132. cum et Coreyrae et Sybotis muneribus tuis, quae et Araus et meus amicus Eutychedes opipare et φιλοπονησάντα nobis congresserant, epulati essemus Saliarem in modum; A V 9. 1. quia munus magnificum dederat; Q fr III 8. 6. multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit; Lael 67. conturbatus animus non est aptus ad exsequendum munus suum; Tusc III 15. etsi munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet nisi concitatus; ep IX 8. 1. ipse fugi adhuc omne munus; A XI 4. 1. nos in omni munere candidato fungendo summam adhibebimus diligentiam; A I 1. 2. habes a patre munus mea quidem sententia magnum, sed perinde erit, ut acceperis; of III 121. imperabitur aliquid muneris; agr II 46. multa sunt imposita huic ordini munera; Ver III 98. mereo: f. refero. mittit homini munera satis large; Ver IV 62. ostendo: f. flagito. quoniam gloriae munus optimis civibus monumento honore persolvitur; Phil XIV 34. hoc munus aedilitatis meae populo Romano amplissimum pulcherrimumque polliceor; Ver pr 36. munus hoc meritum huic refero; Balb 59. qui (praetor urbanus), quod consules aberant, consulare munus sustinebat more maiorum; ep X 12. 3. f. 3. vaco. ut summa modestia et summa abstinentia munus hoc extraordinarium traducamus; A V 9. 1. nec nomen illud poterat nec munus tueri; Rab Post 28. — 2. videamus, quid ei negotii demus cuique eum muneri velimus esse praepositum; de or II 41. qui ei muneri praefuerunt; leg I 14. — 3. omnibus divinis muneribus careremus; Quir 5. quoniam functus (est) omni civium munere; Bru 63. vicissitudines habebant, quibus mensibus populari munere fungerentur, quibus senatorio; rep III 48. vacat aetas nostra muneribus iis, quae non possunt sine viribus sustineri; Cato 34. — 4. ut (senectus) adulescentes ad omne officii munus instruat; Cato 29. me ad meum munus pensumque revocabo; de or III 119. cetera ab oratoris proprio officio atque munere seiuncta esse arbitror; de or I 262. tantum huic studio relinquendum (est), quantum vacabit a publico officio et munere; div II 7. —

III, 1. huic divino muneri ac dono nihil tam esse inimicum quam voluptatem; Cato 40. — 2. vacui, expertes, soluti ac liberi fuerunt ab omni sumptu, molestia, munere; Ver IV 23. — IV. alqd: f. II, 1. impero. inesse moderatorem et tamquam architectum tanti operis tantique muneris; nat II 90. labor est functio quaedam vel animi vel corporis gravioris operis et muneris; Tusc II 35. ut non ministros muneris provincialis senatus more maiorum deligere posset? Vatin 35. moderator: f. architectus. caput est in omni procuracione negotii et muneris publici, ut...; of II 75. cogitavit omnes superiores muneris splendore superare; dom 111. — V, 1. quod (genus humanum) sparsum in terras divino auctum sit animorum munere; leg I 24. eos esse contactos publicis operibus et muneribus; Phil XIV 34. est quasi deorum immortalium beneficio et munere datum rei publicae Brutorum genus et nomen; Phil V 7. epulari: f. II, 1. congero. cum plebem muneribus placavit; Milo 95. ut possem te remunerari quam simillimo munere; ep IX 8. 1. — 2. in munere servili obtulit se ad ferramenta prospicienda; Sulla 55. senator legatus sine mandatis, sine ullo rei publicae munere; leg III 18.

munusculum, kleines Geschenk: I. tuum esse hoc munusculum putabo; A II 1. 12. — II. Tulliola tuum munusculum flagitat; A I 8. 3. amico munusculum mittere volui levidense crasso filo; ep IX 12. 2. alieni facinoris munusculum non repudiaverunt; of III 73. — III. quod Erotum non sine munusculo exspectare te dicis; A XVI 3. 1.

murena, Müräne: I. qui me ostreis et murenis || muraenis || facile abstinebam; ep VII 26. 2. — II. videat (M. Curius) aliquem murenarum copia gloriantem; par 38.

murmur, Gemurmel, Rauschen, Brausen: I. »nec metuunt canos minitanti murmure fluctus«; fr H IV, a, 305. — II. et „murmur“ maris et „dulcitus“ orationis sunt ducta a ceteris sensibus; de or III 161.

murmuro, murmeln, rauschen: vidi hesterno die quandam murmurantem, quem aiebant...; har resp 17. nec fremitum murmurantis maris (audiunt); Tusc V 116.

murus, Mauer, Scheidewand, Schutz: I. est certamen pro urbis muris, quos vos, pontifices, sanctos esse dicitis; nat III 94. — II, 1. lex Aelia et Fufia eversa est, propugnacula murique tranquillitatis atque otii; Piso 9. nasus ita locatus est, ut quasi murus oculis interiectus esse videatur; nat II 143. quamvis murum aries percusserit; of I 35. — 2. lex peregrinum vetat in murum escendere || asc. ||; de or II 100. — III, 1. cuius (urbis) is est tractus ductusque muri definitus ex omni parte arduis montibus; rep II 11. — 2. certamen pro: f. I. — IV, 1. ut eius furorem ne Alpium quidem muro cohibere possemus; Phil V 37. — 2. insula Delos sine muro nihil timebat; imp Pomp 55.

mus, Maus: I. non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt; A XIV 9. 1. — II. si domus pulchra sit, intellegamus eam dominis aedificatam esse, non muribus; nat III 26. — III. Lanuvii clipeos a muribus esse derosos; div I 99. neque homines murum aut formicarum causa frumentum condunt, sed coniugum...; nat II 157.

musca, Mücke, Gefang: »variis avido satiatus pectore musis || Musis ||; fin V 49.

musca, Fliege: I. hodie te istic muscae comedissent; Bru 217. — II. „puer, abige muscas“; de or II 247.

muscosus, bemoost: ἀροδνησιώ nihil alsius, nihil muscosius; Q fr III 1. 5.

musculus, Mäuschchen: I. se de terra tamquam hos ex arvis musculos exstitisse; rep III 25. — II. musculorum iecuscula bruma dicuntur augeri; div II 33.

musica, Μῦσις: I. censes in platanis inesse musicam; nat II 22. — II. num musicam Damone aut Aristoxeno tractante (tam discipulam fuisse existimas), ut . . ? de or III 132.

musicus, μουσικός, Μουσικός, n. Μῦσις: A. hic non tam concinnus helluo nec tam musicus iacebat in suorum Graecorum foetore et caeno; Piso 22. negat mutari posse musicas leges sine mutatione legum publicarum; leg III 39. — B, a, I. in Graecia musici floruerunt; Tusc I 4. haec duo musici, qui erant quondam eidem poetae, machinati ad voluptatem sunt, versum atque cantum, ut [et] verborum numero et vocum modo delectatione vinceret aurium satietatem; de or III 174. — II. si absurde canat is, qui se haberi velit musicum; Tusc II 12. — III. ut in fidibus musicorum aures vel minima sentiunt, sic . . ; of I 146. — b, I. quis musicis penitus se dedit, quin . . ? de or I 10. — II, 1. litteris aut musicis eruditus; A IV 17, 6 (16, 13). — 2. omnia fere, quae sunt conclusa nunc artibus, dispersa et dissipata quondam fuerunt; ut in musicis numeri et voces et modi; de or I 187.

mustaceum, Σορβερούχην: in eodem Amano (Bibulus) coepit loreolam in mustaceo quaerere; A V 20, 4.

mustela, Μυσίς: ut muribus illam (domum) et mustelis aedificatam putes; nat II 17.

mustum, Μοστ: ego istis censuerim novam istam quasi de musto ac lacu fervidam orationem fugiendam; Bru 288.

mutabilis, veränderlich, wandelbar: omne corpus mutabile est; nat III 30. quae (sidera) vaga et mutabili erratione labuntur; Tim 36. ea forma civitatis mutabilis maxime est; rep II 43.

mutabilitas, Veränderlichkeit: haec inconstantia mutabilitasque mentis quem non ipsa pravitate deterreat? Tusc IV 76.

mutatio, Veränderung, Wechsel, Austausch: I. optimus est portus paenitentium mutatio consilii; Phil XII 7. — II. cum temporum maturitates, mutationes vicissitudinesque cognovissent; nat I 100. faciendi morum institutorumque mutatio est; of I 120. cum in flectendis promunturiis ventorum mutationes maximas saepe sentiunt; div II 94. — III. multi mutationis rerum cupidi; A VIII 3, 4. — IV. studeo cursus istos mutationum non magis in nostra quam in omni re publica noscere; rep I 64. — V, 1. communes utilitates in medium adferre (debemus) mutatione officiorum; of I 22. loci mutatione tanquam aegroti non convalescentes saepe curandus est; Tusc IV 74. laborantem mutatione vestis defendistis; sen 31. ante, quam hoc solum civitatis mutatione vertissent; Balb 28. — 2. in maximis motibus mutationibusque caeli; div II 94.

mutilo, vermindern: in Galliam mutilatum ducit exercitum; Phil III 31.

mutilus, verstümmelt: cum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, germanos se putant esse Thucydidas; orat 32. (animus) mutila sentit quaedam et quasi decurtata; orat 178.

mutio, entfernen, ändern, verändern, wechseln, vertauschen: I. ille princeps variabit et mutabit; orat 59. — II. quibus ex civitatibus nec coacti essent civitate mutari, si qui nolissent, nec . . ; Balb 31. cum alii mutati voluntate sint; ep V 21, 1. qui (Plato) musicorum cantibus ait mutatis mutari civitatum status; leg III 32. hic totus locus orationis meae pertinet ad commune ius mutandarum civitatum; Balb 30. consilium totius itineris fortasse mutassem; A XV 27, 2. ꝑ. praetorem, rationem. ut consuetudinem dicendi mutarem; Bru 314. id (orationis genus) ad omnem aurium voluptatem et animorum motum mutatur et vertitur; de or III 177. visne locum mutemus? leg II 1. ille (Antonius) mihi locum belli gerendi mutasse (videtur); ep XI

12, 2. ꝑ. sedem. posteaquam rebus gestis mentes vestras voluntatesque mutastis; prov 25. nec senectus mores mutaverat; Cato 10. ꝑ. victum. illi (Stoici) nomina tamquam rerum notas mutaverunt; fin V 74. ut in causa praetor nobis consiliumque mutetur; Ver pr 53. rationem illi defendendi totam esse mutandam; div Caec 25. saepe iam scribendi totum consilium rationemque mutavi; Q fr III 5, 1. sedem ac locum mutant; Caecin 100. sin autem sententiam mutasti; ep VII 23, 3. Silium mutasse sententiam Sicca mirabatur; A XII 31, 1. status: ꝑ. cantus. squalabat civitas publico consilio veste mutata; Sest 32. ut in hodiernum diem vestitus mutetur; Phil XIV 2. nobilium vita victuque mutato mores mutari civitatum puto; leg III 32. vocabulis rerum mutatis; fin V 88. me voluntate esse mutata; Quir 18. ꝑ. mentes.

mutatio, Umschic: I. haec translationes quasi mutationes sunt, cum, quod non habeas, aliunde sumas; de or III 156. — II. quam (poenam) sine mutatione et sine versura possem dissolvere; Tusc I 100.

mutue, wechselseitig, angemeßen: satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus mutue respondisse; ep V 2, 4. quibus (officiis) si quando non mutue responderetur; ep V 7, 2.

mutuo, entlehnt: in alienis (verbis) aut translatum aut factum aliunde ut mutuo aut factum ab ipso; orat 80.

mutuor, leihen, entleihen: I. ne mutuetur a Platone; de or I 224. cum abundare debeam, cogor mutuari; A XV 15, 3. — II. neque quicquam ex alterius parte tetigerunt, nisi quod illi ab his aut ab illis hi mutuarentur; de or III 72. tu quicquam ab alio mutuaris? Q fr III 6, 7. L. Crassus non aliunde mutuatus est, sed sibi ipse peperit maximam laudem; of II 47. quoniam a viris virtus nomen est mutuata; Tusc II 43. subtilitatem (orator) ab Academia mutuatur; fat 3. ut necessitas cogat aut novum facere verbum aut a simili mutuari; orat 211.

mutus, stumm, still: A. alqd: ꝑ. B. quae (ars) in excogitandis argumentis muta nimium est, in indicandis nimium loquax; de or II 160. si infantes pueri, mutae etiam bestiae paene loquuntur; fin I 71. mutum forum, elingnem curiam, tacitam et fractam civitatem videbatis; sen 6. vere dici potest magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum; leg III 2. qui mutis pecudibus praesit; Q fr I 1, 24. cum neque muta solitudo indicasset neque caeca nox ostendisset Milonem; Milo 50. nullum fuisse tempus, quod magis deberit mutum esse a litteris; A VIII 14, 1. — B, I. ut muta etiam loquantur; Top 45. ꝑ. II. induco. — II. omnia muta atque inanima tanta rerum acerbitate commoverentur; Ver V 171. ut muta quaedam loquentia inducat; orat 138.

mutuus, geliehen, gegenseitig, wechselseitig: quid tu existimes esse in amicitia mutuum, nescio, equidem hoc arbitror, cum par voluntas accipitur et redditur; ep V 2, 3. (HS ꝑꝑꝑ) tibi mutuum sumendum censeo; ep XII 28, 2. quem (amorem) inter nos mutuum esse intellegam; ep XII 17, 3. pro mutuo inter nos animo; ep V 2, 1. cum Appio Claudio summa mihi necessitudo est multis eius officiis et meis mutuis constituta; ep XI 22, 1. ꝑ. studia. pecuniam sumpsit mutuum a Sex. Stloga; Flac. 46. et studiis et officiis nostris mutuis; ep XV 4, 13. tua voluntas erga me meaque erga te par atque mutua; A XVI 16, 3.

myoparo, Räperichiff: I. quod in portu Syracusano piraticus myoparo navigavit; Ver III 86. — II. illi myoparonem egregium de sua classe ornatum atque armatum dederunt; Ver I 86. — III, 1. cum quaereretur ex eo, quo scelere impulsus mare haberet infestum uno myoparone; rep III 24. —

2. quae (navis) urbis instar habere inter illos piraticos myoparones videretur; Ver V 89.

myrmillo. Gladiator, *ŷechter*: I. quia Mylasis myrmillo Thraecem iugulavit; Phil VI 13. — II. ille ex myrmillone dux, ex gladiatore imperator quas effecit strages! Phil III 31.

myrothecium. Salbenbehälter: meus liber totum Isocrati myrothecium consumpsit; A II, 1, 1.

mystagogus. Cicerone: ii, qui hospites ad ea, quae visenda sunt, solent ducere, quos illi mystagogos vocant; Ver IV 132.

mysteria. Geheimlehren, Geheimfultus, Myſterien: I. in quem diem Romana incidant mysteria; A VI 1, 26. quo die mysteria futura sint;

A V 21, 14. quo die olim piaculum, mysteria scilicet; A XV 25. — II. ne rhetorum aperiendam mysteria; Tusc IV 25. videntur Athenae in vitam hominum attulisse nihil melius illis mysteriis, quibus ex agresti immanique vita exculi ad humanitatem et mitigati sumus, initiaque ut appellantur, ita re vera principia vitae cognovimus; leg II 36. ut illa dicendi mysteria enuntiet; de or I 206. habeo: f. III. eos admoneamus, ut illud tacitum tamquam mysterium teneant; de or III 64. — III. quae (epistulae) tantum habent mysteriorum, ut . . . A IV 17, 1. eo ex te quaesieram mysteriorum diem; A XV 25. — IV. excoli; al. f. II. appello. reminiscere, quoniam es initiatus, quae tradantur mysteriis; Tusc I 29.

Naevus. Naſ, Muttermal: I. equos (deos) naevum habere (arbitramur)? nat I 80. — II. quoniam totum me non naevo aliquo aut crepundiis, sed corpore omni videris velle cognoscere; Bru 313.

nam. denn, nämlich, freilich: I. in Hauptſätzen: 1. nam nec vir bonus haberi debet, qui . . ; fin II 71. nam saepe res parum est intellecta longitudine narrationis; inv I 29. nam ex hac quoque re non numquam animus auditoris offenditur; inv I 23. nam eum, quem docilem velis facere, simul attentum facias oportet. nam is est maxime docilis, qui attentissime est paratus audire; inv I 23. nam neque ab eo divelli possunt et pereant sane; Catil II 22. nam et tu, mulier, optimum virum vis habere et tu, Xenophon, uxorem, habere lectissimam maxime vis; inv I 52. nam praecclare Ennius: »bene facta« . . ; of II 62. nam isto quidem modo vel consulatus vituperari potest; leg III 23. — 2. nam haec quis est, qui diligenter indicata arbitretur? Cluent 127. — 3. nam quanti verba illa: UTI NE . . ! of III 70. — 4. nam sic habetote; leg I 16. — II. vor Nebenſätzen: nam bonum ex quo appellatum sit, nescio; fin IV 73. nam cum ageretur togata „Simulans“, caterva tota contenta est; Sest 118. nam, dum haruspicinam veram esse vultis, physiologiam totam pervertitis; div II 37. nam etsi a vobis sic audior, tamen vocat me alio vestra expectatio; Cluent 63. nam ne forte sis nescius et existimes . . ; Font 2. nam ni ita esset, beati quoque opinione essent; leg I 46. nam, nisi Ilias illa exstitisset, idem tumulus nomen etiam obruisset; Arch 24. nam posteaquam illinc M. Aquilius decessit, edicta praetorum fuerunt eius modi, ut . . ; Ver V 7. nam qui Isocraten maxime mirantur, hoc in eius summis laudibus ferunt, quod . . ; orat 174. nam, quod vos omnia pati vidit, usus est ipse incredibili patientia; Phil X 9. nam quod (Regulus) rediit, nobis nunc mirabile videtur; of III 111. nam quoniam quaeritur . . ; orat 45. nam si quando id primum invenire volui, nullum mihi occurrit nisi . . ; de or II 315. nam simul atque e navi egressus est, dedit (litteras); Ver II 19. nam ut haec ex iure civili proferunt, sic adferant velim, quibus . . ; Caecin 100. nam, ut sint illa vendibiliora, haec uberiora certe sunt; fin I 12.

namque. nämlich, denn, ja auch, freilich: I. namque aut senes ad eas (artes) accesserunt aut . . ; de or III 89. namque hoc praestat amicitia propinquitati, quod . . ; Lael 19. — II. namque ut C. Flaminius relinquam, quid iuris bonis viris Ti. Gracchi tribunatus reliquit? leg III 20.

nanciscor. erlangen, gewinnen, erreichen, finden, antreffen: I. alqd. f. firmitatem. vehementem accusatorem nacti sumus; Flac 13. immanes

et feras beluas nanciscimur venando; nat II 161. cuius rei non nullam consuetudinem nactus sum; Q fr II 12, 2. nactus est consules eos, quorum . . ; Arch 5. si quid firmitatis nactus sit Antonius; ep XI 12, 1. imperium ille si nactus esset; Milo 76. si (semen) nactum sit materiam, qua ali augerieque possit; nat II 81. iste amplam occasionem calumniae nactus; Ver II 61. maiorem spem impetrandi nactus sum; ep XIII 7, 4. quoniam hoc primum tempus discendi nactus es; div Caec 27. — II. quoniam nacti te sumus aliquando otiosum; fin I 14.

nares. Naſe: I. nares, quae semper propter necessarias utilitates patent, contractiores habent introitus, ne quid in eas, quod noceat, possit pervadere; nat II 145. — II, 1. quod (os) adinnetis naribus spiritu augetur; nat II 134. — 2. reticulum ad nares sibi admovebat tenuissimo lino, plenum rosae; Ver V 27. pervado in: f. I. — III. cauum tam incredibilem ad investigandum sagacitas narium quid significat? nat II 158.

narratio. Erzählung: I. nunc de narratione ea, quae causae continet expositionem, dicendum videtur; inv I 28. narratio est rerum gestarum aut ut gestarum expositio; inv I 27. iubent rem narrare ita, ut veri similis narratio sit, ut aperta, ut brevis; de or II 80. apertam narrationem tam esse oportet quam cetera; de or II 329. erit perspicua narratio, si verbis usitatis, si ordine temporum conservato || servato || si non interrupte narrabitur; de or II 329. quod omnis orationis reliquae fons est narratio; de or II 330. est narratio aut praeteritarum rerum aut praesentium; part or 13. quoniam narratio est rerum explicatio et quaedam quasi sedes et fundamentum constituendae fidei; part or 31. suavis narratio est, quae habet admirationes, expectationes, exitus inopinatos; part or 32. f. habet, spectant. IV. virtus. oportet eam (narrationem) tres habere res: ut brevis, ut aperta, ut probabilis sit; inv I 28. festivitatem habet narratio distincta personis et interpuncta sermonibus; de or II 328. f. est; part or 32. (narratio) obest tum, cum ipsius rei gestae expositio magnam excipit offensionem; inv I 30. quia narratio obscura totam occaecat orationem; de or II 329. narrationes ut ad suos finis spectent, id est, ut planae sint, ut breves, ut evidentes, ut credibiles, ut moratae, ut cum dignitate; Top 97. — II, 1. accommodo: f. IV. distingo, al.: f. I. habet, narrationes credibiles nec historico, sed prope cotidiano sermone explicatae dilucide; orat 124. — 2. dico de: f. I. continet. — III. quod est proprium narrationis; de or II 264. — IV. narrationum genera tria sunt; inv I 27. quod (brevitas) eam virtutem, quae narrationis est maxima, ut iucunda et ad persuadendum accommodata || accurata, al. || sit, tollit; de or II 326. — V. quae (brevitas)